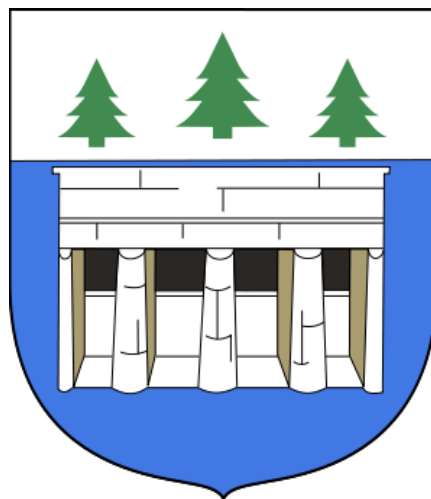

Strategii Rozwoju Gminy Brody

na lata 2014 – 2020

Aktualizacja

Kielce, czerwiec 2015

Spis treści:

1.	Wprowadzenie.....	4
2.	Rys historyczny	5
3.	Demografia.....	8
3.1	Liczba i struktura ludności	8
3.2	Przemiany demograficzne	11
3.3	Zmiany w strukturze zatrudniania i bezrobocia	12
4.	Infrastruktura społeczna	16
4.1	Władze lokalne	16
4.2	Organizacje pozarządowe.....	17
4.3	Ochrona zdrowia i pomoc społeczna.....	22
4.4	Oświata.....	27
4.5	Bezpieczeństwo	35
4.6	Kultura.....	35
4.7	Sport i rekreacja.....	41
5.	Charakterystyka przyrodnicza i turystyczna.....	45
5.1	Położenie geograficzne.....	45
5.2	Walory turystyczno-krajobrazowe	46
5.3	Formy ochrony przyrody występujące na terenie Gminy Brody.....	58
5.4	Sieć rzeczna.....	64
5.5	Baza turystyczna.....	65
6.	Infrastruktura techniczna	68
6.1	Drogownictwo i komunikacja zbiorowa	68
6.2	Gospodarka wodno-ściekowa.....	73
6.3	Gospodarka odpadami	75
6.4	Zaopatrzenie w gaz, energię ciepłą i elektryczną oraz telekomunikację.....	77
7.	Działalność gospodarcza	80
7.1	Struktura przedsiębiorstw	80
7.2	Tereny inwestycyjne.....	83
7.3	Rolnictwo	85
8.	Budżet gminy	88

8.1	Dochody	89
8.2	Wydatki	90
8.3	Przychody	91
8.4	Rozchody	92
8.5	Analiza wskaźników zadłużenia.....	93
9.	Problemy zgłoszone przez mieszkańców	94
10.	Analiza SWOT	103
11.	Wizja i misja.....	110
12.	Cele strategiczne.....	112
13.	Źródła finansowania inwestycji.....	122
14.	Spójność strategii z dokumentami wyższego szczebla.....	125
15.	Wdrażanie i zarządzanie strategią	130
15.1	Wdrażanie.....	130
15.2	Monitoring i ewaluacja.....	132
15.3	Uspołecznienie strategii.....	133
15.4	Aktualizacja strategii	134

1. Wprowadzenie

Strategia Rozwoju Gminy Brody obejmuje horyzont czasowy do roku 2020. Jest ona produktem planowania strategicznego wykonanego przez zewnętrznych ekspertów wspólnie z wójtem, pracownikami Urzędu Gminy Brody, radnymi, sołtysami, przedstawicielami przedsiębiorców, organizacji społecznych i mieszkańców. Do jej opracowania wykorzystano metodę planowania społecznego połączoną z metodą ekspercką. W procesie opracowywania strategii przyjęto założenie, że zastosowana metoda planowania strategicznego to systematyczne i ciągłe działanie, podczas którego samorząd przewiduje i planuje przyszłość, określa odpowiednie etapy realizacji i realne środki do jej osiągnięcia. Planowanie strategiczne jako proces ciągły łączy w sobie dużą liczbę małych projektów w celu osiągnięcia szerszych ekonomicznych celów.

Proces uspołeczniania planowania rozwoju gminy odbywał się w następujących płaszczyznach:

- opis statystyczny, w który zaangażowany zostali kierownicy jednostek organizacyjnych gminy, organizacji pozarządowych,
- włączenie liderów społeczności lokalnych w przygotowanie strategii, udział przedsiębiorców, szkół i stowarzyszeń w dyskusjach strategicznych,

Obecny dokument jest zaktualizowaną wersją Strategii. Konieczność wprowadzenia zmian wynikała przede wszystkim z przyjęcia ostatecznego kształtu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego oraz zapowiedzi dotyczących ogłoszenia pierwszych konkursów w ramach perspektywy finansowej 2014-2020. Dodatkowo w dokumencie zostały uzupełnione i przeformułowane pozostałe zapisy zgodnie z opinią do Strategii Rozwoju Gminy Brody na lata 2014-2020.

2. Rys historyczny

Według badaczy Dolina Kamiennej to nieprzerwane pasmo osad, cmentarzysk i kosztowności pochodzących ze starożytnego Rzymu i krajów arabskich tamtej epoki. W Brodach krzyżowały się ważne szlaki handlowe świata starożytnego i nie tylko. Szlaki handlowe miały bardzo duże znaczenie dla regionu gdyż podróżowało nimi wielu królów, dostojników i pielgrzymów. Także najeźdźcy tacy jak Tatarzy czy Litwini zdobywali te szlaki, a później przemierzali je Szwedzi i Niemcy podczas I i II wojny światowej.¹

Dogodne położenie przyczyniło się do powstania na terenie Doliny Kamiennej licznych osad. Pierwsza ciekawostka na temat tutejszych rejonów pochodzi z 1094 roku. Kiedy to za sprawą króla Władysława Hermana Krzywoustego część obszaru ziemi Świętokrzyskiej w tym gminy Brody trafiła w ręce biskupów krakowskich. Także w późniejszych latach biskupi krakowscy odcisnęli ślad w historii tego zakątka. Ponieważ najprawdopodobniej w roku 1353 biskup Bodzanta ufundował drewniany kościółek pod wezwaniem św. Marcina. Dokumenty potwierdzające istnienie parafii datuje się na rok 1384. Warto też wspomnieć o innej świątyni na terenie gminy, mającej bardzo długą historię. Mowa tu o kościele w Lubieni, który powstał w 1363 roku. Okres średniowiecza to czas bardzo pomyślny dla branży hutniczej. Produkowano tu bardzo duże ilości żelaza. Do dziś na terenie, który porasta las można natknąć się na pozostałości kopalń. Zasoby naturalne rewiru obecnej gminy Brody wspierały także rozkwit rzemiosła i górnictwa. Dzięki tym trzem głównym branżom miejscowa ludność mogła rozwijać inne dziedziny gospodarki np. transport rudy.²

Układ przestrzenny miejscowości uformował się jeszcze w czasach średniowiecznych. W czasach nowożytnych nie uległ większym przekształceniom. Rozwój osadnictwa postępował na terenie wcześniej powstałych wsi.

19 stycznia 1624 roku to początek rozwoju przemysłu. Wtedy to Mikołaj Szyszkowski spokrewniony z Marcinem Szyszkowskim, biskupem krakowskim "odstąpił Mikołajowi Skarszewskiemu i jego żonie Annie z Biskupskich kuźnicę Bród w kluczu iłżeckim". Administrator biskupstwa krakowskiego Jan Albert Waza w roku 1663 poświadczył możliwość dożywotniego użytkowania kompleksu. Klucz brodzi od 1721 roku znajduje się

¹ korzystano z <http://www.brody.info.pl/historia.html>.

² Korzystano z książki „Brody przeprawa przez wieki”.

w seminarium duchownym w Kielcach. To na ich wniosek i za ich pośrednictwem na tutejszych terenach wybudowano dymarki. Zakład nie przynosił jednak oczekiwanych zysków, więc w 1784 roku przestały istnieć. Dopiero pod koniec XVIII wieku nowy dzierżawca podjął się modernizacji obiektu. Dzięki niemu powstał nowy piec oraz dwie fryszerki. Niestety dymarkom nie było dane zbyt długo służyć tutejszej ludności. Powodzie, które nawiedziły te okolice w 1812 i 1813 roku niemal całkowicie je zniszczyły. Konsekwencją zaistniałej sytuacji było przekazanie pozostałości zakładu kopalnictwu, które posiadało sporo pieców i kuźnic. W ten sposób w 1819 roku brodzkie zakłady znów zaczęły tętnić życiem. Jednak dopiero za sprawą ks. Stanisława Staszica i jego pomysłów na terenie obecnej gminy Brody można było zauważyć wzmożony rozwój gospodarczy. Nad rzeką Kamienną powstał związek metalurgiczny a za jego sprawą wybudowano walcownię i pudlingarnię. Wynikiem tych działań było wytwarzanie żelaza. Sposób z jakiego skorzystano by zasilić urządzenia na terenie kombinatu był bardzo innowacyjny jak na tamte czasy. Były napędzane energią wód spiętrzonych przy udziale tamy. Mimo, że był to prężnie działający kombinat to również i tym razem los okazał się okrutny i w 1903 roku kolejna wielka powódź zniszczyła obiekt. Część budynku administracji i przelewu istnieje do dziś³.

Wiek XIX to także bitwy powstania styczniowego, które nie ominęło terenów obecnej gminy Brody. Ponad 150 lat temu, oddział powstańczy liczący około 400 osób w tym 240 strzelców, 150 kosynierów i 60 konnej jazdy, dowodzony przez majora Faustyna Grylińskiego (1830-1866) został rozgromiony przez wojsko rosyjskie pod dowództwem majora Klewcową. Skala porażki była zatrważająca z całego oddziału przy życiu pozostało jedynie 80 niedobitków. Przyczynami tej porażki były niesubordynacja oraz indywidualistyczny charakter Grylińskiego. Nie podporządkował się rozkazom naczelnika wszystkich oddziałów powstańczych województwa sandomierskiego, Dyonizego Czachowskiego i dopiero po kilkukrotnych wezwaniach przyłączył się do niego. Na dwa dni przed bitwą pod Brodami -16 kwietnia 1863 roku oddział Grylińskiego walczył pod Grabowcem pod dowództwem Czachowskiego, jednak po skończonej walce, Gryliński pojechał do Wąchocka w odwiedzinach do córki zawiadowcy rządowych hut żelaza. Świadczy to o beztrosce i braku zdolności przywódczych majora. Oddział powstańczy wyczerpany wcześniejszą walką, bez odpowiedniego dowódcy był łatwym celem dla dobrze wyszkolonej i zaprawionej w bojach kolumny wojsk rosyjskich.

³ korzystano z <http://www.brody.info.pl/historia.html>

W późniejszych czasach I i II wojna światowa przyczyniły się do zagłady wielu mieszkańców oraz zniszczenia dorobku tworzonego przez wieki. Jednym z najbardziej „krwawych” dni okazał się 4 lipca 1943 roku. Niemcy po spacyfikowaniu wsi Bór Kunowski spalili żywcem jej mieszkańców. Śmierć ponieśli 43 osoby.⁴

O wyjątkowości tych ziem świadczy nie tylko handel i podróże. Śmiało możemy tu wspomnieć o tradycjach przemysłowych. Nie bez znaczenia jest idea tworzenia na tym obszarze Centralnego Okręgu Przemysłowego w celu poprawienia obronności kraju.

W latach 1960- 1964 na terenie gminy powstała nowa zapora oraz zbiornik wodny Brody Ilżeckie.

Do dziś na tym obszarze przekazywane są ustnie z pokolenia na pokolenie barwne i zachwycające legendy biorące udział w umacnianiu patriotyzmu lokalnego, kształtowaniu tożsamości mieszkańców i scalaniu społeczeństwa.

⁴ Korzystano z książki „Lasy i ludzie. Wspomnienia z lasów starachowickich 1939-1945”.

3. Demografia

3.1 Liczba i struktura ludności

Mieszkańcy gminy Brody stanowią liczącą 11 135 osób społeczność (dane BDL na dzień 31.12.2014r.). Średnia gęstość zaludnienia w gminie wynosi 69 na 1 km² (przy powierzchni: 161,25 km²)⁵. Poniższa tabela przedstawia liczbę mieszkańców w poszczególnych jednostkach administracyjnych gminy. Analiza danych z ostatnich lat wskazuje, że gminę Brody w 2011 r. zamieszkiwało 11076 osób. W kolejnym roku 2012 możemy zaobserwować tendencję zwykłą, ponieważ liczba mieszkańców wzrosła do 11113 osób. Rok później, ich liczba znów zaczęła się zmniejszać. Na koniec roku 2013 mieszkańcami gminy było 11099 osób. Można przypuszczać, że głównym powodem zmian są czynniki naturalne takie jak przyrost naturalny oraz liczba zgonów. Jeśli zaś chodzi o inne uwarunkowania to prawdopodobnie niewielka część mieszkańców gminy podejmuje decyzje o migracji, ale nie mają one większego wpływu na zmiany w liczbie ludności. Aktualnie stanowimy społeczeństwo starzejące się, a jak wiadomo ludzie starsi są mniej skory do radykalnych zmian, takich jak przeprowadzka do większego miasta w poszukiwaniu pracy.

Tabela 1. Liczba mieszkańców w poszczególnych jednostkach administracyjnych gminy w latach 2011- 2013r. stan na 31.12.2013r.

Miejscowość	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013
Adamów	952	965	978
Brody	1699	1702	1698
Budy Brodzkie	157	154	145
Bór Kunowski	197	200	204
Dziurów	917	926	924
Jabłonna	364	362	368
Krynki	1252	1242	1228
Kuczów	984	982	974
Lipie	514	512	516
Lubienia	1058	1065	1060
Młynek	924	933	926

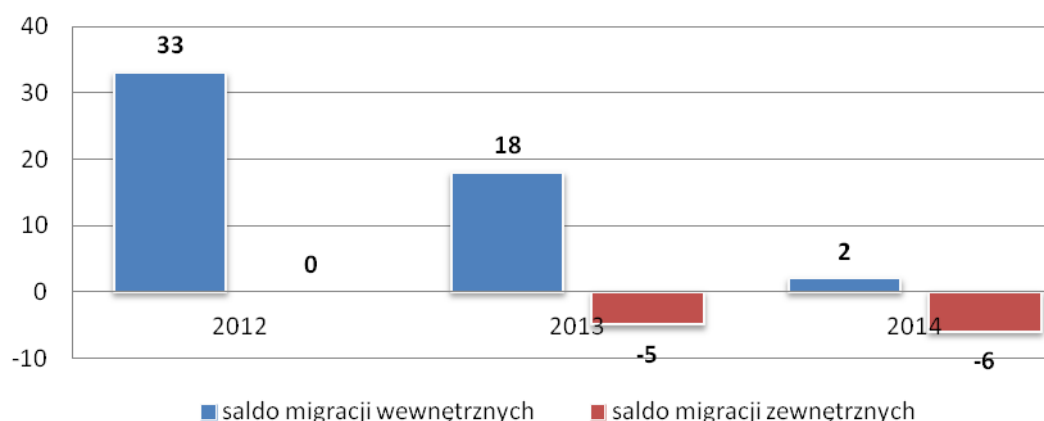
⁵ Bank Danych Lokalnych GUS.

Ruda	638	646	657
Rudnik	321	319	320
Staw Kunowski	340	341	342
Styków	759	764	759
Razem	11076	11113	11099

Źródło:

Opracowanie Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., Dane z Urzędu Gminy Brody

Wykres 1. Saldo migracji w gminie Brody w latach 2012-2014

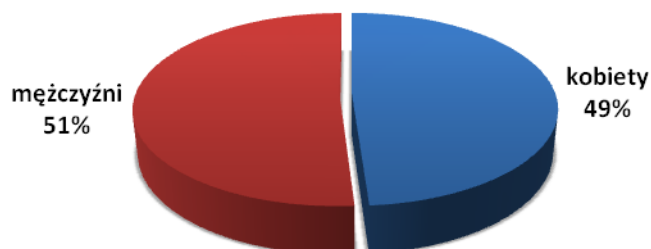

Źródło: Opracowanie własne EPRD Sp. z o.o., na podstawie BDL GUS

Według danych BDL GUS na koniec 2014 roku w gminie Brody struktura ludności wygląda następująco:

- 5 440 kobiet
- 5 696 mężczyzn

Wykres 2. Mieszkańcy gminy w 2014 w podziale na płeć

Źródło: Opracowanie własne EPRD Sp. z o.o., na podstawie BDL GUS

Potencjał społeczny poszczególnych miejscowości uzależniony jest od ilości jej mieszkańców. Największymi miejscowościami w gminie są:

1. Ilość mieszkańców powyżej 1000: Brody, Krynki, Lubienia.
2. Ilość mieszkańców w przedziale od 500 do 1000: Adamów, Dziurów, Kuczów, Młynek, Styków oraz Ruda i Lipie.
3. Ilość mieszkańców do 500: Staw Kunowski, Rudnik, Jabłonna, Bór Kunowski i Budy Brodzkie.

Przeważają miejscowości o średniej liczbie ludności pomiędzy 500 a 1000 mieszkańców. Aczkolwiek niektóre z miejscowości znajdujących się w tej grupie „gonią” Brody, Krynki i Lubień więc niebawem może okazać się, że dominującą grupą będą te powyżej 1000 mieszkańców.

Na podstawie tabeli przedstawiającej podział ludności w poszczególnych sołectwach wg grup wiekowych można zauważyć, że dominującą kategorią są osoby w wieku produkcyjnym, które stanowią ponad 60% ludności. Warto zwrócić uwagę także na dwie skrajne grupy wiekowe, tzn. do 6 i powyżej 61 lat, z których ta ostatnia jest wielokrotnie liczniejsza.

Tabela 2. Liczba ludności wg grup wiekowych w poszczególnych miejscowościach na terenie gminy na dzień 29.04.2014 r.

Miejscowość	Przedziały wiekowe			
	> 6	7-16	17-60	61 <
Adamów	67	108	602	199
Brody	90	163	1070	373
Budy Brodzkie	10	16	80	39
Bór Kunowski	15	22	112	55
Dziurów	60	114	568	178
Jabłonna	28	40	215	85
Krynki	76	111	767	272
Kuczów	59	96	613	203
Lipie	34	67	324	89
Lubienia	66	77	667	237
Młynek	59	87	589	192
Ruda	55	82	395	121
Rudnik	19	23	216	58
Staw Kunowski	22	36	199	82
Styków	40	65	480	170
RAZEM	700	1107	6897	2353

Źródło: Opracowanie Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., Urząd Gminy Brody.

3.2 Przemiany demograficzne

Niepokojące dane dotyczące zmniejszającej się liczby ludności poruszone w poprzednim podrozdziale są spowodowane z jednej strony stale zmniejszającym się przyrostem naturalnym, a z drugiej strony migracją mieszkańców gminy do większych ośrodków miejskich w poszukiwaniu pracy. Młodzi ludzie, wchodzący w okres produkcyjny wybierają naukę poza domem (w gminie nie ma filii ośrodka kształcenia wyższego), co powoduje również, iż mniejszy ich odsetek wraca do swoich rodzinnych miejscowości po zdobyciu wykształcenia. Ponadto, co więcej, ludzie rozpoczynający dorosłe życie w pogoni za pieniędzmi, sukcesem i karierą nie spieszą się z zakładaniem rodziny. Efektem czego jest ograniczona i niska liczba urodzeń. Problem demograficzny jawi się jako jedno z głównych zagrożeń dla rozwoju gminy.

Tabela 3. Urodzenia i zgony w latach 2011-2013

Miejscowość	2011		różnica	2012		różnica	2013		różnica
	urodzenia	zgony		urodzenia	zgony		urodzenia	zgony	
ADAMÓW	9	7	+2	7	6	+1	12	1	+11
BRODY	11	17	-6	16	16	0	12	19	-7
BUDY BRODZKIE	2	0	+2	2	4	-2	1	5	-4
BÓR KUNOWSKI	0	2	-2	2	5	-3	3	2	+1
DZIURÓW	10	9	+1	14	7	+7	8	10	-2
JABŁONNA	6	3	+3	1	2	-1	3	1	+2
KRYNKI	9	16	-7	11	15	-4	10	19	-9
KUCZÓW	9	12	-3	2	6	-4	12	12	0
LIPIE	7	9	-2	4	2	+2	3	3	0
LUBIENIA	11	8	+3	14	10	+4	6	8	-2
MŁYNEK	13	8	+5	11	5	-6	6	11	-5
RUDA	6	11	-5	7	2	+5	9	5	+4
RUDNIK	3	8	-5	1	5	-4	6	3	+3
STAW KUNOWSKI	4	6	-2	1	1	0	4	3	+1
STYKÓW	8	8	0	8	7	+1	5	7	-2
Razem	108	124	-16	101	93	+8	100	109	-9

Źródło: Opracowanie Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., Dane z Urzędu Gminy Brody

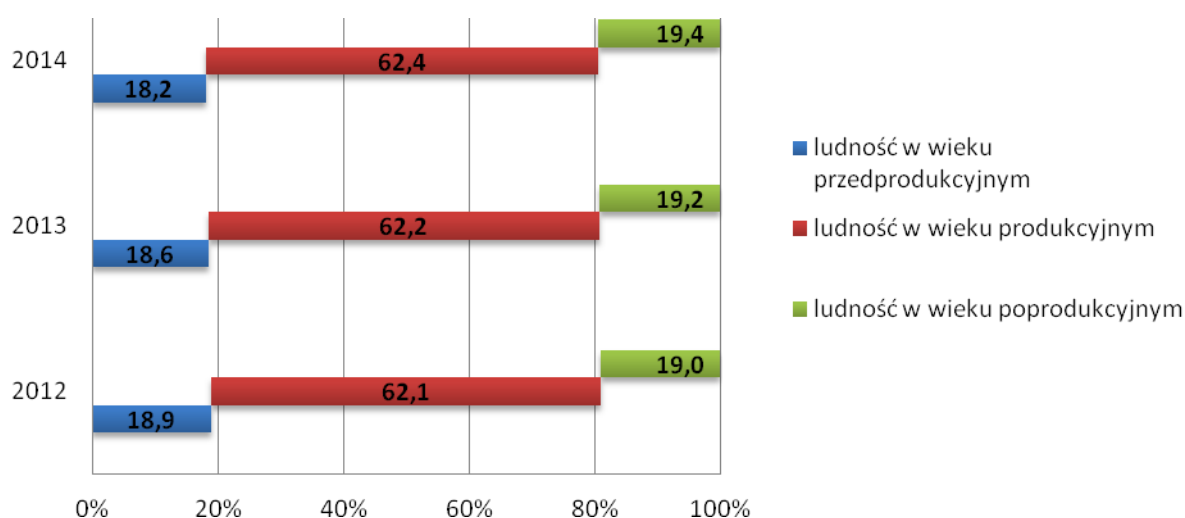
Tabela 4. Liczba urodzeń dzieci wg płci w latach 2011-2013.

	2011 r.		2012 r.		2013 r.	
płeć	dziewczynki	chłopcy	dziewczynki	chłopcy	dziewczynki	chłopcy
liczba	51	57	33	68	47	53
razem	108		101		100	

Źródło: Opracowanie Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., Dane z Urzędu Gminy Brody

Podsumowaniem konsekwencji niekorzystnych danych w powyższych zestawieniach jest wykres pokazujący procentowy udział ludności wg ekonomicznych grup wieku. Można zaobserwować na nim tendencję spadkową w przypadku mieszkańców gminy w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost grupy w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Wykres 3. Procentowy udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w latach 2012- 2014

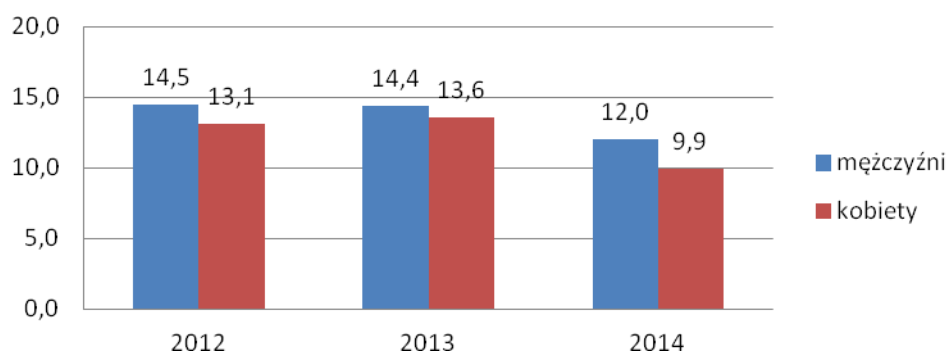

Źródło: Opracowanie własne EPRD Sp. z o.o., na podstawie BDL GUS

3.3 Zmiany w strukturze zatrudniania i bezrobocia

Stopa bezrobocia na terenie gminy Brody podlega wahaniom. Według danych BDL w roku 2012 wyniosła 13,8%, w 2013 14% zaś w 2014 spadła do poziomu 11%. W ciągu 3 ostatnich lat nie zmieniła się dominacja mężczyzn w grupie osób bezrobotnych. W 2014 roku ich procentowy udział wzrósł do ponad 2% nad kobietami.

Wykres 4. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci

Źródło: Opracowanie własne EPRD Sp. z o.o., na podstawie BDL GUS

Najważniejszymi przyczynami bezrobocia na terenie Gminy Brody są:

- likwidacja zakładów pracy,
- zbyt mała przedsiębiorczość mieszkańców, małe chęci do zakładania własnych firm co jest spowodowane m.in. brakiem środków finansowych na uruchomienie działalności,
- światowy kryzys, którego skutki dotyczą także Polskę i Powiat Starachowicki oraz gminę Brody
- nieopłacalność produkcji rolnej (małe gospodarstwa, brak rynków zbytu),
- mała motywacja do pracy - przeświadczenie o jej nieopłacalności, zbyt rozbudowany system świadczeń socjalnych.

Tabela 5. Liczba rodzin i osób korzystających ze wsparcia GOPS z tytułu bezrobocia.

Wyszczególnienie	2011		2012		2013	
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Bezrobocie	247	755	267	844	316	980

Źródło: Opracowanie Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., dane GOPS w Brodach

Bezrobotni są najbardziej liczną grupą korzystającą ze wsparcia pomocy społecznej w gminie Brody. Jak widać sytuacja z roku na rok jest coraz trudniejsza gdyż liczba osób potrzebująca pomocy stale rośnie.

Tabela 6. Stan bezrobocia na terenie Gminy Brody na koniec 2011, 2012 i 2013 roku

stan bezrobocia na dzień	ogółem bezrobotni	zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładu pracy	z prawem do zasiłku	w wieku 18-44 lata	pozostający bez pracy powyżej 12 m-cy
31.12.2011	890	21	260	Brak danych	443
31.12.2012	957	33	185	Brak danych	472
31.12.2013	976	34	128	Brak danych	526

Źródło: Opracowanie Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Starachowicach

Analizując powyższe dane można stwierdzić, że:

1. Osoby zwolnione z przyczyn dotyczących zakładu pracy:

W 2011 r. % ten wynosił 2,35. W kolejnych latach zwiększył się do 3,44% w 2012 i 3,48% w 2013 roku.

2. Osoby bezrobotne z prawem do zasiłku:

W 2013 r. zmniejszyła się liczba osób bezrobotnych posiadających prawo do zasiłku względem poprzednich lat. W 2013 r. wyniosła ona 13,11% ogółu zarejestrowanych, zaś w latach poprzednich 2012 r. – 19,33%, a w 2011 r. – 29,21%.

3. Osoby pozostaje bez pracy od ponad 12 miesięcy:

Najwyższy % zarejestrowanych bezrobotnych w tej kategorii zanotowano w 2013 r. Sięgnął on 53,89%. Wcześniej wskaźnik ten nie przekraczał 50%.

Tabela 7. Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy w Gminie Brody w latach 2011-2013

Nazwa kategorii	2011	2012	2013
Do 25 roku życia	159	192	176
Długotrwale bezrobotne	443	472	526
Kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka	X	X	X
Powyżej 50 lat	190	200	246
Bez kwalifikacji zawodowych	228	216	235
Bez doświadczenia zawodowego	146	169	159
Bez wykształcenia średniego	543	591	601
Samotnie wychowujące co najmniej 1 dziecko do 18 roku życia	69	63	67
Które po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły pracy	7	6	11
Niepełnosprawni	39	51	43
Po zakończeniu kontraktu socjalnego	0	0	0

Źródło: Opracowanie Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., dane Powiatowego Urzędu Pracy w Starachowicach

Z danych wynika, że w najgorszej sytuacji znajdują się osoby nieposiadające średniego wykształcenia. Ich liczba stale rośnie od 543 osób w 2011 do 601 w roku 2013. Drugą grupę szczególnie zagrożoną na rynku pracy są te osoby, które pozostają długotrwale bezrobotne. W roku 2011 były to 443 osoby, w 2012 liczba ta wyniosła 472 osoby a w 2013 aż 526 bezrobotnych. Według statystyk także sytuacja osób po 50 roku życia jest mało ciekawa. W tej grupie każdego roku przybywa coraz więcej bezrobotnych. W roku 2011 było ich 190, rok później 200 a na koniec 2013 roku wyniosła 246 osób.

4. Infrastruktura społeczna

4.1 Władze lokalne

Gmina Brody jest podstawową jednostką lokalnego samorządu terytorialnego, powołaną dla organizacji życia publicznego na swoim terytorium. Siedzibą organów Gminy jest miejscowość Brody.

Umiejętne komunikowanie się władz samorządowych z mieszkańcami gminy jest czynnikiem zasadniczym, który decyduje o rozwoju gminy. Sukces w realizacji planów rozwojowych zależy będzie od aktywnej postawy i umiejętnego współdziałania Urzędu Gminy z mieszkańcami. Integracja społeczności gminy Brody jest warunkiem ożywienia gospodarczego. Nawet najlepiej opracowane plany nie zostaną zrealizowane bez aktywnego udziału samych mieszkańców świadomych wizji, do której zmierzają, posiadających obszerną informację, co się wokół nich dzieje. Najczęściej decyzje podejmowane przez gminę wymagają w praktyce zarówno działań wyjaśniających jak też działań nastawionych na uzyskanie poparcia społecznego. Bez przygotowania edukacyjnego i działań skierowanych na uzyskanie akceptacji społecznej, nie da się realizować projektów, których wprowadzenie w życie wymaga zmian zachowań społecznych.

Ważnym instrumentem w zakresie pobudzenia aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców gminy będzie nawiązywanie kontaktów i stała współpraca z różnymi instytucjami, grupami społecznymi, a nawet pojedynczymi, aktywnymi osobami pozostającymi poza strukturą Urzędu Gminy.

Stala współpraca z różnego rodzaju partnerami, pozwoli stworzyć trwałe podstawy budowania właściwej i skutecznej polityki informacyjnej.

W skład organów samorządowych Gminy wchodzi: Wójt Gminy, będący organem wykonawczym i Rada Gminy - sprawująca funkcje stanowiące i kontrolne. Jakość legislacyjna pracy Rady Gminy pod względem zgodności stanowionego prawa lokalnego z aktami wyższego rzędu jest bardzo dobra. Władze gminy powinny nieustannie doskonalić formy kontaktu ze społecznością lokalną np. poprzez okresowe badania opinii i potrzeb lokalnych oraz politykę informacyjną. Strategia rozwoju powinna być wspierana przez przedsiębiorstwa, sferę biznesu, sektora pozarządowy oraz wszystkich mieszkańców.

Tylko w taki sposób można osiągnąć sukces. Ważne jest nawiązanie ścisłej współpracy między strukturami samorządowymi, podmiotami i obywatelami, do których adresowana jest strategia.

4.2 Organizacje pozarządowe

Na terenie Gminy Brody wg stanu na 2013 r. działa 41 formalnie zarejestrowanych organizacji: stowarzyszeń, związków sportowych, ochotniczych straży pożarnych, kół organizacji ogólnopolskich.

Tabela 8. Lista zarejestrowanych organizacji pozarządowych

	Nazwa organizacji	Siedziba i dane rejestrowe
1.	Stowarzyszenie Sportowe KAMIENNA	ul. Starachowicka 9 27-230 Brody KRS 0000025079
2.	Stowarzyszenie Amatorska Liga Piłkarska Brody 2004	ul. Starachowicka 9 27-230 Brody KRS 0000257748
3.	Ludowy Klub Biegacza „RUDNIK”	Rudnik, ul. Ostrowiecka 27 27-230 Brody KRS 0000021430 tel: 694-626-895
4.	Stowarzyszenie Sportowe „Czarni Ruda”	Ruda ul. Widok 5 (lokal OSP Ruda) 27-230 Brody Ewid stow. kult. fiz. OR.III.4141 Starosta Star. Poz 27
5.	Stowarzyszenie Profilaktyczno - Społeczne „RODZINA”	Brody, ul. Staszica 3 27-230 Brody Brody ul. Starachowicka 9 KRS 0000046925
6.	Stowarzyszenie „Brody nad Kamienną”	27-230 Brody ul. St.Staszica 3 tel: 041 271-12-31 KRS 0000253010
7.	Stowarzyszenie Na Rzecz Ekorozwoju Ziemi Świętokrzyskiej „NATURA”	ul. Starachowicka 9 27-230 Brody www.ekonatura.org.pl KRS 0000250539
8.	Stowarzyszenie Obywatelskie w Brodach	Brody, ul. Staszica 3 27-230 Brody KRS 0000109568
9.	Stowarzyszenie Sportowe „YFC”	Krynki, ul. Kościelna 4, 27-230 Brody
10.	Stowarzyszenie „SAMARYTANIN” w Lubieni	Lubienia, ul. Starachowicka 67 27-230 Brody
11.	Stowarzyszenie Sportowe GKS	Młynek ul. Przymiarki 13

	„Zapora” w Młynku	Ewid stow. Kult. Fiz. Starosta Star. Poz 26
12.	Stowarzyszenie „RAZEM”	Kuczków ul. Wspólna 5 27-230 Brody KRS – 0000287243
13.	Stowarzyszenie Polski Związek Wędkarski Koło w Brodach	Brody, ul. Radomska 12, 27-230 Brody
14.	Stowarzyszenie Polski Związek Wędkarski Okręg w Kielcach Wędkarski Klub Sportowy „Kiełb” w Brodach	Brody, ul. Radomska 13, 27-230 Brody KRS 0000079984
15.	Związek Emerytów i Rencistów Koło Nr 3w Brodach	Brody, ul. Starachowicka 9 27-230 Brody
16.	Związek Kombatantów RP i BWP	Styków ul. Świętokrzyska 48 Brody ul. St. Staszica 3
17.	Stowarzyszenie Rozwoju sportu i aktywności lokalnej „Stykovia” w Stykowie	Styków ul. Świętokrzyska 57 Styków 27-230 Brody KRS 0000426846
18.	Stowarzyszenie „Borowiaki”	Bór Kunowski ul. 4 lipca 52 27-230 Brody KRS: 0000372633
19.	Stowarzyszenie „Barchan”	Krynki ul. Długa 111 27-230 Brody KRS: 0000370565
20.	Stowarzyszenie Dla Rozwoju Dziurowa Dobre Jutro	Słoneczna 1 27-230 Dziurów KRS: 0000374804
21.	Stowarzyszenie "Nestor"	Wójtowska 62 27-230 Brody KRS: 0000425639
22.	Stowarzyszenie Nauczycieli, Wychowawców i Instruktorów w Lubieni	Iłżecka 20 27-230 Lubienia KRS: 0000465232
23.	Stowarzyszenie „NASZ ADAMÓW"	Kościelna 2 27-230 Adamów KRS: 0000515165
24.	Stowarzyszenie "Rudnik nad Staszicowskim Kanałem"	Górna 12 27-230 Rudnik KRS: 0000540532

Źródło: Opracowanie Graczkowski Dotacje oraz EPRD Sp. z o.o.

Tabela 9. Wykaz Uczniowskich Klubów Sportowych

L.p	Nazwa organizacji	Siedziba/adres
1.	UKS „Atleta”	SP w Krynkach ul. Szkolna 1 27-230 Brody
2.	UKS „Junior”	PG w Krynkach ul. Szkolna 1 27-230 Brody
3.	UKS „Sportowiec”	PG w Rudzie ul. Widok 1 27-230 Brody
4.	UKS „Olimpijczyk”	SP w Stykowie ul. Świętokrzyska 22 27-230 Brody
5.	UKS „Spartakus”	SP w Lipiu ul. Ostrowiecka 84 27-230 Brody
6.	UKS „Sprinter”	SP w Stawie Kunowskim ul. Szkolna 6 27-230 Brody
7.	UKS „Zapora”	SP w Brodach ul. Szkolna 77 27-230 Brody
8.	UKS „Start”	SP w Lubieni ul. Hłżecka 20 27-230 Brody
9.	UKS „Arkadia”	SP w Adamowie ul. Kościelna 2 27-230 Brody

Źródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., na podstawie bazy ngo.pl

Tabela 10. Wykaz stowarzyszeń oświatowych

Nazwa organizacji	Siedziba/adres
Stowarzyszenie na rzecz Ekorozwoju Wsi Rudnik w Rudniku	Rudnik, 27-230 Brody
Stowarzyszenie Oświatowe „Nowa Szkoła” w Stawie Kunowskim	Staw Kunowski, 27-230 Brody
Stowarzyszenie Oświatowe „Nasza Szkoła” w Lipiu	Lipie, ul. Starachowicka 84 27-230 Brody

Źródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., na podstawie bazy ngo.pl

Tabela 11. Wykaz jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej

Lp.	Nazwa jednostki terenowej	Siedziba/adres
1.	OSP w Brodach	Brody, ul. Radomska 34 27-230 Brody KRS: 0000020299
2.	OSP w Krynkach	Krynki, ul. Długa 1 27-230 Brody KRS: 0000026319
3.	OSP w Lubieni	Lubienia, ul. Wschodnia 2 27-230 Brody KRS: 0000017389
4.	OSP w Stykowie	Styków, ul. Świętokrzyska 25 27-230 Brody KRS: 0000022724
5.	OSP w Rudzie	Ruda, ul. Widok 5 27-230 Brody KRS: 0000188827

Źródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., Dane z Urzędu Gminy Brody

Poniżej krótkie informacje dotyczące aktywności poszczególnych organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy Brody. Inicjatywy podejmowane przez mieszkańców zorganizowanych w stowarzyszeniach świadczą o dużym potencjale kapitału ludzkiego w gminie.

Wśród aktywnych organizacji pozarządowych działających na terenie gminy można wskazać m.in.:

Stowarzyszenie Profilaktyczno-Społeczne „Rodzina”

W dniu 26 października 1998 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym zostało zarejestrowane Stowarzyszenie Trzeźwościowe "Rodzina" z Brodów. Organizacja powstała przy wsparciu Pawła Zięby oraz Edmunda Kutery. Pierwszym prezesem został Sławomir Czarnecki - inicjator przedsięwzięcia. Stowarzyszenie działa na rzecz osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków. Pomaga jego członkom walczyć z nałogiem i wytrwać w abstynencji oraz propaguje postawę życia w trzeźwości. Ponadto udziela pomocy rodzinom, w których występuje problem uzależnienia od alkoholu i środków psychoaktywnych. Na co dzień współpracuje z licznymi organizacjami, instytucjami i osobami fizycznymi

w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi, uwzględniając w tym: organy administracji państwowej i samorządowej, służbę zdrowia i opiekę społeczną.

Podjęmuje zadania mające na celu zapobieganie alkoholizmowi oraz innym patologiom społecznym w formie działań propagandowych: konferencji, spotkań, odczytów, forum, wystaw obozów szkoleniowych a także rajdów i wycieczek. Stowarzyszenie organizuje również imprezy propagujące trzeźwy styl życia. Organizuje szkolenia i współpracuje z mediami. W ramach zadań dodatkowych stowarzyszenie zajmuje się wydawaniem żywności najbardziej potrzebującym mieszkańcom gminy.

Stowarzyszenie zrealizowało w 2014r. projekt pn. *Noc świętojańska nad Zalewem Brodzkim* – 18 193,64 zł.

Stowarzyszenie „NATURA”

Jest to stowarzyszenie na Rzecz Ekorozwoju Ziemi Świętokrzyskiej. Należy do grona organizacji pozarządowych, utrzymuje się ze składek członkowskich, darowizn, subwencji oraz dotacji. Członkami zarządu są: Mariusz Tracz, Jarosław Ciura, Ernest Kumek, Luiza Żuwała i Beata Pastuszka. W ramach współpracy Stowarzyszenie deklaruje się do umieszczania logo członka na papierze firmowym, na łamach wydawnictw oraz do promocji działalności lub produktów firmy lub instytucji wspierających Stowarzyszenie. Współpraca ze Stowarzyszeniem na Rzecz Ekorozwoju Ziemi Świętokrzyskiej Natura jest doskonałą formą promocji i reklamą firm lub instytucji. Dodatkowo członek wspierający ma prawo do posługiwania się zwrotem, iż wspiera Stowarzyszenie na Rzecz Ekorozwoju Ziemi Świętokrzyskiej NATURA. Za ekorozwój uznaje się rozwój, który nie zagraża środowisku naturalnemu, którego polityka i działania społeczne mają charakter proekologiczny oraz dąży do zachowania równowagi sfery społecznej, gospodarczej i środowiska naturalnego. Stowarzyszenie wspiera wszelkie inicjatywy środowiskowe, promuje działania mające na celu propagowanie społecznego, kulturowego i oświatowego dziedzictwa ziemi świętokrzyskiej.

Poniżej została przedstawiona lista działań stowarzyszenia.

Przewycięzanie trudnych sytuacji życiowych po przez:

- działalność charytatywna
- pomoc społeczna (w tym pomoc rodzinom i osobom będącym w trudnej sytuacji, wyrównywanie ich szans)

- pomoc ofiarom klęsk żywiołowych
- działalność na rzecz osób niepełnosprawnych.

Ochrona zdrowia (w tym również promocja zdrowia).

3. Ochrona praw (upowszechnianie i ochrona wolności, praw człowieka, swobód obywatelskich).

Przeciwdziałanie bezrobociu po przez:

- działalność wspomagającą rozwój gospodarczy
- promocja zatrudnienia i aktywizacji zawodowej

Nauka, kultura i ekologia

- nauka: (szkolnictwo wyższe, oświata i wychowanie)
- kultura: (ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego)
- ekologia: (ochrona flory i fauny).

Integracja lokalna po przez:

- działalność wspomagającą rozwój wspólnot
- promocję i organizację wolontariatu.

Tradycje narodowe, tożsamość (upowszechnianie tradycji, pielęgnowanie polskości oraz działalność na rzecz języka regionalnego).

Wspieranie turystyki i sportu poprzez:

- upowszechnianie kultury fizycznej i sportu
- upowszechnianie turystyki
- zachęcanie do wypoczynku.

Bezpieczeństwo publiczne (ratownictwo i ochrona ludności).

Stowarzyszenia Rozwoju Sportu i Aktywności Lokalnej „Stykovia” w Stykowie

Stowarzyszenie zrealizowało projekt pn. Utworzenie Wiejskiego Centrum Rekreacji i Wypoczynku Czynnego nad zalewem w Stykowie – kwota dofinansowania 50 000 zł.

4.3 Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (dalej: GOPS) realizuje w gminie zadania pomocy społecznej, której celem jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych

sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne środki i możliwości. W zakresie pomocy społecznej GOPS realizuje zadania zlecone oraz własne o charakterze obowiązkowym na podstawie ustawy o pomocy społecznej oraz zadania wynikające z programów rządowych poprzez świadczenie pracy socjalnej, przyznawanie wypłacanie świadczeń w formie pieniężnej, świadczenia usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania oraz kierowanie osób wymagających stałej, całodobowej opieki do domów pomocy społecznej. Realizuje także zadania wynikające z ustawy o świadczeniach rodzinnych, o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, o dodatkach mieszkaniowych, o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Na podstawie poniżej przedstawionych danych można wnioskować, że brak wystarczających środków do życia staje się znaczącym problemem społecznym na terenie gminy Brody.

Brak wystarczających środków do życia jest znaczącym problemem społecznym na terenie gminy Brody.

Poza bezrobociem⁶, które jest główną przyczyną przyznawania zasiłków przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, także ludzie niepełnosprawni oraz długotrwale i ciężko chorzy stanowią dużą grupę potrzebującą wsparcia ze strony placówki. Niepokojący jest fakt, że od 2011 do 2013 roku liczba osób długotrwale lub ciężko chorych rośnie. W ciągu analizowanego okresu nastąpił wzrost przyznanych świadczeń dla tej grupy o blisko 20%.

Rośnie także liczba osób, którym przyznano świadczenia ze względu na alkoholizm oraz opuszczających zakłady karne.

Tabela 12. Liczba rodzin i osób korzystających ze świadczeń GOPS z powodu ubóstwa w latach 2011-2013

Wyszczególnienie	2011		2012		2013	
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Ubóstwo	27	44	24	38	21	38

Źródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., Dane GOPS Brody

⁶ Informacja na temat liczby osób bezrobotnych korzystających z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej znajduje się w rozdziale 3 dotyczący demografii.

Tabela 13. Liczba rodzin i osób korzystających ze świadczeń GOPS z tytułu niepełnosprawności w latach 2011-2013

Wyszczególnienie	2011		2012		2013	
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Niepełnosprawność	146	281	138	251	144	246

Źródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., Dane GOPS Brody

Tabela 14. Liczba rodzin i osób korzystających ze świadczeń GOPS z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2011-2013

Wyszczególnienie	2011		2012		2013	
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Długotrwałą lub ciężką chorobą	88	192	87	201	98	235

Źródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., Dane GOPS Brody

Tabela 15. Liczba rodzin i osób korzystających ze świadczeń GOPS z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, trudności po opuszczeniu zakładów karnych, alkoholizmu, sytuacji kryzysowych i zdarzeń losowych w latach 2011 - 2013

Wyszczególnienie	2011		2012		2013	
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w tym: - rodziny niepełne - rodziny wielodzietne	28	111	20	77	22	81
Trudności po opuszczeniu zakładów	9	12	9	13	12	25

karnych						
Alkoholizm	9	19	8	15	15	25
Zdarzenie losowe	1	3	4	10	6	14

Źródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., Dane GOPS Brody

Wśród pozytywów, można zaobserwować zmniejszającą się ilość świadczeń przekazywanych z tytułu ubóstwa i bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych oraz z tytułu niepełnosprawności.

Na terenie gminy działa także dom pomocy społecznej stałego pobytu przeznaczony dla osób w podeszłym wieku z miejscami dla osób niepełnosprawnych fizycznie. Placówka posiada 84 miejsca, a liczba pensjonariuszy nie przekracza 70 osób.

Na terenie Gminy funkcjonuje 3 Publiczne Zakłady Opieki Zdrowotnej. Są one zlokalizowane w miejscowościach:

- Krynki
- Styków
- Lubienia

Ponadto na terenie gminy zlokalizowane są 2 apteki i 1 punkt apteczny.

Wg danych Banku Danych Lokalnych liczba porad lekarskich dla mieszkańców w ciągu ostatnich 3 lat utrzymywała się na podobnym poziomie, przekraczając w 2014 roku liczbę 53 800 porad.

OŚRODEK ZDROWIA W KRYNKACH

W Ośrodku Zdrowia w Krynkach przyjmuje 8 lekarzy: medycyny rodzinnej, chorób wewnętrznych, pediatrzy, okulista oraz ginekolog-położnik, któremu asystuje położna. Dodatkowo osoby mające wadę wymowy mogą uzyskać pomoc logopedy. Ośrodek jest wyposażony w gabinet zabiegowy i sprzęt do badania USG. Od 2009 roku ośrodek świadczy usługi rehabilitacyjne. W dni powszednie od godziny 18.00 do 8.00 rano dnia następnego, oraz w soboty, niedziele i święta, opiekę lekarską i pielęgniarską zapewnia Zakład Pomocy Doraźnej PREKS w Starachowicach.

Zdjęcie 1. Ośrodek zdrowia Krynki – fot. Urząd Gminy Brody

Gmina Brody zrealizowała w ostatnim czasie projekt pn. Zagospodarowanie przestrzeni publicznej przy Ośrodku Zdrowia w Brodach z siedzibą w Krynkach – wartość dofinansowania wyniosła 104 309 zł.

Zdjęcie 2. Ośrodek zdrowia Styków – fot. Urząd Gminy Brody

OŚRODKI ZDROWIA W STYKOWIE I LUBIENI

Ośrodek Zdrowia w Stykowie świadczy jedynie opiekę zdrowotną w zakresie medycyny rodzinnej. Podobna sytuacja ma miejsce w Lubieni. Pomoc medyczną zapewnia lekarz medycyny rodzinnej. Wymienione placówki realizują także wizyty domowe.

Zdjęcie 3. Ośrodek Zdrowia w Lubieni – fot. GRACZKOWSKI DOTACJE Sp. z o.o.

4.4 Oświata

Na terenie Gminy Brody w 2013 roku działało 10 szkół podstawowych, z czego 6 szkół to placówki oświatowe prowadzone przez samorząd gminy, 3 prowadzone przez organizacje społeczne i stowarzyszenia, a 1 prowadzona przez pozostałe organizacje. Do szkół na terenie gminy uczęszczało w 2013 roku 582 uczniów (w porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił spadek liczby uczniów o 21 osób). Łączna liczba oddziałów w szkoła wynosi 56, a pomieszczeń do nauki 88. Łącznie w szkołach w przeliczeniu na pełne etaty zatrudnionych jest 66 nauczycieli.

Wykres 5. . Liczba uczniów i absolwentów w szkołach podstawowych w gminie Brody w latach 2011-2013

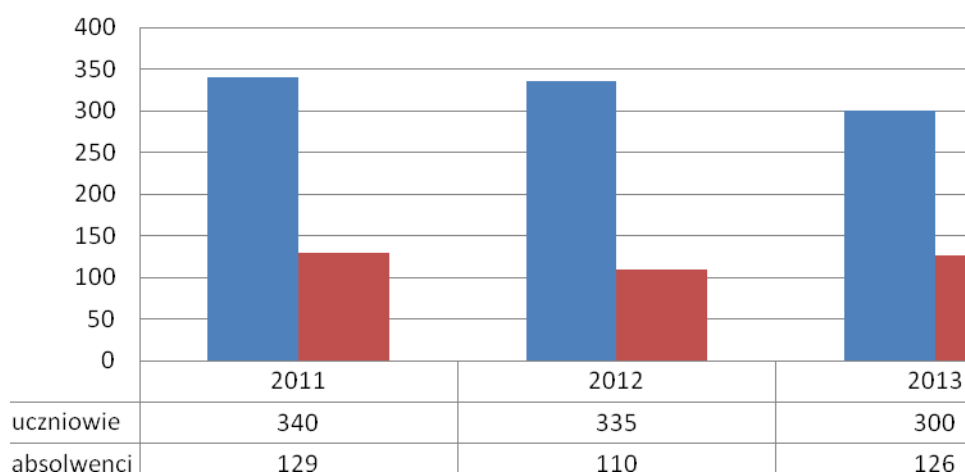
Źródło: Opracowanie własne EPRD Sp. z o.o., na podstawie BDL GUS

W gminie działają 2 gimnazja posiadające 13 oddziałów. Łącznie w tych szkołach znajduje się 26 pomieszczeń do nauczania. W 2013 roku do gimnazjów w gminie uczęszczało 300 uczniów (w porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił spadek liczby uczniów o 35 osób). Łączna liczba nauczycieli w przeliczeniu na pełne etaty wynosi 49.

Na terenie gminy można zauważyć wysoki udział procentowy szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu. Na poziomie szkoły podstawowej jest to 90%, a na poziomie gimnazjum to 100%.

Na podstawie danych z Raportów Ewaluacji Problemowej prowadzonej przez Kuratorium Oświaty w Kielcach w placówkach publicznych na terenie gminy wynika, że wszystkie szkoły ocenione zostały dobrze. Główny problem na który została zwrócona uwaga to brak stosowania nowatorskich programów służących rozwojowi uczniów.

Wykres 6. Liczba uczniów i absolwentów w gimnazjach w gminie Brody w latach 2011-2013

Źródło: Opracowanie własne EPRD Sp. z o.o., na podstawie BDL GUS

Szkoła Podstawowa w Adamowie

W szkole uczy się łącznie 82 uczniów: 72 w PSP i 10 w zerówce. Placówka zatrudnia 11 nauczycieli. Szkoła dysponuje 9 salami lekcyjnymi, biblioteką, świetlicą, salą gimnastyczną i boiskiem zewnętrznym. Ponadto w szkole jest pracownia językowa. Do dyspozycji uczniów jest 10 komputerów ale istnieje potrzeba zakupu kolejnych. Szkoła jako jedna z nielicznych prowadzi zajęcia e-learningowe.

Zdjęcie 4. Szkoła Podstawowa w Adamowie - fot. Urząd Gminy w Brodach

Szkoła Podstawowa w Brodach

Zdjęcie 5. Szkoła Podstawowa w Brodach – fot. Urząd Gminy w Brodach

Szkoła naucza 89 uczniów w PSP oraz 17 w oddziale zerowym. Zatrudnia 11 nauczycieli. W szkole jest 10 komputerów stacjonarnych, a także 20 netbooków otrzymanych w ramach projektu Świątokrzyski Program Rozwoju Edukacji w 2010 r. Do użytku ma 8 sal lekcyjnych, bibliotekę, świetlicę, stołówkę, salę gimnastyczną i boisko zewnętrzne.

Szkoła Podstawowa w Dziurowie

Do placówki uczęszcza 84 uczniów oraz 17 dzieci do oddziału przedszkolnego. W szkole zatrudnionych jest 11 nauczycieli. W szkole jest: 6 sal lekcyjnych, 1 sala komputerowa, 1 sala telewizyjna, 1 sala oddziału przedszkolnego, 1 biblioteka oraz stołówka. Sala komputerowa dysponuje 14 komputerami zakupionymi w 2007 roku. Szkoła aktywnie bierze udział w wielu projektach m.in. finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Zdjęcie 6. Szkoła Podstawowa w Dziurowie - fot. GRACZKOWSKI DOTACJE Spółka z o.o.

Szkoła w Krynkach

Szkoła liczy 72 uczniów w PSP oraz 24 oddziale zerowym – łącznie 96 dzieci. Kadre nauczycielską tworzy 12 nauczycieli. W szkole jest sala komputerowa wyposażona w 20 komputerów. Ponadto dysponuje stołówką, świetlicą, salą gimnastyczną oraz biblioteką.

Zdjęcie 7. Szkoła Podstawowa w Krynkach oraz Publiczne Gimnazjum w Krynkach– fot. GRACZKOWSKI DOTACJE Spółka z o.o.

Szkoła Podstawowa w Lipiu

Szkoła jest niewielka, liczy 34 uczniów. Natomiast liczba etatów nauczycielskich wynosi 6,5. Szkoła daje zatrudnienie jednej woźnej. Placówka posiada 5 sal lekcyjnych (w tym sala komputerowa, w której znajduje się 11 komputerów), biblioteka oraz boisko zewnętrzne.

Zdjęcie 8. Szkoła Podstawowa w Lipiu- fot. GRACZKOWSKI DOTACJE Spółka z o.o.

Szkoła Podstawowa w Lubieni

W szkole uczy się 103 dzieci. 78 uczniów w PSP oraz 25 w „zerówce”. Zatrudnia 12 nauczycieli oraz 3 woźne. W budynku szkoły jest 8 sal lekcyjnych, świetlica, biblioteka, sala gimnastyczna, boisko zewnętrzne. W szkole znajduje się sala komputerowa wraz z 9 komputerami.

Zdjęcie 9. Szkoła Podstawowa w Lubieni – fot. GRACZKOWSKI DOTACJE Spółka z o.o.

Szkoła Podstawowa w Rudzie oraz Publiczne Gimnazjum w Rudzie

Szkoła Podstawowa nie jest zbyt dobrze wyposażona. W związku z czym korzysta z wyposażenia należącego do Gimnazjum w Rudzie. Do PSP uczęszcza 32 uczniów, którzy mają do dyspozycji 2 sale lekcyjne. Liczba etatów nauczycielskich wynosi 2,5. Natomiast jeśli chodzi o część gimnazjalną to uczęszcza do niego aż 170 uczniów, których naucza 21 nauczycieli. Dla Gimnazjum przewidziano 11 sal lekcyjnych. Placówka dysponuje biblioteką, świetlicą, salą gimnastyczną, boiskiem zewnętrznym. Do dyspozycji uczniów jest 10 komputerów.

Zdjęcie 10. Szkoła w Rudzie – fot. GRACZKOWSKI DOTACJE Spółka z o.o.

Szkoła Podstawowa w Stawie Kunowskim

Placówka prowadzona jest przez organizację pozarządową. Dzieci począwszy od klasy „0” uczą się dwóch języków obcych oraz informatyki. Nauczyciele dbają o bezpieczeństwo i wszechstronny rozwój dzieci. Aktualnie w szkole kształci się 78 uczniów PSP oraz 25 dzieci w oddziale przedszkolnym. Uczniowie mają do dyspozycji 13 komputerów oraz pracownię językową. Szkoła posiada 8 sal lekcyjnych, salę gimnastyczną, boisko zewnętrzne, bibliotekę oraz świetlicę.

Zdjęcie 11. Szkoła Podstawowa w Stawie Kunowskim, fot. GRACZKOWSKI DOTACJE Spółka z o.o.

Szkoła Podstawowa w Rudniku

Zdjęcie 12. Szkoła Podstawowa w Rudnik – fot. Urząd Gminy Brody

Zespół Placówek Oświatowych w Stykowie

Aktualnie szkoła kształci 132 uczniów. Zatrudnia 14 nauczycieli. Budynek mieści 8 sal lekcyjnych z czego jedna przeznaczona jest dla oddziału przedszkolnego. Do dyspozycji uczniów jest 30 komputerów, biblioteka, świetlica, stołówka, sala gimnastyczna i boisko zewnętrzne.

Zdjęcie 13. Szkoła w Stykowie – fot. GRACZKOWSKI DOTACJE Spółka z o.o.

Na terenie gminy Brody działają 1 przedszkole publiczne prowadzone przez JST, 1 przedszkole niepubliczne i 1 niepubliczny punkt przedszkolny prowadzony przez inne podmioty, a także oddziały przedszkolne w 10 szkołach podstawowych. Obecnie wskaźnik upowszechniania edukacji przedszkolnej dla dzieci w wieku 3-5 lat w gminie wynosi 53,87% i jest jednym z niższych w województwie świętokrzyskim.

4.5 Bezpieczeństwo

Gmina Brody obsługiwana jest przez Komisariat Policji w Brodach podległy Powiatowemu Komisariatowi Policji w Starachowicach.

Jak wynika z pozyskanych danych największym problemem gminy są w szczególności kierowcy prowadzący samochód po spożyciu alkoholu. Zagrożają oni nie tylko sobie, ale także innym uczestnikom ruchu drogowego oraz pieszym. Poza wypadkami i incydentami z udziałem pijanych kierowców odnotowanymi na terenie gminy Brody Policja boryka się także z kradzieżami, włamaniami oraz przemocą w rodzinie.

Tabela 16. Przestępczość stwierdzona w latach 2011-2013

	2011	2012	2013
Rozboje i wymuszenia	0	1	2
Bójki i pobicia	4	1	2
Kradzieże rzeczy	32	25	14
Kradzieże z włamaniem	10	15	11
Pijani kierowcy	61	50	49
Pożary	0	2	2
Przemoc w rodzinie/znęcanie	11	15	16
Inne	70	76	77

Źródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., na podstawie danych

Komisariatu Policji w Brodach

Rezultatem współpracy Policji z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej jest udzielanie świadczeń socjalnych z tytułu przemocy w rodzinie.

4.6 Kultura

Na terenie gminy podejmowane są liczne inicjatywy kulturalne. Wszystkie one sprzyjają promowaniu dziedzictwa oraz niepowtarzalnego dorobku duchowego i materialnego Gminy wpływając zarazem na jej rozwój.

Gmina zrealizowała w ostatnich latach projekty nakierowanych na rozwój infrastruktury do spędzania wolnego czasu:

- Utworzenie świetlicy wiejskiej w Krynkach, wartość projektu 41 882 zł
- Utworzenie strefy rekreacji dla małych dzieci w Dziurowie, wartość projektu 24 064,11 zł
- Utworzenie strefy rekreacji dla małych dzieci w Adamowie, wartość projektu 15 091,00 zł
- Utworzenie strefy rekreacji i sportu dla dzieci i młodzieży w miejscowości Styków, Lipie, Lubienia, Krynki i Brody, , wartość projektu 227 200,00 zł
- Utworzenie strefy czynnego wypoczynku i biwakowania przy „oczku wodnym” w Brodach, wartość projektu 50 000 zł

Animatorami działań o charakterze kulturalnym są lokalne władze, które starają się wychodzić naprzeciw oczekiwaniom i potrzebom mieszkańców w tym zakresie. Dodatkowo na terenie gminy znajduje się Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej wspierające i organizujące liczne imprezy kulturalne i sportowe. W 2000 roku Rada Gminy Brody powołała do życia Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Brodach. Stanowisko Dyrektora objął Tomasz Margula - dotychczasowy Kierownik Referatu Kultury Sportu i Rekreacji. Drugim pracownikiem GOKiS został instruktor sportu Jacek Świtoń. Siedzibą GOKiS był zabytkowy budynek przy ul. Starachowickiej 9. Od początku działalności Ośrodek dynamicznie i prężnie się rozwijał, pod względem materialnym jak i pod względem ilości organizowanych imprez. Rezultatem tego było przekształcenie w dniu 18 lutego 2005 roku Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu w Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej. Plan działalności przewiduje:

1. Utrzymywanie zespołów artystycznych i sportowych
2. Organizację i realizację imprez kulturalnych
3. Organizację i realizację turniejów i imprez sportowo – rekreacyjnych
4. Organizację i realizację konkursów dla dzieci i młodzieży.

Aktualnie centrum prowadzi cztery świetlice: Brody, Kuczów, Styków i Krynki. Dodatkowo zarządza obiektami sportowo-rekreacyjnymi w Brodach pod Zaporą oraz boiskami w Stykowie i Lipiu. Na dzień dzisiejszy Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej zatrudnia 9 osób na etatach oraz 5 instruktorów na umowy zlecenia.

Zdjęcie 14. Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej w Brodach, fot. GRACZKOWSKI DOTACJE Spółka z o.o.

CKiAL w Brodach zrealizował (2013-2014) lub realizuje w 2014r. następujące przedsięwzięcia:

- Zagospodarowanie terenu przy świetlicy wiejskiej w Kuczowie na plac zabaw – 17 032 zł
- Różne oblicza kultury – kulturalna mapa gminy Brody w 2013r. Cykl imprez kulturalnych dla mieszkańców gminy Brody – 25 000 zł
- Klub Aktywnego Seniora przy Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej w Brodach 25 000 zł
- Bliskie spotkania z kulturą – cykl imprez kulturalnych dla mieszkańców gminy Brody w 2014r. – 48 000 zł

Dobrym przykładem miejsca, które skupia osoby aktywnie uczestniczące w życiu miejscowości jest świetlica wiejska – spełniająca rolę centrum aktywności społecznej, miejsca otwartego na każdego bez względu na status społeczny, wykształcenie, sytuację socjalno – bytową. Zatem świetlica jest budynkiem lub pomieszczeniem przeznaczonym do spędzania czasu wolnego, rekreacji, rozwijania zainteresowań, a także integracji lokalnych społeczności. Na terenie Gminy w 4 miejscowościach zlokalizowane są świetlice/domy ludowe:

1. Brody
2. Kuczów
3. Styków

4. Krynki

Głównymi zadaniami świetlic jest:

- troska o wychowanie dzieci,
- zapewnienie dzieciom i młodzieży miejsca do spędzania czasu wolnego,
- pomoc rodzinom w prawidłowym wychowaniu dzieci,
- tworzenie optymalnych warunków rozwoju dziecka,
- zaspokajanie potrzeb biologicznych, psychicznych i społecznych,
- wzbogacanie potrzeb przez rozwijanie zainteresowań dzieci,
- propagowanie aktywnych form spędzania czasu wolnego,
- zapewnienie dzieciom możliwości rozwoju społeczno-moralnego,
- pomoc w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych,
- pomoc w odrabianiu prac domowych,
- rozwijanie umiejętności pracy indywidualnej oraz współdziałania w grupie.

W ramach pracy w świetlicy realizowane są następujące zajęcia:

- rozwijanie umiejętności manualnych (zabawy konstrukcyjne, układanki, malowanie farbami, rysowanie, kolorowanie, wycinanie, wydzieranie, sklejanie),
- doskonalenie umiejętności samodzielnego czytania,
- wzbogacające posiadane wiadomości, zaspokajające ciekawość świata (czytanie książek, rozmowy i pogadanki z dziećmi, zabawy tematyczne, gry dydaktyczne i edukacyjne),
- kształtujące umiejętność wykorzystywania zdobytej wiedzy (konkursy, quizy, rozwiązywanie i układanie krzyżówek, zagadek, gry dydaktyczne, układanki, zabawy tematyczne, odrabianie prac domowych),
- ćwiczące umiejętność zapamiętywania fragmentów tekstu wiersza, piosenki (inscenizacje, zajęcia muzyczne),
- wyzwalające ekspresję twórczą (pisanie bajek, opowiadań, prace plastyczne, zabawy konstrukcyjne, zabawy tematyczne, inscenizacje, zajęcia muzyczne),
- zwiększające sprawność fizyczną, wyrabiając koordynację ruchową (gry i zabawy ruchowe w sali i boisku szkolnym),
- relaksujące i wyciszające (relaks przy muzyce, oglądanie bajek, dowolne zabawy dzieci).

Zdjęcie 15. Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej oddział w Stykowie, fot. GRACZKOWSKI DOTACJE Spółka z o.o.

Zespoły artystyczne działające w ramach Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej:

1. Gminna Orkiestra Dęta

Orkiestra powstała w lutym 2009 roku. Pierwsze próby z jej udziałem rozpoczęły się w czerwcu 2009 roku w celu przygotowania repertuaru na Dożynki Powiatowo - Gminne, które odbyły się w Brodach w 2009 roku. Stanowisko kapelmistrza orkiestry pełni Jerzy Kłonica z Kunowa.

2. Zespół „Brodowianki”

Korzenie zespołu sięgają lat 80-tych. Zespół wywodzi się bezpośrednio z Zespołu Ludowego "Brodowianie", który działał w gminie Brody w tym czasie. Aktualnie zespół liczy 7 wokalistek. Instrukctorem zespołu jest Marek Basa. Repertuar zespołu jest bardzo szeroki – zaczynając od piosenki biesiadnej, poprzez muzykę folkową, aż po repertuar ludowy. Zespół wielokrotnie zdobywał różnego rodzaju nagrody i wyróżnienia na przeglądach i festiwalach piosenki, które odbywają się na terenie województwa świętokrzyskiego.

3. Zespół „Dziurówianki”

Zespół "Dziurówianki" powstał w 2009 roku w wyniku podziału pierwotnego zespołu „Dziurówianki” działającego od 2005 roku. W skład zespołu wchodzi 6 pań. Zespół występuje podczas lokalnych imprez na terenie gminy wykonując przeważnie piosenki biesiadne i folkowe.

4. Zespół „Echo” z Adamowa

Zespół Ludowy "Echo" z Adamowa pod przewodnictwem Piotra Gąsowskiego urozmaica swoim śpiewem życie mieszkańców gminy od ponad 10 lat. Zespół "Echo" powstał w Adamowie w 2002 roku. W skład zespołu wchodzi 8 kobiet i 1 mężczyzna. Zespół śpiewa na imprezach lokalnych jak i poza terenem gminy Brody. Ma na swoim koncie nagrody i wyróżnienia w konkursach i festiwalach folklorystycznych.

5. Zespół „Jarzębina” z Dziurawa

Zespół „Jarzębina” z Dziurawa powstał w wyniku rozłamu zespołu „Dziurawianki”. Śpiewa w nim 7 kobiet. Działa i ćwiczy pod okiem Tomasza Marguli. W repertuarze ma głównie piosenki biesiadne i folkowe.

6. Zespół "Seniorzy"

Funkcjonuje od 2003 roku przy Kole Emerytów i Rencistów w Brodach. Fundament zespołu tworzą członkinie dawnego zespołu „Brodowianie”. Występuje głównie okolicznościowo w trakcie imprez lokalnych, oraz w sąsiednich gminach. W 2012 roku zespół zmienił nazwę na Chór Seniorów „Tęcza”.

7. Formacja taneczna „Fascynacja”

„Fascynacja” to grupa taneczna działająca przy CKiAL Brody. Powstała we wrześniu 2007 roku. W zespole tańczą dziewczynki z klas I, II i III. Zespół działa pod kierunkiem pana Michała Borowieckiego. Po raz pierwszy efekty pracy zespołu można było zobaczyć podczas Dnia Kobiet w 2008 roku. Grupa bierze udział w licznych Konfrontacjach Tanecznych. Udział w tego typu konkursach pomaga pozyskać i rozwijać dodatkowe umiejętności.

Na terenie gminy działa także biblioteka publiczna. Została założona 25 lutego 1969 roku, a jej główna siedziba znajduje się w Brodach. Dwie filie zlokalizowane są w Stykowie (w budynku Zespołu Szkół Podstawowych w Stykowie) oraz w Lubieni (w budynku Szkoły Podstawowej w Lubieni). Łączny stan księgozbioru na dzień 31.12.2013 r. to 37981 woluminów.

Biblioteka oferuje swoim czytelnikom:

- literaturę piękną dla dzieci i młodzieży,
- literaturę piękną dla dorosłych,
- literaturę popularno – naukową,
- słowniki i encyklopedie,

- czasopisma.

Biblioteka posiada w ofercie audiobooki, dla dzieci i dorosłych. Dodatkowo w bibliotece w Brodach jak i w filach bibliotecznych jest darmowy dostęp do Internetu.

Stan odwiedzających bibliotekę na koniec 2013 roku wyniósł 1121 czytelników w tym 553 osoby, które nie przekroczyły 15 roku życia. Biblioteka ściśle współpracuje ze szkołami podstawowymi, gimnazjami, przedszkolami. Organizuje lekcje biblioteczne, spotkania autorskie, imprezy oraz zabawy integracyjne dla młodszych dzieci np.: walentynki i głośne czytanie. Wychodzi także na przeciw ludziom starszym, współpracując z domem opieki. W miarę możliwości stara się brać udział w akcjach społecznych np.: majowa zbiórka książek.

4.7 Sport i rekreacja

W Gminie Brody znajdują się sale gimnastyczne przy szkole w Krynkach, Lubieni, Stykowie, Dziurowie, Rudzie, Adamowie i Brodach.

Ponadto w następujących miejscowościach znajdują się także boiska na świeżym powietrzu:

- Dziurów – boisko trawiaste
- Lipie - boisko trawiaste
- Krynki – boisko trawiaste
- Staw Kunowski – boisko trawiaste
- Ruda – boisko trawiaste
- Adamów – boisko trawiaste
- Lubienia – boisko asfaltowe
- Styków – z modułów polipropylenowych
- Brody - Kompleks sportowo- rekreacyjny z boiskiem trawiastym i asfaltowym⁷.

⁷ Gmina Brody podpisała umowę na realizację projektu „Budowa boisk wielofunkcyjnych o nawierzchni z trawy syntetycznej w Brodach” – wartość dofinansowania 238 631,00 zł.

Zdjęcie 16. Boisko przy budynku szkoły w Dziurowie – fot. GRACZKOWSKI DOTACJE Spółka z o.o.

Zdjęcie 17. Boisko przy szkole w Lipiu – fot. GRACZKOWSKI DOTACJE Spółka z o.o.

Zdjęcie 18. Sala gimnastyczna przy Szkole Podstawowej w Lubieni fot. GRACZKOWSKI DOTACJE Spółka z o.o.

Zdjęcie 19. Sala gimnastyczna oraz boisko przy szkole w Stawie Kunowskim – fot. GRACZKOWSKI DOTACJE Spółka z o.o.

Na hali sportowej w Krynkach organizowane są rozgrywki w ramach Ligi Piłki Halowej. Celem zmagania jest popularyzacja halowej piłki nożnej wśród mieszkańców gminy Brody a także całego powiatu starachowickiego. Jest to także propagowanie formy aktywnego wypoczynku. Dodatkowo na obiektach zaliczanych do infrastruktury sportowej mają miejsce mecze w ramach Amatorskiej Ligi Piłkarskiej.

Reprezentantami gminy w dziedzinie sportu są m.in.:

1. Kamienna – Seniorzy
2. Kamienna – Junior starszy
3. Kamienna – Junior młodszy
4. Kamienna – Młodzik młodszy
5. Ludowy Klub Biegacza - Rudnik
6. Kluby siatkarskie

Na szczególną uwagę zasługuje Ludowy Klub Biegacza Rudnik, który od wielu lat stanowi wizytówkę gminnego sportu w Brodach. W jego zawodnikach upatrywana jest nadzieja na sukcesy polskiej lekkiej atletyki na arenie międzynarodowej. Wyróżniającymi postaciami w klubie jest Mateusz Borkowski oraz Agnieszka Filipowska. Mateusz Borkowski ma na swoim koncie 16 medali Mistrzostw Polski, dwa Rekordy Polski na 1000m. i 2000m. Agnieszka Filipowska dotychczas zdobyła 8 medali Mistrzostw Polski w biegach górskich. Podczas startów zagranicą zdobyła II miejsce drużynowo na Mistrzostwach Świata we Francji w 2013 roku.

Gmina zajmuje powierzchnię 161,25 km² , w tym:

- użytki rolne: 28%
- użytki leśne: 72%

Gmina stanowi 30,82% powierzchni powiatu.

W skład gminy wchodzi 16 sołectw:

1. Sołectwo Adamów
2. Sołectwo Brody
3. Sołectwo Bór Kunowski
4. Sołectwo Budy Brodzkie
5. Sołectwo Dziurów
6. Sołectwo Jabłonna
7. Sołectwo Krynki
8. Sołectwo Kuczów
9. Sołectwo Lipie
10. Sołectwo Styków
11. Sołectwo Lubienia
12. Sołectwo Staw Kunowski
13. Sołectwo Młynek
14. Sołectwo Przymiarki
15. Sołectwo Rudnik
16. Sołectwo Ruda

5.2 Walory turystyczno-krajobrazowe

Każda epoka geologiczna pozostawiła na tym obszarze niepowtarzalne, wyjątkowe ślady, a rzeźba terenu formułowała się przez miliony lat. W karbonie na terenie obecnej gminy istniało morze a Góry Świętokrzyskie tworzyły wyspę. Dowodem tego są liczne skały pochodzenia wapiennego zawierające szczątki koralowców, skorupiaków i głowonogów. W dobie górnego triasu na powierzchni powstającego lądu pojawiła się warstwa szydłowiecko- kunowskiego piaskowca oraz rudy żelaza. W kolejnych epokach nawarstwiły się tu:

- iły,
- piaski,
- łupki,
- zlepieńce,
- gliny ogniotrwałe,
- iły z domieszką gipsu i siarki,
- pozostałości pierwszych stworzeń morskich.

Następnie ruchy górotwórcze, wypiętrzanie się Karpat i Gór Świętokrzyskich spowodowały wycofanie się z tych terenów morza. O definitywnym ukształtowaniu powierzchni zdecydował okres plejstocenu, znany lepiej jako epoka lodowcowa. Obszar lodowców rozpościerających się przed wieloma wiekami określono na podstawie specyficznych warstw osadów i budowy terenu. Najistotniejsze z nich to eratyki czyli napływowe skały pochodzenia skandynawskiego będące pozostałością lodowców oraz skupiska pisków, żwirów i głazów tworzących wielopłaszczyznowe pokłady moreny dennej. Na terenach polodowcowych dochodziło do wielorakich procesów klimatycznych i przyrodniczych.

Obecnie Gmina Brody charakteryzuje się pięknym krajobrazem i bogactwem flory. Oferuje możliwość zwiedzenia wielu ciekawych miejsc. Ponad 70% powierzchni gminy stanowią lasy wraz z pozostałością dawnej Puszczy Iłżeckiej. Większość terenów porasta bor świeży mieszany, las mieszany i las mieszany wyżynny. Występują tu także drzewostany takie jak: sosna, jodła, świerk, dąb, jesion, grab, olsza, buk. W odmianie wyżynnej lasu mieszanego w zdecydowanej przewadze występuje jodła. Ponadto na terenie gminy znajduje się wiele osobliwych rezerwatów przyrody oraz pamiątkowych drzew.

Zdjęcie 20. Zalew Brody z „lotu ptaka” - fot. Urząd Gminy Brody

Urodę krajobrazu dodatkowo urozmaica rzeka Kamienna oraz zbiornik retencyjny na niej wybudowany. Sama rzeka ma charakter górski i wyznacza szlaki komunikacyjne oraz osiedleńcze. Natomiast zalew pełni przede wszystkim rolę retencyjną. Dodatkowo jest to miejsce o znaczeniu turystycznym i rekreacyjnym. Dzięki wspólnym staraniom udało się zagospodarować tereny wokół akwenu tak by miejscowi oraz przyjezdni mogli tu w aktywny sposób spędzać czas wolny. Jest to pewnego rodzaju centrum turystyczne z rozwiniętą bazą noclegową i gastronomiczną. „Perła” regionalnego krajobrazu doceniana jest przez wielu miłośników sportów wodnych. Do dyspozycji są tu: trzy przystanie oraz wypożyczalnie żaglówek, motorówek, rowerów wodnych itp. Zalew równie chętnie odwiedzają wędkarze. Spacerując wzdłuż linii brzegowej można oglądać pobliskie skały, chronione w rezerwach, wliczane do pomników przyrody.

Zdjęcie 21. Zalew Brody, **Zdjęcie 22:** Zalew Brodzki – fot. Urząd Gminy Brody

W bogatym runie leśnym można spotkać 46 gatunków objętych ścisłą ochroną oraz 11 gatunków chronionych częściowo. Na terenie występują zróżnicowane gatunkowo zbiorowiska roślinne np. dość rozpowszechnione lasy liściaste typu grądu subkontynentalnego z udziałem rzadkich i chronionych gatunków⁹.

Urwiska wzdłuż rzeki Kamiennej porośnięte są lasem na ubogich stanowiskach piaszczystych. Słabsze gleby porastają bory mieszane i świeże bory sosnowe. Wśród użytków leśnych można wyodrębnić również lasy na ziemiach średnio żyznych i żyznych, charakteryzujące się dobrymi warunkami bioklimatycznymi. Biorąc zaś pod uwagę grunty orne, na terenie gminy Brody bardzo małą część stanowią ziemie szczególnie chronione przed zmianą użytkowania na cele nierolnicze. W większości tereny gminy pokrywają gleby lessowe. Występują one w miejscowościach takich jak: Krynki i Brody. Gleby są średnio przydatne pod uprawy rolne a miejscami słabe i bardzo słabe. W najbardziej niedostępnych dla człowieka rejonach, w głębi lasu żyje wiele gatunków zwierząt m.in.: jelenie, sarny, dziki, borsuki w swoim naturalnym środowisku. Licznie występują na tym terenie ptaki: jastrzębie i sokoły, bocian czarny oraz cietrzew. Gmina Brody stanowi część korytarza ekologicznego obejmującego swym zasięgiem dolinę rzeki Kamiennej i lasy Puszczy Iłżeckiej. Ponadto bogactwo i różnorodność tutejszych walorów przyczyniły się do utworzenia Obszaru Chronionego Krajobrazu w Dolinie Kamiennej (OChKDK). Do jego najważniejszych zadań zalicza się:

- zabezpieczenie trwałej ochrony zbiorników wód podziemnych i wód powierzchniowych
- odtworzenie i zachowanie przez dolinę rzeki Kamiennej znaczącej roli regionalnego korytarza ekologicznego, łączącego Świętokrzyski Park Narodowy oraz parki krajobrazowe Gór Świętokrzyskich z kompleksem Lasów Iłżeckich od północy i chronioną doliną Wisły od wschodu¹⁰.

Gmina Brody to także bogactwo szlaków turystycznych, zarówno pieszych jak i rowerowych:

- Kałków – Krynki – Starachowice – Skarżysko Kam. (szlak pieszy znakowany kolorem czerwonym)

⁹ <http://www.brody.info.pl/przyroda.html>

¹⁰ za: <http://www.brody.info.pl/przyroda.html>

- Śladami zabytków techniki Doliny Rzeki Kamiennej (szlak pieszy znakowany kolorem niebieskim)
- Starachowice – Ilża (szlak pieszy znakowany kolorem czarnym)
- Lipie – Ruda Szlak (szlak pieszy znakowany kolorem czarnym)
- Wokół Zalewu Brodzkiego (szlak pieszy znakowany kolorem zielonym)
- Wokół Starachowic (szlak rowerowy znakowany kolorem czerwonym)
- Leśne dukty (szlak rowerowy znakowany kolorem żółtym)
- Pętla rowerowa gminy Brody (szlak rowerowy znakowany kolorem czarnym)¹¹

Zdjęcie 23. Informacja turystyczna w Lipiu – fot. GRACZKOWSKI DOTACJE Spółka z o.o.

Teren gminy Brody nie jest bogaty w liczne zabytki. Jednak te, które są dodatkowo podnoszą jej walory turystyczne i krajobrazowe.

KOSCIÓŁ PARAFIALNY W KRYNKACH

Godnym uwagi zabytkiem jest **kościół parafialny w Krynkach**. W 1724 roku rozpoczęto jego budowę zaś konsekracja miała miejsce w roku 1741. Fundatorem kościoła był dzierżawca Kuźnic Brodzkich - Mikołaj Zacharski. Do budowy wykorzystano materiały

¹¹ <http://www.brody.info.pl/szlaki-turystyczne.html>

miejscowe takie jak: kamień i wapno. Kościół wzniesiony jest na planie krzyża łacińskiego o charakterze barokowym. Świątynia posiada cenne zabytki z tamtej epoki oraz wiele zabytków pochodzących z jeszcze bardziej odległych czasów, a konkretnie z kościoła, który uprzednio stał w tym miejscu. Do dziś przed kościołem stoi modrzewiowa brama oraz dwie dzwonnice o charakterze barokowym z 1779r. Ciesielka jest oryginalna, a niektóre elementy pochodzą z pierwotnego, XIV-wiecznego kościoła. Mieści się tu dzwon z 1581r.

Zdjęcie 24. Kościół w Krynkach fot. GRACZKOWSKI DOTACJE Spółka z o.o.

Bramę ozdabiają rzeźbione w drewnie ornamenty¹². Wewnątrz kościoła znajduje się nawa trójprzęsłowa z dwoma zbliżonymi do kwadratu kaplicami po bokach, kaplica od strony północnej (sprzed 1694 r.) pod wezwaniem Matki Boskiej Różańcowej i z południowej pod wezwaniem Przemieniania Pańskiego. Przy nawie od południa kruchta; prezbiterium węższe od nawy, przy nim od północy zakrystia z nowszą sionką, od południa skarbczyk. Wszystkie wnętrza sklepione kolebkowo – krzyżowo; na sklepieniu nawy płyciny w skromnych obramowaniach stiukowych, ściany pilastrowane. Kaplice na nieco wyższym poziomie, otwarte od nawy arkadami z kratami barokowymi (XVIII w.). Z zewnątrz ściany są opilastrowane. Fasada zachodnia trójdzielna z profilowanym portalem i uszatym oknem na osi zwieńczona jak elewacje prezbiterium i kaplic z trójkątnym szczytem objętym obeliskami. Ołtarz w kaplicy północnej ozdobiony jest dziełami z XVIII wieku autorstwa Szymona Bartnickiego przedstawiające Świętą Rodzinę oraz św. Antoniego Padewskiego. Kościół oraz jego otoczenie (brama) zostały wpisane do Rejestru Zabytków pod pozycją 212 z 02.10.1956

¹² <http://www.brody.info.pl/zabytki.html>

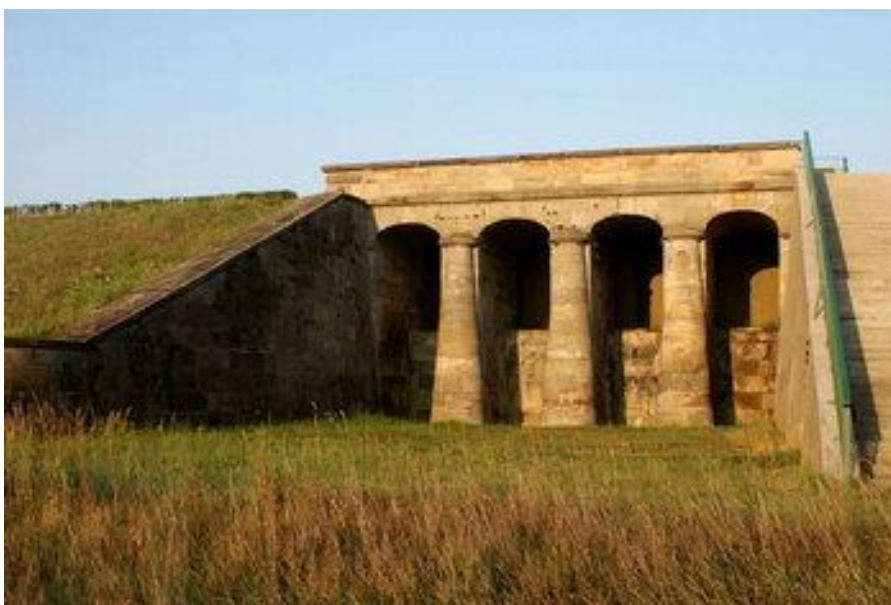
oraz 160 z 23.06.1967 r. biorąc zaś pod uwagę nową numerację znajdziemy te zabytki pod numerem A.804/1-3.

Warto też zwrócić uwagę na kamienne chrzcielnice znajdujące na się na zewnątrz kościoła w stylu gotyckim. Także na zewnątrz, na wprost dzwonnicy a jednocześnie bramy wejściowej, znajduje się figura św. Stanisława biskupa. Według niektórych źródeł datuje się jej powstanie na II połowę XVI w. Zabytkowa świątynia wraz otaczającymi go wiekowymi drzewami tworzy ciekawy element krajobrazowy. Będąc tutaj warto przespacerować się alejkami starej części cmentarza parafialnego, by obejrzeć oryginalne nagrobki z I połowy. XIXw¹³.

Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. N. M. P. w Krynkach realizuje obecnie I etap projektu pn. Wymiana pokrycia dachowego – obejmująca nawę główną oraz kaplicę południową i północną kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Krynkach – kwota dofinansowania 338 200 zł.

DAWNY PRZEPIY WODNY

Innym bardzo ciekawym miejscem jest **dawny przepływ wodny**. Ta kamienna zapora na rzece Kamiennej powstała w 1840r. w stylu klasycystycznym.

Zdjęcie 25. Zabytkowy przelew wodny w Brodach – fot. Urząd Gminy Brody

¹³za: <http://www.brody.info.pl/zabytki.html>

Niegdyś służył do spiętrzania wód rzeki napędzając urządzenia walcowni i zakładu hutniczego w Brodach. Jaz po dziś dzień jest w świetnym stanie architektonicznym i malowniczo wkomponowanym we współczesną tamę. Obiekt ten stanowi nieodłączny element gminy i dlatego znalazł się w jej herbie. Część zabytkowej tamy przypomina o wielkim budowniczym Staropolskiego Okręgu Przemysłowego, - księdzu Stanisławie Staszicu, który w 1816 r. objął stanowisko Generalnego Dyrektora Przemysłu i Kunsztów w Królestwie Kongresowym. Choć zachowany fragment posiada charakter reliktowy jest on także istotnym zabytkiem z punktu widzenia techniki ponieważ zrekonstruowane fragmenty wykonane zostały z zachowaniem oryginalnych wymiarów i konstrukcji, a do budowy użyto ciosów kamiennych dawnej budowli.

Element składa się z prawego przyczółka, czterech filarów oraz progów przelewowych. Przyczółek i filary zespojono górą sklepieniem koszowym. Kamienny podwyższony próg jazu ma brzegi przelewowe o kształtach opływowych. Wypad poniżej progu wykonany jest w formie niecki do niszczenia energii. Filary od strony wody dolnej przyzdobione są półkolumnami zwężającymi się do góry. Obiekt ten również został uznany za zabytek i w Rejestrze Zabytków zajmuje on 3 pozycje według starego nazewnictwa tj.:

- urządzenie wodne na rzece Kamiennej 317 z 1.12.1956 r.
- tama 176 z 15.06.1967 r.
- przepust 176 z 15.06.1967 r.

Biorąc zaś pod uwagę nową numerację całość odnajdziemy pod numerem A.801/1-2.

DOM ZARZĄDU DAWNEJ WALCOWNI I PUDLINGARNI

Na liście zabytków figuruje także dom zarządu dawnej walcowni i pudlingarni. Znajduje się w pobliżu Urzędu Gminy w Brodach i zwany jest także budynkiem klasycystycznym z 1840 roku.

Zdjęcie 26. Budynek klasycystyczny z 1840 roku w Brodach – fot. GRACZKOWSKI DOTACJE Spółka z o.o.

MODRZEWIOWY DOM W BRODACH

Kolejnym zabytkiem tej gminy jest **Modrzewiowy Dom w Brodach**. Według Rejestru Zabytków znajdował się pierwotnie pod numerem 1181 z 16.05.1994 r. aktualnie pod A.803. Willa powstała około 1910 roku. Na nietuzinkową aurę tego miejsca wpływa bliskie sąsiedztwo starych drzew, które otaczają budynek z każdej strony. Sam dom jest bogato zdobiony. Natomiast w środku zachowały się ciekawe gipsatury.

Zdjęcie 27. Modrzewiowy Dom w Brodach – fot. Urząd Gminy Brody

Listę obiektów zabytkowych zamyka **linia kolejki wąskotorowej**. Jest usytuowana w bliskim sąsiedztwie miejscowości Lipie. Jej trasa biegnie ze Starachowic do Ilży. Aktualnie linia jest

uruchomiona na odcinku Starachowice – Lipie i zajmuje w Rejestrze Zabytków jednocześnie numer 1184 z 14.02.1995 oraz A.827.

Zdjęcie 28. Fragment kolejki wąskotorowej w okolicy miejscowości Lipie, fot. GRACZKOWSKI DOTACJE Spółka z o.o.

KRZYŻE I KAPLICZKI PRZYDROŻNE

Warto również zwrócić uwagę na charakterystyczną cechę miejscowości wchodzących w skład gminy Brody, a dokładnie na występujące tu bardzo licznie kapliczki przydrożne. Tak samo często spotkać tu można także krzyże i wolno stojące figury Maryjne lub związane z wiarą katolicką. Najczęściej widoczne są koło wylotów dróg wiodących do danej osady, stoją na centralnych miejscach poszczególnych miejscowości oraz w pobliżu kościołów. Niektórzy mieszkańcy mają tego typu „zabudowę” na swoich prywatnych posesjach. W Brodach niedaleko torów i Zalewu Brodzkiego, przy starej drodze znajduje się kapliczka z 1817 roku. Każdego roku kapliczka jest odnawiana przez mieszkańców.

Zdjęcie 29. Kapliczka Chrystusa Frasobliwego w Brodach

Zdjęcie 30. Figura Chrystusa Frasobliwego w Brodach – fot. Urząd Gminy Brody

Także w Brodach znajduje się wyżej widoczna Figura Chrystusa Frasobliwego. Tego typu zabytki znajdują się również w miejscowości Krynki. Wspomniana już wcześniej rzeźba św. Stanisława Biskupa obok kościoła, pochodząca najprawdopodobniej z drugiej połowy XVI w. Ponadto Figura Chrystusa Frasobliwego z XIX w., kapliczka św. Jana Napomucena datowana na początek XIX w., kapliczka w Krynkach z 1904r. przedstawiająca Matkę Boską, która została ustawiona w 50-tą rocznicę dogmatu o niepokalanym poczęciu Najświętszej Maryi Panny.

Zdjęcie 31. Figura Chrystusa Frasobliwego,

Zdjęcie 32. Figura św. Stanisława Biskupa w Krynkach – fot. GRACZKOWSKI DATAcje Spółka z o.o.

Równie znana i widoczna jest kapliczka św. Jana Nepomucena w Lubieni , kapliczka w Lipiu z 1849r. postawiona w dobie panowania epidemii cholery oraz kapliczka z 1912 roku w Stykowie.

Zdjęcie 33. Kapliczka w Stykowie

Zdjęcie 34. Kapliczka w Lipiu- fot. GRACZKOWSKI DOTACJE Spółka z o.o.

W gminie Brody należy także zwrócić uwagę na **młyny** napędzane przez **koła wodne**. Postawione najczęściej przy stawach powstałych ze spiętrzenia wód mniejszych rzek. Choć dawno przestały mleć ziarno, to w niektórych zachowały się jeszcze mechanizmy przemiałowe. Do dziś zachowały się cztery stare młyny: w **Stykwie, Młynku, Stawie Kunowskim** oraz w **Brodach**.

Zdjęcie 35. Jeden z dawnych młynów w Młynku, fot. GRACZKOWSKI DOTACJE Spółka z o.o.

5.3 Formy ochrony przyrody występujące na terenie Gminy Brody

Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009r. Nr 151, poz. 1220 ze zm.) formami ochrony przyrody są:

1. parki narodowe;
2. rezerваты przyrody;
3. parki krajobrazowe;
4. obszary chronionego krajobrazu;
5. obszary NATURA 2000;
6. pomniki przyrody;
7. stanowiska dokumentacyjne;
8. użytki ekologiczne;
9. zespoły przyrodniczo-krajobrazowe;

10. ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej¹⁴

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej (OChKDK) położony jest w północnej części województwa na terenie gmin: Brody Iłżeckie, Kunów, Bałtów, Bodzechów oraz w częściach gmin: Waśniów, Wąchock, Mirzec, Suchedniów, Skarżysko Kościelne. Zajmuje on powierzchnię 73 376 ha, granicząc od północy z województwem mazowieckim. Obszar ten posiada silnie zróżnicowaną i bogatą roślinność. Związane jest to z dużym urozmaicheniem podłoża skalnego, rzeźby, gleb, a także działalnością ludzką. Siedliska oligotroficzne występują na terenach piaszczysto-ilastych pokrytych osadami plejstoceniowymi. Są to świeże bory sosnowe i bory mieszane występujące w Lasach Iłżeckich.

Obszar specjalnej Ochrony Siedlisk (SOO) PLH 260039 – Wzgórza Kunowskie

Siedlisko położone jest w obrębie Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej na granicy czterech mezoregionów: Płaskowyżu Suchedniowskiego, Gór Świętokrzyskich, Wyżyny Sandomierskiej oraz Przedgórze Iłżeckiego. W konfiguracji terenu dominującymi elementami są szerokie, łagodne garby i wierzchowiny, które przeważają na obszarze, oraz płaskodenne doliny rzeczne. Ostoja leży na obrzeżeniu mezozoicznym paleozoicznego trzonu Gór Świętokrzyskich, na zboczach dolin rzecznych występują piaskowce, wapienie triasowe i jurajskie, przykryte utworami czwartorzędowymi, gliną zwałową i piaskami bądź miejscami grubą pokrywą lessową. Grubsza pokrywa lessowa występuje w południowo-wschodniej części obszaru. Występują tu liczne odsłonięcia skalne, a wśród nich nieczynne kamieniołomy dolomitu w Dołach Opacich i piaskowca w Dołach Biskupich, a także kamieniołomy piaskowców triasowych i jurajskich oraz dolomitów dewońskich i wapiennych. Zbocza dolin rzecznych są często silnie rozczłonkowane wąwozami lessowymi i jarami oraz noszą ślady zjawisk krasowych. Na obszarze dwóch najatrakcyjniejszych wąwozów koło Kunowa zaprojektowano rezerваты przyrody "Bukowska Góra" i "Udziców". Zbocza dolin często są bardzo wysokie i strome. Obszar leży w obrębie zlewni rzeki Kamiennej, lewobrzeżnego dopływu Wisły. Największym dopływem Kamiennej jest Świślina z dopływem Pokrzywianki i Psarki oraz z szeregiem bezimiennych cieków. Naturalnych zbiorników wodnych jest niewiele. Tworzą się one głównie w dolinach rzecznych i nie posiadają dużej powierzchni. W

¹⁴ Uchwała Nr XXXII/566/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 26 czerwca 2013r. w sprawie przyjęcia projektu uchwały Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego dotyczącej wyznaczenia Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej.

miejsowości Wióry koło Dołów Biskupich utworzono rozległy zbiornik retencyjny. Największym kompleksem leśnym jest Las Krynecki z wieloma malowniczymi dolinkami rzecznyymi. Zawiera także naturalne odsłonięcia piaskowców dolno-triasowych występujących w formie monumentalnych bloków objętych ochroną rezerwatową. W Dolinie Kamiennej przebiegał niegdyś Staropolski Okręg Przemysłowy. Przez obszar prowadzą atrakcyjne trasy turystyczne piesze i autokarowe w kierunku Nowej Słupi, Bodzentyna i Świętej Katarzyny. Popularną formą wypoczynku jest turystyka wędrowna, wykorzystująca istniejące szlaki turystyczne. Wędrując nimi, podziwiać można piękne krajobrazy, liczne pomniki przyrody i kultury. Całkowita powierzchnia tego siedliska wynosi 2 114,24 ha. Wartość przyrodnicza i znaczenie Doliny Kamiennej wraz z dopływami, a zwłaszcza rzeką Świśliną stanowi ważny korytarz ekologiczny o randze ogólnokrajowej. Ogółem stwierdzono tu występowanie 11 typów siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej, zajmujących łącznie ponad 34 % obszaru¹⁵.

Natura 2000 Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk (SOO) PLH 260038

Uroczyska Lasów Starachowickich

Ostoja stanowi część rozległego kompleksu leśnego na Przedgórzu Iłżeckim tzw. Puszczy Iłżeckiej nazywanej też Lasami Starachowickimi. Zlokalizowana jest w jej północno-wschodniej części kompleksu leśnego i poprzecinana jest licznymi strumieniami. Ostoja obejmuje także obszar źródliskowy rzeki Małaszyniec. Dominują tu siedliska borowe z sosną oraz domieszką jodły, dęba, modrzewia i buka. W runie spotkać można wiele gatunków chronionych, rzadkich i zagrożonych. Powierzchnia tego obszaru wynosi 2 386,32 ha. Ich wartość przyrodnicza jest nie do przecenienia. Uroczyska Lasów Starachowickich zabezpieczają duże kompleksy wyżynnego jodłowego boru mieszanego, uznawanego za zbiorowisko endemiczne Polski, występujące jedynie w Górach Świętokrzyskich i na Roztoczu. Ponadto znajdują się tutaj rozległe płaty fitocenozy grądowej nawiązującej do ciepłych łąk na lessach. Mimo, iż ostoja ta położona jest na przedpolu Gór Świętokrzyskich to znajduje się tutaj wiele gatunków górskich¹⁶.

Niewątpliwie bardzo istotnym walorem turystycznym – krajobrazowym są znajdujące się na terenie gminy rezerwaty.

¹⁵ <http://www.natura2000.tbop.org.pl/node/53>

¹⁶ <http://www.natura2000.tbop.org.pl/node/50>

Rezerwat „Rosochacz”

Rezerwat "Rosochacz" położony jest w pobliżu miejscowości Lubienia, na skraju lasu, przy trasie Starachowice - Lubienia. Rosnące przy trasie pomnikowe drzewa tworzą coś na kształt bramy wejściowej do rezerwatu. Obejmuje on lasy obszaru rzeczki Świętojanki. Obszar ten jest trudno dostępny ze względu na bagniste podłoże lasu, które stanowi jednocześnie enklawę cennej flory i fauny Lasów Ilżeckich. Przebiega tędy ok. dwukilometrowa ścieżka dydaktyczna, przy której możemy poznawać interesujące i chronione gatunki roślin. W tym celu wybudowano tam specjalne pomosty do obserwacji. Dla rezerwatu „Rosochacz” obowiązuje plan ochrony¹⁷.

Zdjęcie 36. Rezerwat „Rosochacz” – fot. Urząd Gminy Brody

„Skały w Krynkach”

Rezerwat "Skały w Krynkach" otrzymał miano rezerwatu dzięki fragmentowi lasu na stoku Doliny Kamiennej w pobliżu Zalewu Brodzkiego na południe od miejscowości Krynki Małe.

¹⁷ ROZPORZĄDZENIE Nr 57/2002 WOJEWODY ŚWIĘTOKRZYSKIEGO z dnia 18 listopada 2002r. w sprawie ustanowienia planów ochrony dla rezerwatów przyrody: Dalejów, Kamień Michniowski, Barania Góra, Świnia Góra, Bukowa Góra, Góra Sieradowska, Małe Gołoborze, Szczytniak, Oleszno, Gaj, Lisiny Bodzechowskie, Modrzewie, Ulów, Ługi, Skały w Krynkach, Rosochacz, Ciehostowice, Cisów, Radomice, Zielonka, Grabowiec, Góra Jeleniowska, Zameczysko, Polana Polichno, Lubcza, Wroni Dół, Kamienne Kręgi, Perzowa Góra, Skałki Piekło pod Nieklaniem, Góra Żakowa. (Dziennik Urzędowy Województwa Świętokrzyskiego 2012, nr 165, poz. 2057 z późn. zm.).

Zdjęcie 37. Rezerwat „Skały w Krynkach” fot. Urząd Gminy Brody

Celem ochrony jest ochrona i zachowanie monumentalnych bloków piaskowca dolnotriasowego. Osady powstawały na dnie koryta rzeki, o czym świadczy ich uziarnienie i warstwowania przekątne. Interesujący jest fakt, że niedaleko od rezerwatu, w Krynkach znajduje się odsłonięcie skał powstałych w podobnym okresie, lecz w środowisku morskim. W skraju rezerwatu można odnaleźć także mroczny wąwóz z pionowymi, wysokimi ścianami skalnymi sięgającymi 10 m. Dla Rezerwatu „Skały w Krynkach” obowiązuje plan ochrony¹⁸.

„Skały pod Adamowem”

Kolejny Rezerwat nazywa się "Skały pod Adamowem" i obowiązuje dla niego plan ochrony¹⁹. Obejmuje swym zasięgiem piaskowce dolnotriasowe występujące na stoku doliny strumyka Ruśnia. Rozłożone na przestrzeni tysięcy lat procesy wietrzenia podobnie jak w przypadku skał w Krynkach nadały im bardzo nietypowe. Widoczne i liczne są drobne urzeźbienia powierzchni skał w postaci głębokich owalnych wgłębień przedzielonych koronkowymi żeberkami. Specyficzny mikroklimat powierzchni skał sprzyja także licznym porostom i mchom. Warto zwrócić uwagę na drzewostan rosnący na północ od ciągu skał.

¹⁸ Rozporządzenie Nr 57/2002 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 18 listopada 2002r. w sprawie ustanowienia planów ochrony dla rezerwatów przyrody: Dalejów, Kamień Michniowski, Barania Góra, Świnia Góra, Bukowa Góra, Góra Sieradowska, Małe Gołoborze, Szczytniak, Oleszno, Gaj, Lisiny Bodzechowskie, Modrzewie, Ulów, Ługi, Skały w Krynkach, Rosochacz, Ciechostrawice, Cisów, Radomice, Zielonka, Grabowiec, Góra Jeleniowska, Zamczysko, Polana Polichno, Lubcza, Wroni Dół, Kamienne Kręgi, Perzowa Góra, Skałki Piekło pod Nieklaniem, Góra Żakowa. (Dziennik Urzędowy Województwa Świętokrzyskiego 2012, nr 165, poz. 2057 z późn. zm.)

¹⁹ Rozporządzenie Nr 56/2002 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 18 listopada 2002r. w sprawie ustanowienia planów ochrony dla rezerwatów przyrody: Skały pod Adamowem, Barcza, Pieczyska (Dziennik Urzędowy Województwa Świętokrzyskiego 2012, nr 165, poz. 2057 z późn. zm.)

Mimo, że od dawna prowadzono tu wyrąb drzew, to malownicze położenie oraz sentyment do tego miejsca kolejnych pokoleń leśników sprawiły, że zachował się ponad stuletni bór sosnowo dębowy z domieszką brzozy²⁰.

Zdjęcie 38. Rezerwat „Skały pod Adamowem” – fot. Urząd Gminy Brody

Wszystko to pozwala stwierdzić, że lasy są bez wątpienia dużym walorem krajobrazowym gminy. Porastają znaczący procent całej jej powierzchni. Na ich przeważającym obszarze występują drzewostany sosnowe, które w wyznaczonych miejscach zaliczono do tzw. lasów ochronnych. Obok borów sosnowych w zagłębieniach terenowych występują łągi, bory wilgotne i bagienne oraz torfowiska. W lasach dominującą rolę odgrywają takie gatunki drzew jak: sosna, brzoza, dąb szypułkowy.

W planie jest również powstanie rezerwatu geologicznego o nazwie „Zapadnie Doły” koło Klepaczy, gdzie natrafić można na: ślepą dolinę, uwale i ponory krasowe, oraz pozostałości dawnych kopalni (głębinowych, odkrywkowych, szybików i innej przemysłowej infrastruktury).

POMNIKI PRZYRODY

Na terenie gminy Brody poza rezerwatami przyrody znajduje się 8 pomników przyrody. Pierwszy z nich to „**Skały w Rudzie**”. Występują tu liczne bloki skalne o bardzo zróżnicowanych gabarytach pochodzenia dolnotriasowego. Do najbardziej frapujących zaliczyć można basztę, której cechami charakterystycznymi są wysokie, pionowe ściany oraz znajdujące się nieopodal, kilkumetrowe urwisko z półką skalną i niszą u podstawy. Wszystkie skały posiadają niebanalną formę i zachwycające barwy. Stanowią interesujące podłoże dla

²⁰ za: <http://www.ekonatura.org.pl/index.php/gmina-brody?showall=&start=2>

rozwoju tutejszej flory – mchów i porostów. Konstrukcja niektórych kamieni uległa degradacji w skutek wietrzenia, co przyczyniło się do ich obalenia i utworzenia niesamowitych aranżacji przestrzennych.

Kolejnym pomnikiem przyrody jest **ściana skalna w Krynkach** znana także pod nazwą „Stok”. W jego skład zalicza się nieczynny kamieniołom oraz źródło na skarpie Doliny Kamiennej w miejscowości Krynki. Warto zwrócić uwagę na to, że na powierzchni piaskowca, utrwalone zostały zmarszczki falowe i ślady organizmów dennych, powstałe w strefie przybrzeżnej mezozoicznego morza²¹.

Także **Młynek** może pochwalić się jednym pomnikiem przyrody. **Kamieniołom** znajduje się na zalesionym zboczu nad rzeką Świętojanką. Został utworzony ze względu na ciekawą formę geologiczną. Wyodrębnić tu można 8 warstw skalnych. Każda z nich ma inny skład, kolor i fakturę. Widoczne są też pozostałości osadowe jury.

Trzy buki w Lubieni zostały objęte ochroną ze względu na swój sędziwy wiek oraz kolosalne rozmiary. Na wysokości 1,3 m obwód tych drzew wynosi prawie 4 m. Swoją wysokością deklasują pozostałych drzewnych towarzyszy gdyż osiągają prawie 35 metrów.

Dwa kolejne pomniki przyrody występują w msc. Gębice – daglezwia zielona (nr rej. 380) oraz w obrębie Lubienia – dąb szypułkowy (nr rej. 767).

5.4 Sieć rzeczna

Przez obszar gminy przepływa rzeka Kamienna, która jest rzeką II rzędu – lewy odpływ Wisły, o charakterze rzeki górskiej. Na prawie całym odcinku przepływa przez województwo świętokrzyskie. Aczkolwiek zarówno jej źródło oraz ujście znajdują się na obszarze województwa mazowieckiego. Na rzece powstało kilka zbiorników, w tym jeden na terenie gminy Brody o nazwie Zalew Brodzki. Do rzek stałych na terenie gminy zalicza się także Ruśnię wpływającą bezpośrednio do Zalewu Brodzkiego, Brodek znajdujący ujście w rzece Kamiennej w okolicach Brodów oraz kilka cieków i strumieni o stosunkowo małym przepływie, zamienionych w części na rowy odwadniające.

²¹ <http://www.brody.info.pl/rezerwaty.html>

Zdjęcie 39. Rzeki Kamienna – fot. Urząd Gminy Brody

Zdjęcie 40. Rzeki Kamienna **Zdjęcie 41.** Rzeki Kamienna – fot. Urząd Gminy Brody

Na rzece Kamienniej w 1964 roku na miejscu dawnej „Staszicowskiej tamy” powstała zapora ziemna z czterokomorowym jazem, który reguluje poziom wody. Pierwotnie istotną motywacją do rozpoczęcia tej inwestycji była konieczność stworzenia punktu ujęcia wody dla potrzeb Zakładów Górniczo - Metalowych w Zębcu. Ostatecznie jednak, samo ujęcie przestało być niezbędne i nie zostało wykonane. Zalew spełnia obecnie nie tylko funkcję retencyjną, ale i energetyczną. W przyczółkach jazu zainstalowano dwie turbiny wodne o mocy 48 i 55 kWh²².

5.5 Baza turystyczna

Ukształtowanie regionu świętokrzyskiego oraz jego bogactwa przyrodnicze i środowiskowe spowodowały, iż silnie rozwiniętą gałęzią gospodarki w regionie jest turystyka. Na terenie Gminy Brody funkcjonują zarówno gospodarstwa agroturystyczne, jak i ośrodki

²² za <http://www.brody.info.pl/zalew.html>.

wypoczynkowe. Poniżej wyszczególniono listę obiektów noclegowych w działających na terenie gminy.

Tabela 17. Gospodarstwa agroturystyczne na terenie Gminy Brody

Gospodarstwa agroturystyczne zlokalizowane na terenie Gminy			
L.p.	Gospodarstwo agroturystyczne	Adres	Telefon
1.	Barańska Anna	Młynek ul. Warszawska 4	41 271-12-62
2.	Kliś Kazimierz	Młynek ul. Działki 37 A	
3.	Lipa Barbara	Brody ul. Starachowicka 27	41 271-65-16
4.	Boboli Grzegorz	Brody ul. Szkolna	
5.	Wierzbicki Tomasz	Styków ul. Starachowicka 31	41 271-63-92

Źródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., Dane z Urzędu Gminy Brody

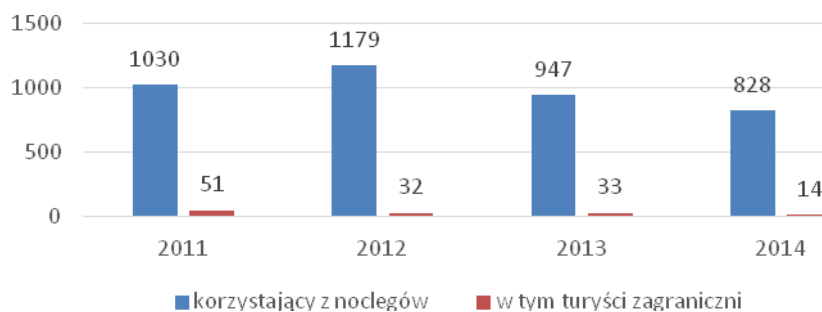
Tabela 18. Wykaz ośrodków wypoczynkowych

Ośrodki wypoczynkowe w gminie Brody		
L.p.	Ośrodki wypoczynkowe	Adres
1.	Ośrodek Wypoczynkowy „OCZKO”	Krynki ul. Starachowicka 55
2.	Ośrodek Wypoczynkowy Wyższej Szkoły Humanistyczno - Ekonomicznej w Łodzi	Krynki
3.	Ośrodek Wypoczynkowy Gospodarstwo Pomocnicze DPS Styków	Styków, ul. Świętokrzyska 125

Źródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., na podstawie danych Urzędu Gminy Brody

Na terenie gminy corocznie w latach 2011-2014 oferowano 54-48 miejsc noclegowych (liczba oferowanych miejsc noclegowych uległa zmniejszeniu w roku 2012, i utrzymuje się na stałym poziomie 48 miejsc). Poniżej przedstawiono liczbę osób korzystających z noclegów na terenie gminy, z wyszczególnieniem turystów zagranicznych.

Wykres 7. Liczba osób korzystających z noclegów na terenie gminy Brody w latach 2011-2014

Źródło: Opracowanie własne EPRD Sp. z o.o., na podstawie BDL GUS

Wśród turystów zagranicznych korzystających z noclegów przeważali obywatele Ukrainy (stanowili oni około 30-50% wszystkich turystów zagranicznych w gminie w latach 2011-2014). Z bazy noclegowej na terenie gminy korzystali także obywatele Litwy, Rosji i Słowacji. Mieszkańcy pozostałych krajów zatrzymywali się na terenie gminy incydentalnie.

Na terenie Gminy funkcjonują także obiekty gastronomiczne, które uzupełniają ofertę bazy turystyczno-noclegowej w regionie.

Tabela 19. Wykaz restauracji w Gminie Brody

Restauracje w gminie Brody		
L.p.	Restauracje	Adres
1.	Restauracja „KARPIK”	Brody ul. Starachowicka 27
2.	Zajazd, Restauracja „CARMEN”	Brody ul. Ostrowiecka 16
3.	Karczma „U Jana”	Kuczów ul. Ostrowiecka 37
4.	Restauracja, Zajazd „SZARY WILK”	Młynek ul. Warszawska 9
5.	„Irena” – restauracja i hotel	Krynki, ul. Ostrowiecka 32
6.	Dom weselny „Rosochacz”	Lipie ul. Szyb 1

Źródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., na podstawie danych z Urzędu Gminy Brody

6. Infrastruktura techniczna

6.1 Drogownictwo i komunikacja zbiorowa

W skład zasobów technicznych każdego samorządu możemy zaliczyć infrastrukturę m.in. drogową, wodociągową, sanitarną, gazową, zaopatrzenia w ciepło i energię elektryczną. W tej części Strategii opisano także gospodarkę odpadami, dostępność usług telekomunikacyjnych oraz transport i komunikację.

Przez teren Gminy przebiegają dwie drogi krajowe nr 9 z Warszawy przez Radom, Rzeszów do Barwinka i 42 ze Skarżyska Kamiennej przez Starachowice do Rudnika. Brak jest w Gminie dróg o statusie wojewódzkim. Stosunkowo rozbudowana jest natomiast sieć dróg powiatowych oraz gminnych mających znaczenie głównie lokalne. Poniższe tabele prezentują nazwy dróg na terenie Gminy Brody oraz ich numery.

Tabela 20. Przebieg dróg powiatowych na terenie Powiatu Starachowickiego na Terenie Gminy Brody

L.p.	Nr ewid. dogi	Stary nr ewid. drogi	Nazwa drogi i opis przebiegu
32	0613 T	15918 15916	<u>Nazwa drogi:</u> Starachowice – Adamów – Styków – Jabłonna – Dąbrowa - Pawłów <u>Przebieg drogi:</u> Starachowice, od skrzyżow. z ul. Iłżecką – ul. Długa – Adamów, ul. Starachowicka, ul. Szkolna – Styków, ul. Sosnowa, ul. Słoneczna – skrzyżow. z dr. kraj. nr 42 – Styków, ul. Kościelna i ul. Szeroka – Jabłonna- Dąbrowa- Dąbrowa Pawłowska – Biedów – Pawłów – do dr. woj. nr 756
33	0614 T	15917	<u>Nazwa drogi:</u> przez wieś Kuczów <u>Przebieg drogi:</u> od dr. kraj. nr 42- Kuczów przez wieś, ul. Łączna, ul. Wysoka - do gr. administr. m. Starachowice
34	0615 T	15919	<u>Nazwa drogi:</u> przez wieś Adamów <u>Przebieg drogi:</u> od dr. powiat nr 0613 T – Adamów przez wieś, ul. Sosnowa, ul. Górna – do dr. powiat. nr 0613 T
35	0616 T	15920	<u>Nazwa drogi:</u> Starachowice – Warszawka – Dziurów – Styków <u>Przebieg drogi:</u> Starachowice – od skrzyżow. z ul. Armii Krajowej – ul. ks. Kardynała S. Wyszyńskiego – do skrzyżow. z ul. Iłżecką – ul. Zgodna – ul. Warszawka – Dziurów, ul. Słoneczna, ul. Spokojna, ul. Św. Jana – Styków, ul. Starotorze - do dr. powiat. nr 0613 T
36	0617 T	15921	<u>Nazwa drogi:</u> Starachowice - Lubienia

			Przebieg drogi: Starachowice, od skrzyżowania z dr. kraj. nr 42 – ul. Radomska (do skrzyżow. z ul. Sportową) – ul. Hutnicza – ul. Marszałka Piłsudskiego – ul. Kolejowa – ul. Spółdzielcza – ul. Targowa – ul. Iłżecka – Szyb – Henryk – Suszarnia (Gajówka) – Lubienia, ul. Starachowicka – do dr. kraj. nr 9
37	0618 T	15922	Nazwa drogi: Lipie – Henryk - Szyb Przebieg drogi: od gr. Lasów Państwowych – Lipie przez wieś, ul. Starachowicka – Henryk – Szyb – dr. powiat. nr 0617 T
38	0619 T	15923	Nazwa drogi: Komorniki - Suszarnia Przebieg drogi: od dr. kraj. nr 9 – przez wieś Komorniki, ul. Zachodnia, ul. Leśna – do dr. powiat. nr 0617 T
39	0620 T	15924	Nazwa drogi: Lubienia – Przymiarki – Budy Brodzkie – Działki - Młynek Przebieg drogi: od dr. kraj. nr 9 – Lubienia, ul. Wschodnia – Przymiarki, ul. Przymiarki – Budy Brodzkie, ul. Północna – Działki, ul. Działki – Młynek, ul. Podgórska – do dr. kraj. nr 9
40	0621 T	15925	Nazwa drogi: Brody – Połągiew – Staw Kunowski - Rudnik Przebieg drogi: od dr. powiat. nr 0625 T – Brody, ul. Radomska, ul. Szkolna – Połągiew, ul. Piaskowa – Staw Kunowski, ul. Klonowa – Rudnik, ul. Stawowa – do dr. kraj. nr 9
41	0622 T	15926	Nazwa drogi: Bór Kunowski – Staw Kunowski Przebieg drogi: od początku wsi Bór Kunowski, ul. 4-go Lipca, ul. Leśna – Staw Kunowski, ul. Szkolna – do dr. powiat. nr 0621 T
42	0623 T	15927	Nazwa drogi: Krynki Duże - Rudnik Przebieg drogi: od dr. powiat. nr 0624 T – Krynki Duże, ul. Długa – Rudnik – do dr. kraj. nr 9
43	0624 T	15928	Nazwa drogi: Brody – Krynki Duże – Krynki Małe Przebieg drogi: od dr. powiat. nr 0625 T – Brody – Krynki, ul. Kościelna – Krynki Duże, ul. Górna – Krynki Małe, ul. Górna – do dr. kraj nr 42
44	0625 T	15929	Nazwa drogi: Krynki – Brody Przebieg drogi: od dr. kraj. nr 42 – Krynki, ul. Starachowicka – Brody, ul. Starachowicka, ul. Ostrowiecka – do dr. kraj nr 9
45	0626 T	15930	Nazwa drogi: Styków – Ruda - Brody Przebieg drogi: od dr. powiat. nr 0613 T – Styków, ul. Kolejowa – Ruda, ul. Widok – Brody, ul. Nad Zalewem – do dr. powiat nr 0621 T
46	0627 T	15931	Nazwa drogi: Styków - Kałków Przebieg drogi: odc. od dr. kraj. nr 42 – Styków – Kolonia Godów – Kałków- do dr. gminnej nr 002790 T

Źródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., Dane z Urzędu Gminy

Brody

Tabela 21. Wykaz dróg i ulic na terenie Gminy Brody z podziałem na klasy

Nr drogi nowy/stary	Klasa drogi	Nazwa drogi	Długość drogi (km)
0613 T (15916)	G	Styków - Pawłów	0,915
0613 T (15918)	G	Starachowice- Adamów - Styków	6,497
0625 T (15929)	G	Krynki - Brody	3,740
0627 T (15931)	G	Styków - Kałków	2,679
0621 T (15925)	G	Brody – Staw Kunowski – Rudnik	6,573
0626 T (15930)	Z	Styków - Brody	3,944
0624 T (15928)	Z	Krynki Fabryczne – Krynki Małe	3,147
0616 T (15920)	Z	Starachowice – Dziurów - Styków	3,711
0623 T (15927)	Z	Krynki Duże - Rudnik	1,980
0614 T (15917)	L	Kuczów przez wieś	1,439
0615 T (15919)	L	Adamów przez wieś	2,770
0618 T (15922)	L	Lipie – Henryk - Szyb	5,356
0619 T (15923)	L	Komorniki - Suszarnia	1,784
0620 T (15924)	L	Lubienia – Przymiarki – Budy Brodzkie – Działki - Młynek	6,578
0622 T (15926)	L	Bór Kunowski – Staw Kunowski	4,209
Razem:			60,385

Źródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., Dane z Urzędu Gminy
w Brodach

Gdzie:

G to drogi powiatowe główne – centralna sieć dróg powiatowych, stanowiąca połączenia miast ze sobą, połączenia siedzib powiatu z siedzibami gmin, połączenia siedzib gmin ze sobą, odcinki drogi spełniające układ sieci, drogi obciążone ruchem komunikacji publicznej

Z to drogi powiatowe zbiorcze – uzupełniająca sieć dróg powiatowych, obciążona ruchem komunikacji publicznej, spełniająca przesłanki ustawy o drogach publicznych

L to drogi powiatowe lokalne – do ewentualnego przekazania do gmin – nie spełniają przesłanek ustawy o drogach publicznych, nie stanowią połączenia miast, będących siedzibami powiatów siedzibami gmin i siedzib gmin między sobą, brak jest regularnej

komunikacji publicznej, drogi w większości stanowiące tylko dojazdy do wsi, po których odbywa się ruch lokalny.

Tabela 22. Wykaz numerów dróg gminnych na terenie gminy Brody

L.p.	Numer drogi/ulicy	Sołectwo	Opis przebiegu drogi o nadanym numerze
1.	000280T	Staw Kunowski	Staw Kunowski przez wieś
2.	000281T	Lipie	Zębiec-Lipie
3.	000282T	Brody	Henryk przez wieś
4.	000283T	Brody	Od drogi Ostrowiec- Radom do wsi Górki I
5.	000284T	Brody	Od drogi Ostrowiec- Radom do wsi Górki II
6.	000285T	Krynki	Krynki-Kałków
7.	000286T	Jabłonna	Jabłonna przez wieś
8.	000287T	Kuczów	Kuczów-Rzepin
9.	000288T	Rudnik	Rudnik przez wieś
10.	000289T	Ruda	Ruda Mała- Ruda Duża
11.	000290T	Kuczów, Dziurów	Kuczów-Dziurów

Źródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., Dane z Urzędu Gminy Brody

Dzięki dofinansowaniu Urząd Gminy zrealizuje I etap przebudowy odcinków dróg powiatowych nr 0623 T Krynki Duże – Rudnik, nr 0624 T Brody – Krynki Duże – Krynki Małe a także nr 0620 T na odcinku Młynek – Budy Brodzkie. Całkowity koszt inwestycji szacuje się na 2 577 730 zł.

Mieszkańcy Gminy Brody mogą przemieszczać się autobusami, busami i koleją. Za przewóz osób w gminie odpowiada Miejski Zakład Komunikacyjny w Starachowicach, Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej (PKS), Polskie Koleje Państwowe (PKP) oraz prywatni przewoźnicy. Busy prywatne zapewniają transport publiczny na następujących trasach:

- Starachowice - Ruda - Brody - Lubienia - Starachowice (trasa A)
- Starachowice - Lubienia - Brody - Ruda - Starachowice (trasa B)
- Rudnik – Styków - Starachowice
- Starachowice - Styków - Rudnik
- Starachowice – Lipie – Starachowice

Miejski Zakład Komunikacyjny w Starachowicach oferuje natomiast usługi transportowe przebiegające przez teren gminy Brody na następujących trasach:

- Starachowice – Kuczów - Dziurów – Styków – Brody – Rudnik
- Rudnik – Brody – Styków – Kuczów - Starachowice
- Starachowice – Henryk – Lubienia – Młynek – Brody – Ruda
- Ruda - Brody - Młynek – Lubienia -Henryk - Starachowice

Przez teren gminy przejeżdżają także autobusy dalekobieżne, pospieszne, jadące drogą krajową nr 9 Rzeszów – Radom. Obecnie władze gminy zamierzają prowadzić ustalenia z przedsiębiorstwami przewozowymi w Warszawie, Jaśle, Rzeszowie, Mielcu i innych miastach, by przewoźnicy ci wpisali na stałe do swoich rozkładów jazdy autobusów pośpiesznych przystanek w Lubieni. Powstanie przystanku w Lubieni, na którym zatrzymywałyby się autobusy dalekobieżne jest szczególnie istotne dla mieszkańców gminy, którzy obecnie zmuszeni są podróżować do większych ośrodków miejskich z przesiadkami.²³

W Gminie funkcjonuje także przystanek kolejowy w Brodach Iłżeckich na którym zatrzymują się pociągi PKP kursujące w następujących kierunkach: Ostrowiec Świętokrzyski, Skarżysko-Kamienna, Kraków Główny, Kielce.

Większość sołectw na terenie gminy ma zapewnioną możliwość korzystania z komunikacji. Niewystarczająca jest jednak dostępność transportowa przy wykorzystaniu autobusów dalekobieżnych. Gmina planuje jednak podjąć działania mające na celu uruchomienie przystanku w Lubieni, z którego mogliby korzystać mieszkańcy gminy podróżujący do większych ośrodków miejskich.

²³ <http://www.echodnia.eu/apps/pbcs.dll/article?AID=/20150517/POWIAT0111/150519146>

6.2 Gospodarka wodno-ściekowa

Wody podziemne

Na terenie gminy wody podziemne występują w utworach czwartorzędowych, środkowej i dolnej jury oraz dolnego triasu. Obszary całkowicie bezwodne praktycznie nie występują w obrębie gminy. Są to wody retencjonowane w porach i są ciągle odnawialne w wyniku zasilania opadami atmosferycznymi. Z wód podziemnych korzystają wszystkie wodociągi zlokalizowane na terenie Gminy.

Wody powierzchniowe

W skład wód powierzchniowych wchodzi: sieć rzeczna, zbiorniki wód stojących kanały i rowy melioracyjne. Przez obszar Gminy przepływa rzeka Kamienna, na której wybudowano zaporę. Ta zaś przyczyniła się do powstania zalewu pełniącego głównie funkcje retencyjną, ale i rekreacyjną. Zbiornik Wodny Brody Iłżeckie na Kamienniej jest utrzymywany przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie. Obszar ten znajduje się w zakresie działania Zarządu Kamienniej i Radomki z siedzibą w Ostrowcu Świętokrzyskim. Dla turystów i mieszkańców najistotniejszą rzeczą nie jest stan prawny akwenu ale czystość wody, która wciąż jest niezadowalająca i nie pozwala na pełne wykorzystanie funkcji rekreacyjnej zbiornika.

Obszar Gminy cechuje się dużą gęstością sieci rzecznej w postaci licznych cieków wodnych. Teren gminy w części położony jest na Obszarze Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Wierzbica-Ostrowiec Nr 420. Obecnie wody powierzchniowe wykorzystywane są głównie z przeznaczeniem na cele rolnicze, technologiczne, komunalne i turystyczne.

Tabela 23. Ujęcia wody pitnej w Gminie Brody

Lp.	Ujęcia wody pitnej		
	Nazwa ujęcia / lokalizacja	Rodzaj: wody podziemne lub wody powierzchniowe	Wydatność m ³ /dobę
1.	Krynki	podziemne	23

Źródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., Dane z Urzędu Gminy Brody

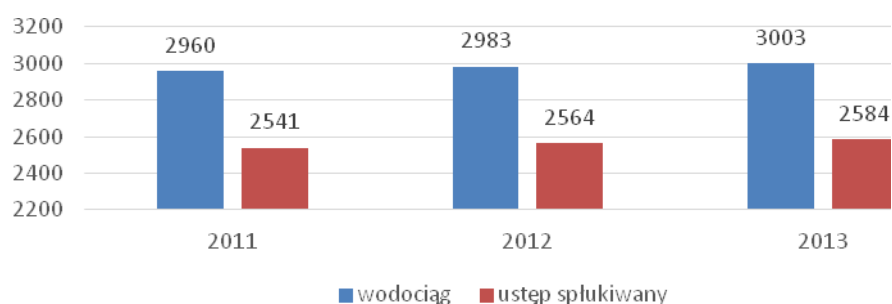
Na terenie gminy znajduje się ujęcie wody o wydajności 200 m³/d w miejscowości Krynki eksploatowane przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Brodach. Z tego ujęcia woda dostarczana jest dla mieszkańców miejscowości Krynki oraz części mieszkańców Brodów.

Pozostała część gminy korzysta z wody dostarczanej z ujęcia w Trębowcu (Gmina Mirzec) o wydajności 25 850 m³/d²⁴.

Mieszkańcy nie podłączeni do sieci wodociągowej zaopatrują się w wodę ze studni kopalnych, w których woda nie zawsze odpowiada warunkom wody do picia i na potrzeby gospodarcze.

Gmina Brody jest w ponad 95 % zwodociągowana. Poniższa tabela prezentuje podstawowe wskaźniki odnośnie ilości mieszkań w gminie wyposażonych w wodociąg oraz ustęp spłukiwany.

Wykres 8. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne na terenie gminy Brody w latach 2011-2013

Źródło: Opracowanie własne EPRD Sp. z o.o., na podstawie BDL GUS

Długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej w 2013 roku wyniosła 124,2km. Na potrzeby gospodarstw domowych dostarczono 223,7 dam³ w ciągu roku (średnie zużycie na mieszkańca wyniosło w 2013r. 20,1 m³ rocznie).

Gmina Brody posiada dwie oczyszczalnie ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów (łączna wielkość oczyszczalni 975m³/dobę). Oczyszczalnie znajdują się na terenie miejscowości Krynki i Styków. Większość domów w gminie Brody posiada wewnętrzną instalację kanalizacyjną odprowadzającą ścieki do zbiorników – tzw. szamb. Długość sieci kanalizacyjnej w Gminie w 2013r. wyniosła 98,3km, za której pomocą odprowadzono 163 dam³.

²⁴ za Programem Ochrony Środowiska Gminy Brody, s.39.

Tabela 24. Kanalizacja sanitarna na terenie Gminy

Lp.	Wyszczególnienie	Jednostka miary	Stan na dzień 31.12.2013
1.	Wskaźnik skanalizowania gminy	%	77,48
2.	Długość sieci kanalizacji sanitarnej	km	98,29
3.	Podłączenia kanalizacyjne prowadzące do budynków mieszkalnych	szt.	2092
4.	Ilość zbiorników bezodpływowych na ścieki	szt.	500
5.	Ścieki odprowadzane do kanalizacji	m ³ /rok	170245,7

Źródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., Dane z Urzędu Gminy Brody

Tabela 25. Oczyszczalnie ścieków komunalnych - stan na dzień 31.12.2013

Lp.	Nazwa /lokalizacja	RLM (liczba)	Dociążenie %
1.	Oczyszczalnia Krynki	5900	110,65
2	Oczyszczalnia Styków	4500	87,94

Źródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., Dane z Urzędu Gminy Brody

6.3 Gospodarka odpadami

Na terenie Gminy Brody nie ma funkcjonującego wysypiska śmieci. Odbiorem odpadów komunalnych od mieszkańców zajmują się firmy zewnętrzne posiadające stosowne zezwolenia uprawniające do odbioru odpadów komunalnych z terenu Gminy lub wpis do rejestru działalności regulowanej przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości położonych na terenie Gminy Brody. Są to firmy:

1. Miejskie Usługi Komunalne Sp. z o.o. – ul. Mościckiego 43, 26-110 Skarżysko-Kamienna
2. TONSMEIER WSCHÓD Sp. z o.o. – ul. Wrocławska 3, 26-600 Radom
3. „EKOM” Maciejczyk Spółka Jawna, ul. Paderewskiego 18, 25-004 Kielce
4. Zakład Oczyszczania Miasta Zofia Kozłowska, ul. Krakowska 211, Skarżysko-Kamienna 26-110

5. Remondis Sp. z o.o. Oddział w Ostrowcu Świętokrzyskim, ul. Gulińskiego 13A, Ostrowiec Świętokrzyski 27-400
6. Jarosław Wójcik „ORKAN” Wywóz i Utylizacja Odpadów Komunalnych Stałych i Płynnych, ul. Relaksowa 36, 27-230 Brody
7. Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych ATK Recykling, ul. Chorzowska 3, 26-600 Radom

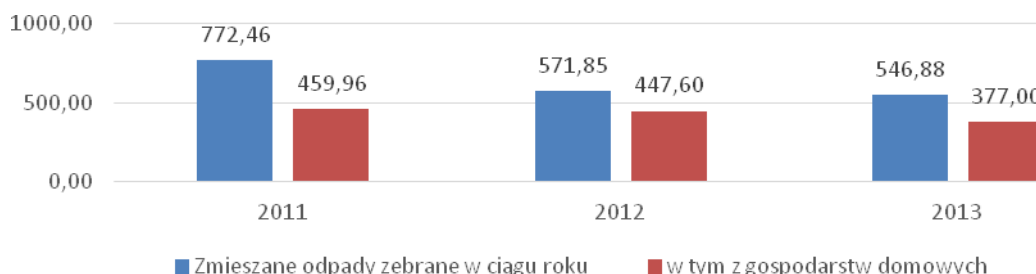
Odbiór odpadów komunalnych odbywa się raz na miesiąc. W celu płacenia niższej stawki opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi mieszkańcy prowadzą selektywne zbieranie odpadów z podziałem na:

- Tworzywa sztuczne i metal oraz opakowania wielomateriałowe (worek kolor żółty),
- Opakowania szklane (worek kolor zielony),
- Papier, tektura (worek kolor niebieski).

Dodatkowo, w celu zminimalizowania i zapobiegania powstawania odpadów komunalnych:

1. Prowadzone są kontrole w zakresie podpisanych umów na odpady komunalne wśród mieszkańców Gminy,
2. Organizowane są zbiórki Zużytego Sprzętu Elektrycznego i Elektronicznego, a także świetłówki, żarówki i opony,
3. Organizowane są zbiórki odpadów wielkogabarytowych i remontowo - budowlanych,
4. Organizowane są wywozy wraz z unieszkodliwianiem odpadów azbestowych.

Wykres 9. Ilość zmieszanych odpadów komunalnych zebranych na terenie gminy Brody w latach 2011-2013, w tonach

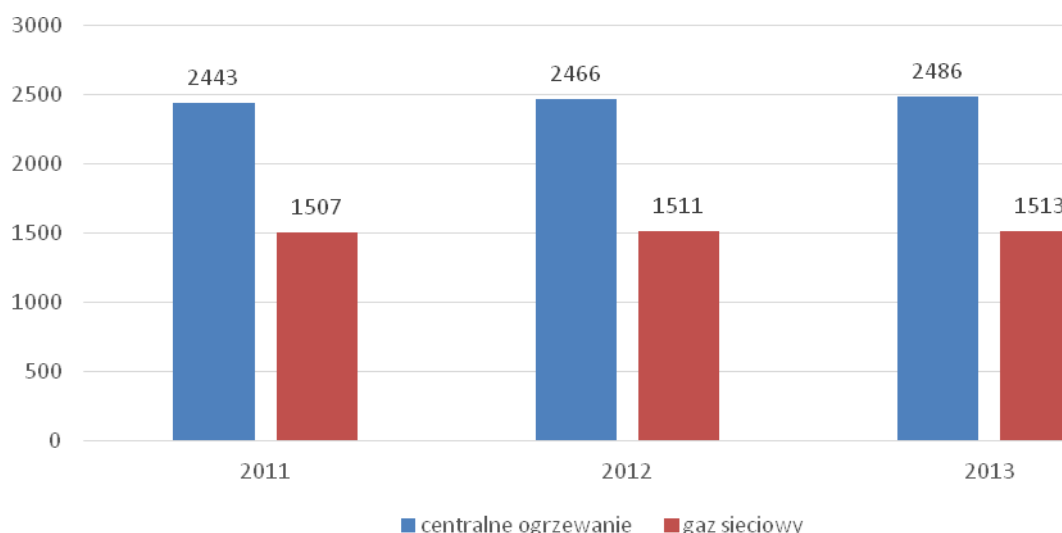
Źródło: Opracowanie własne EPRD Sp. z o.o., na podstawie BDL GUS

Gmina Brody nie posiada składowisk odpadów komunalnych, przemysłowych oraz niebezpiecznych. Odpady powstające na terenie gminy wywożone są poza granice gminy m.in. do Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów w Janiku za pośrednictwem firm świadczących usługi w zakresie odbioru i transportu odpadów. Natomiast powstające „dzikie wysypiska” na terenie gminy świadczą o braku skuteczności systemu zbiórki odpadów²⁵.

6.4 Zaopatrzenie w gaz, energię ciepłą i elektryczną oraz telekomunikację

Piece domowe i lokalne systemy grzewcze w większości nie posiadają jakichkolwiek urządzeń ochrony powietrza. Głównym paliwem w sektorze prywatnym (piece domowe) pozostaje nadal węgiel (miał, koks) o różnej jakości i różnym stopniu zasyarczenia. Najprawdopodobniej spowodowane jest to tym, iż koszt ogrzewania gazowego jest znacznie wyższy (ok. 97% gminy jest zgazyfikowane) a mieszkańcy nie mają odpowiednich bodźców i wsparcia finansowego ze strony gminy a także państwa, które mogłyby przyczynić się do zmiany ogrzewania z węglowego na gazowe. Zbyt niski jest udział innych źródeł energii, choć w ostatnich latach zauważa się niewielki wzrost zainteresowania ogrzewaniem gazowym. Poniżej przedstawiono liczbę mieszkań znajdujących się na terenie gminy Brody wyposażonych w instalacje centralnego ogrzewania oraz gaz sieciowy w latach 2011-2013.

Wykres 10. Liczba mieszkań znajdujących się na terenie gminy Brody wyposażonych w instalacje centralnego ogrzewania oraz gaz sieciowy w latach 2011-2013.

Źródło: Opracowanie własne EPRD Sp. z o.o., na podstawie BDL GUS

²⁵ za Programem Ochrony Środowiska Gminy Brody, s.46.

Na terenie Gminy Brody wszystkie budynki użyteczności publicznej zostały wyposażone w ogrzewanie gazowe oraz przeprowadzono ich termomodernizację. Związane jest to z ograniczeniem emisji zanieczyszczeń do środowiska a także z chęcią obniżania obciążeń finansowych (opłaty ekologiczne) za korzystanie ze środowiska.

Tabela 26. Obiekty użyteczności publicznej po termomodernizacji oraz instalacji ogrzewania gazowego.

Lp.	Nazwa kotła	Miejscowość	Moc kW	Uwagi
1	Kocioł Viessmann Paramont-Triplex	Szkoła Podstawowa w Adamowie	105	z c.c.w.u.
2	Kocioł Viessmann Atola	Szkoła Podstawowa w Brodach	55	z c.c.w.u.
3	Kocioł Viessmann TYP VD2	Szkoła Podstawowa w Dziurówie	195	z c.c.w.u.
4	Kocioł Viessman Paromat-Simplex	Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Krynkach	570	z c.c.w.u.
5	Kocioł Viessman VITOPLEX 200	Szkoła Podstawowa w Lipiu	163	z c.c.w.u.
6	Kocioł Viessmann Vitoplex	Szkoła Podstawowa w Lubieni	225	z c.c.w.u.
7	Kocioł Viessmann Paramont - Triplex	Gimnazjum w Rudzie	170	z c.c.w.u.
8	Kocioł Viessmann PSO 17	Szkoła Podstawowa w Stawie Kunowskim	170	z c.c.w.u.
9	Kocioł Viessmann Vitoplex 100	Szkoła Podstawowa w Stykowie	225	z c.c.w.u.
10	Kocioł Dietrich DTG 135 Econox 24 kW z konsolą sterowniczą E	Szkoła Podstawowa w Rudniku	24	bez c.c.w.u.
11	Kocioł Viessmann Vitopend 100 Typ WHOA	Klub Rolnika w Kuczowie CKiAL	24	dwufunkcyjny
12	Kocioł Viessmann Vitopend 100 Typ WHOA	Przedszkole Gminne w Rudzie (Budynek OSP)	24	dwufunkcyjny
13	Kocioł Viessmann Vitopend 100 Typ WHOA	Budynek OSP Brody	24	dwufunkcyjny
14	Kocioł Viessmann Vitopend 100 Typ WHOA	Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej ul. Radomska	30	dwufunkcyjny
15	Kocioł "B J 90" E. B. Jasiak	Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej w Brodach ul. Starachowicka	63	bez c.c.w.u.
16	Kocioł Viessmann	Budynek OSP Krynki	24	dwufunkcyjny

	Vitopend 100 Typ WHOA			
17	Kocioł Viessmann Vitopend 100 Typ WHOA	Budynek OSP Styków	24	dwufunkcyjny
18	Kocioł Viessmann Vitoplex 200	Budynek Urzędu Gminy w Brodach	150	z c.c.w.u.
19	Kocioł Viessmann Vitogas 050	Ośrodek Zdrowia w Lubieni	48	z c.c.w.u.
20	Kocioł Viessmann Vitogas 050	Ośrodek Zdrowia w Brodach	108	z c.c.w.u.
21	Kocioł Viessmann Vitogas 050	Ośrodek Zdrowia w Stykowie	48	z c.c.w.u.
Razem:			2364	

Źródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., Dane z Programu Ochrony Środowiska, s.30.

Teren Gminy Brody podlega obsłudze Zakładu Energetycznego Skarżysko – Kamienna, Rejon Energetyczny Starachowice oraz Zakładu Energetycznego Okręgu Radomsko-Kieleckiego SA - oddział Ostrowiec. Na terenie gminy pracują stacje transformatorowe, w których zainstalowane są transformatory. Zasilanie w energię elektryczną odbywa się poprzez linię niskiego napięcia oraz linię średniego napięcia.

Wszystkie miejscowości w Gminie posiadają dostęp do automatycznej centrali telefonicznej. Gospodarstwa indywidualne korzystają głównie z sieci telefonicznej Telekomunikacji Polskiej S.A., operatora NETIA oraz usług telefonii komórkowych wszystkich sieci.

7. Działalność gospodarcza

7.1 Struktura przedsiębiorstw

W Ewidencji Działalności Gospodarczej prowadzonej przez Urząd Gminy Brody na koniec 2013 r. w rejestrze było 387 firm (bez tych zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym).

Tabela 27. Liczba zarejestrowanych w EDG podmiotów gospodarczych

Liczba podmiotów zarejestrowanych w Ewidencji Działalności Gospodarczej prowadzonej przez Urząd Gminy w latach 1989-2013			
Rok	Liczba zarejestrowanych przedsiębiorców	Liczba wyrejestrowanych przedsiębiorców	Liczba przedsiębiorców figurujących w ewidencji na koniec roku
1989	80	8	72
1990	72	21	123
1991	75	25	173
1992	90	38	225
1993	67	34	258
1994	83	62	279
1995	78	60	297
1996	100	56	341
1997	89	58	372
1998	112	50	434
1999	75	92	417
2000	81	72	426
2001	117	74	469
2002	62	41	490
2003	41	55	476
2004	45	75	446
2005	55	48	453
2006	30	50	433
2007	56	68	421
2008	71	66	426
2009	72	69	429
2010	93	60	462
2011	62	179	345
2012	70	53	362
2013	72	47	387

Zródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., Dane z Urzędu Gminy w Brodach

Spora część mieszkańców gminy utrzymuje się dzięki zatrudnieniu w Urzędzie Gminy i jednostkach podległych, a także w placówkach zdrowotnych oraz oświatowych.

Statystyki na koniec każdego roku kalendarzowego wskazują, iż co roku odnotowuje się pewną liczbę nowych rejestrowanych przedsiębiorstw oraz liczbę wyrejestrowanych. Na koniec roku 2013 liczba przedsiębiorstw figurujących w ewidencji wynosiła 387 podmiotów. W poszczególnych latach rejestracja podmiotów wyglądała następująco:

1. W latach 1989 – 2002 liczba podmiotów sukcesywnie z roku na rok rosła. Na koniec roku 2002 wynosiła 490 przedsiębiorstw.
2. W latach 2002 – 2010 liczba ta nieco zmalała ale wciąż utrzymywała się na poziomie powyżej 400 podmiotów.
3. W latach 2011 – 2013 zaobserwowano nagły spadek liczby podmiotów. Na koniec 2013 r. wszystkich figurujących w ewidencji podmiotów było 387.

Najwięcej nowo powstałych podmiotów odnotowano w latach:

- 1996 r.: 100
- 1998 r.: 112
- 2001 r.: 117

Najwięcej wyrejestrowywanych podmiotów odnotowano w latach:

- 2004 r.: 75
- 1999 r.: 92
- 2011 r.: 179

Analiza danych wskazuje, iż do 2001 roku miał miejsce największy przyrost nowo rejestrowanych przedsiębiorstw. W latach 1989-2002 powstało 1181 podmiotów i w tym samym czasie wyrejestrowano 691. Natomiast w latach 2003-2013 zarejestrowano 667 podmiotów i w tym samym czasie wyrejestrowano 770. Najbardziej przyjaznym dla przedsiębiorczości był rok 2001 kiedy to liczba zarejestrowanych podmiotów wyniosła 117. Natomiast najbardziej kryzysowy okazał się rok 2011. Liczba nowopowstałych i wyrejestrowywanych przedsiębiorstw wpływa na sytuację na rynku pracy mieszkańców gminy Brody. Powstające podmioty gospodarcze dają zatrudnienie nie tylko ich właścicielom, ale również zatrudnianym mieszkańcom gminy. Im większa liczba wyrejestrowywanych podmiotów tym zmniejszają się szansę w gminie na otrzymanie pracy co w konsekwencji

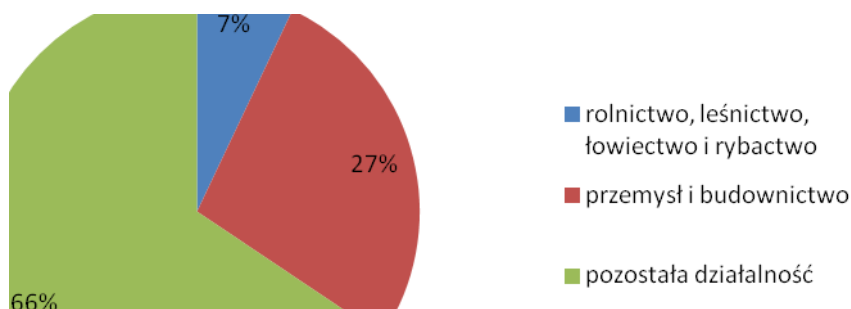
wpływa na zwiększenie liczby osób bezrobotnych, oraz negatywnie przesądza o atrakcyjności inwestycyjnej gminy i aktywności mieszkańców.

Według danych Banku Danych Lokalnych wśród podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy dominują mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób, które stanowią blisko 95% ogółu firm. Drugie w kolejności, małe przedsiębiorstwa, zatrudniające od 10 do 49 osób to jedynie nie całe 5 % firm. Na terenie gminy brody działa także 4 przedsiębiorstwa średnie (zatrudnienie od 50 do 249 osób) i jedno przedsiębiorstwo duże, zatrudniające powyżej 250 osób.

Wśród branż rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem zajmuje się 7% przedsiębiorców, 27% działa w obszarze przemysłu i budownictwa, zaś 66% stanowią pozostali przedsiębiorcy. Przyglądając się szczegółowo danym Głównego Urzędu Statystycznego dotyczącym sekcji PKD w którym działają przedsiębiorcy to wyraźnie dominuje obszar handlu hurtowego/naprawy pojazdów samochodowych. Działalność prowadzi w nim 27% firm. Drugą sekcją, znacznie rzadziej reprezentowaną jest budownictwo w którym działa 18% przedsiębiorców. Trzecie w kolejności są dwie sekcje obejmujące pozostałą działalność usługową oraz gospodarstwa domowe w tym gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby oraz przetwórstwo przemysłowe, w ramach których działalność prowadzi po 9% firm.

Na terenie gminy działalność prowadzą 3 spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego.

Wykres 11. Przedsiębiorstwa w gminie Brody wg grup rodzajów działalności w 2014 roku

Źródło: Opracowanie własne EPRD Sp. z o.o., na podstawie BDL GUS

Do największych pracodawców działających na terenie gminy należą następujące przedsiębiorstwa:

- P.P.H.U. "FENIX" Zębiec
- "ZĘBIEC" Zakłady Górniczo - Metalowe S.A.
- Z.P.H.U. "MIKRON"
- P.P.H.U. "SPEC" s.c.
- P.W. "TRUCHLEWSKI"
- Zakład usług Leśnych "Leśnik"
- Gminna Spółdzielnia "Samopomoc Chłopska" w Brodach
- Ośrodek Usług Socjalnych "Relax".

7.2 Tereny inwestycyjne

Gmina Brody dysponuje wieloma potencjalnymi terenami inwestycyjnymi. Część z nich ma już określone przeznaczenie w Planie Zagospodarowania Przestrzennego. Najwięcej tego typu terenów znajduje się w miejscowości Brody oraz Krynki. Istnieje jednak potrzeba przeprowadzenia inwestycji polegających na doprowadzeniu mediów oraz dróg dojazdowych do miejsc, którymi będą zainteresowani potencjalni inwestorzy.

Szczegółowy wykaz działek przedstawia tabela poniżej.

Tabela 28. Potencjalne tereny inwestycyjne w Gminie Brody

Potencjalne tereny inwestycyjne - własność Gminy Brody - stan na 31.12.2013r.			
Lokalizacja	Nr działki	Powierzchnia w ha	Przeznaczenie w Planie Zagospodarowania Przestrzennego
Adamów	430/5	0,2426	R – tereny rolne
Bór Kunowski	400/1	0,2080	Brak planu miejscowego
Bór Kunowski	401/2	0,2045	- ‘ -
Bór Kunowski	398/3	0,2371	- ‘ -
Bór Kunowski	398/4	0,3000	- ‘ -
Brody	978/2	0,4800	19.MNe/RM - teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej ekstensywnej i zabudowy

			zagrodowej
Brody	629	0,1600	21.MNe/RM - teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej ekstensywnej i zabudowy zagrodowej
Brody	1406/42	0,3538	32.MN/U – teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i usług nieuciążliwych
Brody	1406/10	0,4857	32.MN/U – teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i usług nieuciążliwych
Brody	50/16	0,3100	12.Ks - tereny parkingów
Brody	50/33	0,0984	12.Ks – tereny parkingów
Brody	453	1,1600	R – tereny rolnicze
Brody	452/1	0,4900	R – tereny rolnicze
Brody	409/1	0,1200	3.W – tereny obsługi systemu wodociągowego
Krynki	318/9	1,2300	1.UPc – tereny usług publicznych i centrotwórczych, MN – tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, 1.KP – tereny placów publicznych , 6.KDD – doga dojazdowa
Krynki	323/9	0,2200	5. MN - tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej
Krynki	373/2	1,0110	1.UP – tereny usług publicznych, 3.MN/U - tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i usług nieuciążliwych
Krynki	532/3	0,1300	17.KDD - droga dojazdowa, 3.K – tereny obsługi systemu kanalizacyjnego
Krynki	532/10	0,1972	1.KDGP – tereny drogi ogólnej ruchu przyspieszonego
Krynki	583/2	0,6308	1.KDGP – tereny drogi ogólnej ruchu przyspieszonego, 17.KDD - droga dojazdowa
Krynki	1100	0,3000	1.KDGP – tereny drogi ogólnej ruchu przyspieszonego
Krynki	1234	0,7300	ZL – tereny lasów

Ruda	146/5	6,5628	R/ZL – tereny do zalesień, 6.Ks , 7.Ks - tereny parkingów
Ruda	607/1	0,8200	ZN – tereny zieleni naturalnej
Kuczów	274/4	2,2310	Brak planu miejscowego
Lipie	113/3	1,000	- ‘ -
Lipie	113/4	1,4200	- ‘ -
Lipie	342	0,3400	- ‘ -
Lubienia	718	0,5500	- ‘ -
Młynek	1091/1	1,4000	- ‘ -
Rudnik	27/1	0,3700	Brak planu miejscowego
Rudnik	28/1	0,4000	- ‘ -
Rudnik	23/1	0,3400	- ‘ -
Rudnik	74/2	0,1800	- ‘ -
Rudnik	74/3	0,9000	- ‘ -
Staw Kunowski	938	0,5400	- ‘ -
Staw Kunowski	881/4	0,8662	- ‘ -
Styków	3/9	10,3708	- ‘ -
Styków	174/12	8,5000	- ‘ -
Styków	2/8	0,2647	- ‘ -
Styków	2/9	2,0253	- ‘ -

Źródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., Dane z Urzędu Gminy Brody

7.3 Rolnictwo

Brody nie są gminą typowo rolniczą. Nie sprzyjają temu warunki przyrodnicze: duże zalesienie i słaba jakość gleb. Jednak mogą się pochwalić kilkoma dużymi gospodarstwami nastawionymi na hodowlę zwierząt.

Ogólna powierzchnia użytków rolnych w gminie Brody wynosi 3 725 ha, co stanowi 23,09% ogólnej powierzchni gminy²⁶.

²⁶ dane z POŚ, s. 49.

Tabela 29. Użytkowanie gruntów - wg stanu na dzień 31.12.2013 r.

Powierzchnia Ogółem (w ha)	Użytki rolne (w ha)						Nieużytki rolne (w ha)
	I klasa	II klasa	III klasa	IV klasa	V klasa	VI klasa	
3741	0	0	148	1267	1449	830	47

Źródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., Dane z Urzędu Gminy Brody

Najwięcej użytków rolnych pojawia się na terenach IV, V i VI klasy. III klasa to przede wszystkim lessy. Natomiast gleby klasy I i II w ogóle nie występują. Gleby określa się jako średnio przydatne dla produkcji rolnej. Nadają się pod uprawę pszenicy, żyta bądź warzyw pastewnych. Nie sprzyjają rozwojowi rolnictwa z uwagi na słabą jakość bonitacyjną.²⁷ Na terenie gminy zdecydowanie mniejsze znaczenie ma produkcja owoców i warzyw. Sady zajmują łącznie tylko 12,5 ha, plantacje jagód - 4,50 ha, uprawy pod osłonami zaledwie 1 ha. Lepiej radzą sobie gospodarstwa nastawione na hodowlę zwierząt. W gminie funkcjonują 4 stadniny koni, 2 fermy drobiu oraz trzy gospodarstwa z hodowlą trzody chlewnej i jedno z hodowlą bydła z produkcją żywca przekraczającą 50 sztuk rocznie. Łączny stan pogłowia zwierząt gospodarskich w gminie przedstawia się następująco: trzoda chlewna – 684 sztuk, bydło - 400, konie – 146, owce – 114, kozy – 12. Głównymi rynkami zbytu dla produktów rolnych są pobliskie targowiska oraz Chłodnia Kielce. Świnie i bydło rzeźne zbywane jest do Zakładów Mięsnych „Animex” w Starachowicach i prywatnych masarni. W gminie działa ponadto 6 gospodarstw agroturystycznych i 3 ekologiczne²⁸.

Tabela 30. Gospodarstwa powyżej 1 ha przeliczeniowego z podziałem na sołectwa na terenie Gminy Brody

L.p.	Sołectwo	Ilość gospodarstw	Powierzchnia ogólna w ha	Średnia powierzchnia gospodarstw
1	Adamów	79	143,6889	1,8188
2	Bór Kunowski	56	114,9706	2,0530
3	Brody	176	361,9157	2,0563
4	Budy Brodzkie	36	75,8078	2,1058
5	Dziurów	64	120,0226	1,8754
6	Jabłonna	61	130,6642	2,1420
7	Krynki	226	391,5149	1,7324

²⁷ dane z POS, s.50.

²⁸ <http://www.starachowicka.pl/artukul/454-brody-nasza-mala-ojczyzna.html>

8	Kuczów	104	176,0029	1,6923
9	Lipie	67	193,1858	2,8834
10	Lubienia	153	332,6903	2,1744
11	Młynek	102	228,9751	2,2449
12	Przymiarki	46	85,5496	1,8598
13	Ruda	73	136,3817	1,8682
14	Rudnik	60	87,0278	1,4505
15	Staw Kunowski	118	289,2102	2,4509
16	Styków	73	125,4645	1,7187

Źródło: Opracowanie własne Graczkowski Dotacje Sp. z o.o., dane z Urzędu Gminy Brody

Najwięcej gospodarstw znajduje się w miejscowościach: Krynki, Brody i Lubienia. Natomiast do miejscowości najbardziej ubogich w rolnictwo należą: Budy Brodzkie i Przymiarki. Dla porównania, w Krynkach liczba gospodarstw wynosi 226 natomiast w Budach Brodzkich znajduje się tylko 36 gospodarstw rolnych.

8. Budżet gminy

Gmina realizuje zadania publiczne o charakterze administracyjnym oraz społeczno – socjalnym przekazane lub zlecone przez państwo oraz prowadzi działalność w sferze gospodarczej np. realizuje inwestycje. Zadania publiczne finansowane są ze środków przekazanych z budżetu państwa. Zadania gospodarcze finansowane są z dochodów własnych, z nadwyżki budżetowej z lat poprzednich, ze sprzedaży majątku, z dotacji celowych oraz emisji obligacji, kredytów, pożyczek zaciąganych w bankach i innych instytucjach finansowych.

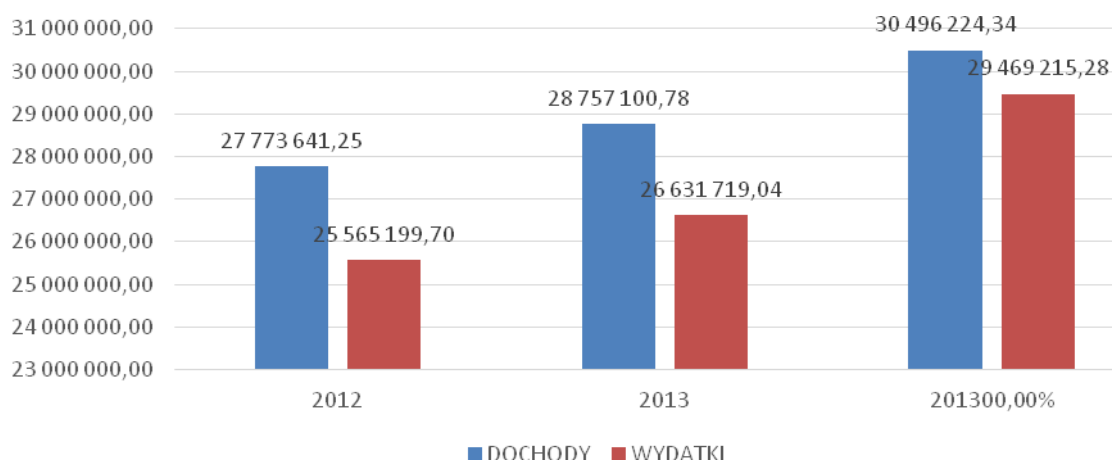
Analizę przeprowadzono na podstawie zestawień realizacji budżetów w latach 2012 – 2014. W trakcie analizy poszukiwano głównie źródeł dochodów i wydatków, oraz przychodów i rozchodów gminy. Dane dotyczące realizacji budżetu Gminy Brody w latach 2012-2014 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 31. Budżet Gminy Brody w latach 2012 – 2015

Wyszczególnienie	Wykonanie		
	2012	2013	2014
Dochody	27 773 641,25	28 757 100,78	30 496 224,34
Wydatki	25 565 199,70	26 631 719,04	29 469 215,28
Nadwyżka / deficyt	2 208 441,55	2 125 381,74	1 027 009,06

Źródło: Opracowanie własne EPRD Sp. z o.o., na podstawie budżetu Gminy Brody

Wykres 12. Zestawienie dochodów i wydatków bieżących Gminy Brody w latach 2012 – 2014

Źródło: Opracowanie własne EPRD Sp. z o.o.,

Z powyższego wynika, iż na przestrzeni lat 2012-2014 zmianom ulegały zarówno wartości dochodów jak i wydatków. Dochody gminy na przestrzeni lat 2012-2014 wzrosły z poziomu 27 773 641,25zł do 30 496 224,34 zł (wzrost o 9,8% w stosunku do roku 2012). Analogiczny trend przedstawia wartość wydatków, które z poziomu 25 565 199,70zł wzrosły do poziomu 29 469 215,28zł (wzrost o 15,27%). Wskazuje to na szybsze tempo wzrostu wydatków niż dochodów.

Gmina w latach 2012-2014 osiągała nadwyżkę budżetową odpowiednio w kwotach: 2 208 441,55 zł w roku 2012, 2 125 381,74zł w roku 2013, oraz 1 027 009,06zł w roku 2014. Wskazuje to na fakt, iż we wszystkich latach objętych analizą dochody gminy przewyższały poniesione wydatki.

8.1 Dochody

W 2012 roku zaplanowane na poziomie 27 765 782,00zł dochody ogółem budżetu Gminy Brody zrealizowano w wysokości 27 773 641,25zł, co stanowi 100,03% planu.

Dochody bieżące w 2012 roku planowano na poziomie: 26 666 272,00zł a faktycznie zrealizowano dochody na poziomie: 26 673 953,14zł (wykonano: 100,03% planu).

Dochody majątkowe w 2012 roku planowano na poziomie: 1 099 510,00zł a faktycznie zrealizowano dochody majątkowe na poziomie: 1 099 688,11zł (wykonano: 100,02% planu).

Głównym źródłem dochodów Gminy Brody w 2012 roku były następujące działy:

- 1) Dział 758 - Różne rozliczenia – dochody otrzymane 13 835 355,46zł
- 2) Dział 756 – Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej – dochody otrzymane 13 835 355,46zł
- 3) Dział 852 – Pomoc Społeczna – dochody otrzymane 5 805 572,16zł

W 2013 roku zaplanowane na poziomie 28 800 904,50 zł dochody ogółem budżetu Gminy Brody zrealizowano w wysokości 28 757 100,78 zł, co stanowi 99,85%.

Dochody bieżące w 2013 roku planowano na poziomie: 28 108 148,50 zł a faktycznie zrealizowano dochody na poziomie: 28 064 343,77 zł (wykonano: 99,84%).

Dochody majątkowe w 2013 roku planowani na poziomie: 692 756,00 zł a faktycznie zrealizowano dochody majątkowe na poziomie: 692 757,01 zł (wykonano: 100%).

Głównym źródłem dochodów Gminy Brody w 2013 roku były następujące pozycje:

- 1) Dział 758 - Różne rozliczenia – dochody otrzymane 14 250 665,49zł
- 2) Dział 756 – Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej – dochody otrzymane 7 041 152,92zł
- 3) Dział 852 – Pomoc Społeczna – dochody otrzymane 5 774 710,61zł

W 2014 roku zaplanowane na poziomie 30 787 284,22zł dochody ogółem budżetu Gminy Brody zrealizowano w wysokości 30 496 224,34zł, co stanowi 99,05%.

Dochody bieżące w 2014 roku planowano na poziomie: 29 354 806,22zł a faktycznie zrealizowano dochody na poziomie: 29 290 474,81zł (wykonano: 99,78%).

Dochody majątkowe w 2014 roku planowani na poziomie: 1 432 478,00zł a faktycznie zrealizowano dochody majątkowe na poziomie: 1 205 749,53zł (wykonano: 84,17%).

Głównym źródłem dochodów Gminy Brody w 2014 roku były następujące pozycje:

- 1) Dział 758 - Różne rozliczenia – dochody otrzymane 13 621 921,59zł
- 2) Dział 756 – Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej – dochody otrzymane 7 716 796,67zł
- 3) Dział 852 – Pomoc Społeczna – dochody otrzymane 5 881 404,79zł

8.2 Wydatki

W 2012r. wydatki ogółem zaplanowano na poziomie 26 320 379,00zł, natomiast wykonano 25 565 199,70zł, co stanowiło 97,13% planu.

Wydatki bieżące zaplanowano na poziomie 24 580 336,00zł, a wykonano 23 828 939,87zł, co stanowiło 96,94% planu. Wydatki bieżące stanowiły 93% ogółu wydatków. Wydatki majątkowe gminy zaplanowano na poziomie 1 740 043,00zł, a wykonano 1 736 259,83zł, co stanowiło 99,78% planu. Wydatki majątkowe stanowiły 7% ogółu wydatków. Największy udział w wydatkach w 2012r. stanowiły wydatki związane z następującymi działami:

- 801 Oświata i wychowanie – wydatki wykonane w kwocie 10 827 515,73zł
- 852 Pomoc społeczna – wydatki wykonane w kwocie 6 513 379,06zł

- 750 Administracja publiczna – wydatki wykonane w kwocie 2 960 469,21zł

W 2013r. wydatki ogółem zaplanowano na poziomie 27 863 943,50zł, natomiast wykonano 26 631 719,04zł, co stanowiło 95,58% planu.

Wydatki bieżące zaplanowano na poziomie 25 390 260,50zł, a wykonano 24 365 022,96zł, co stanowiło 95,96% planu. Wydatki bieżące stanowiły 91% ogółu wydatków. Wydatki majątkowe gminy zaplanowano na poziomie 2 473 683,00zł, a wykonano 2 266 696,08zł, co stanowiło 91,63% planu. Wydatki majątkowe stanowiły 9% ogółu wydatków. Największy udział w wydatkach w 2013r. stanowiły wydatki związane z następującymi działami:

- 801 Oświata i wychowanie – wydatki wykonane w kwocie 11 767 629,52zł
- 852 Pomoc społeczna – wydatki wykonane w kwocie 6 511 073,10zł
- 750 Administracja publiczna – wydatki wykonane w kwocie 2 960 255,56zł

W 2014r. wydatki ogółem zaplanowano na poziomie 30 511 614,22zł, natomiast wykonano 29 469 215,28zł, co stanowiło 96,58% planu.

Wydatki bieżące zaplanowano na poziomie 26 117 338,22zł, a wykonano 25 492 056,62zł, co stanowiło 97,61% planu. Wydatki bieżące stanowiły 87% ogółu wydatków. Wydatki majątkowe gminy zaplanowano na poziomie 4 394 276,00zł, a wykonano 3 977 158,66zł, co stanowiło 90,51% planu. Wydatki majątkowe stanowiły 13% ogółu wydatków. Największy udział w wydatkach w 2014r. stanowiły wydatki związane z następującymi działami:

- 801 Oświata i wychowanie – wydatki wykonane w kwocie 11 491 677,34zł
- 852 Pomoc społeczna – wydatki wykonane w kwocie 6 647 927,44zł
- 600 transport i łączność – wydatki wykonane w kwocie 3 285 982,56zł

8.3 Przychody

W 2012r. przychody gminy zaplanowano na poziomie 382 597,00zł, z czego wykonano 382 597,78zł (co stanowiło 100% planu). Jednym źródłem przychodów Inne źródła, których wykonanie wyniosło 382 597,00zł (100% pierwotnego planu dla tej kategorii. Dochody gminy powiększone o przychody wyniosły w 2012r. 28 156 239,03zł.

W 2013r. przychody gminy zaplanowano na poziomie 763 039,00zł, z czego wykonano 1 003 680,33zł (co stanowiło 131,54% planu). Głównym źródłem przychodów były Inne źródła, których wykonanie wyniosło 763 039,33zł (100% pierwotnego planu dla tej kategorii). Kolejnym źródłem przychodów były Kredyty i pożyczki na realizację programów i projektów realizowanych z udziałem środków UE, których wykonanie wyniosło: 222 448,00zł. Dochody gminy powiększone o przychody wyniosły w 2012r. 29 760 781,11zł.

W 2014r. przychody gminy zaplanowano na poziomie 1 424 330,00zł, z czego wykonano 1 448 330,04zł (co stanowiło 101,69% planu). Głównym źródłem przychodów były wolne środki w kwocie 1 188 421,07zł. Kolejnym źródłem przychodów były Kredyty i pożyczki na realizację programów i projektów realizowanych z udziałem środków UE których wykonanie wyniosło: 235 908,97zł. Dochody gminy powiększone o przychody wyniosły w 2012r. 31 944 554,38zł.

8.4 Rozchody

W 2012r. rozchody gminy zaplanowano na poziomie 1 828 000,00zł, z czego wykonano 1 828 000,00zł (co stanowiło 100% planu). Głównym rozchodem gminy był wykup obligacji samorządowych w kwocie 1 700 000,00zł (100% pierwotnego planu dla tej kategorii). Kolejną kategorią ujętą w grupie rozchodów była spłata kredytów i pożyczek 128 000,00zł. Wydatki i rozchody gminy w 2012r. wyniosły 27 393 199,70zł.

W 2013r. rozchody gminy zaplanowano na poziomie 1 700 000,00zł, z czego wykonano 1 940 641,00zł (co stanowiło 114,16% planu). Głównym rozchodem gminy był wykup obligacji samorządowych w kwocie 1 700 000,00zł (100% pierwotnego planu dla tej kategorii). Kolejną kategorią ujętą w grupie rozchodów była spłata kredytów i pożyczek 222 448,00zł. Wydatki i rozchody gminy w 2012r. wyniosły 28 572 360,04zł.

W 2014r. rozchody gminy zaplanowano na poziomie 1 700 000,00zł, z czego wykonano 1 724 000,00zł (co stanowiło 101,41% planu). Głównym rozchodem gminy była spłata kredytów i pożyczek w kwocie 1 650 000,00zł (100% pierwotnego planu dla tej kategorii). Kolejną kategorią ujętą w grupie rozchodów były pożyczki udzielone 74 000,00zł. Wydatki i rozchody gminy w 2014r. wyniosły 31 193 215,28zł.

8.5 Analiza wskaźników zadłużenia

Wskaźnik planowanej łącznej kwoty spłaty zobowiązań, o której mowa w art. 243 ust. 1 ustawy do dochodów po uwzględnieniu zobowiązań związku współtworzonego przez jednostkę samorządu terytorialnego oraz po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń przypadających na dany rok wyniósł odpowiednio w latach: 8,14% w roku 2012, 6,63% w roku 2013, 5,58% w roku 2014. We wszystkich latach spełnione są zatem wymogi wynikające z Ustawy w zakresie wysokości wskaźnika spłaty zobowiązań określonego w art. 243 Ustawy.

9. Problemy zgłoszone przez mieszkańców

Podsumowanie zgłoszonych problemów podczas spotkań w sprawie tworzenie Strategii Rozwoju Gminy Brody.

Problemy zgłoszone przez mieszkańców sołectwa Adamów

L.p.	Problem i jego opis	Kiedy problem został zgłoszony?
1.	chodnik przy ulicy Starachowickiej i Szkolnej (ruchliwa droga) by dzieci mogły bezpiecznie chodzić do szkoły	20.03.2014
2.	droga ul. Leśna	20.03.2014
3.	remont nawierzchni ul. Górna	20.03.2014
4.	parking przy SP	20.03.2014
5.	modernizacja oświetlenia ulicznego	20.03.2014
6.	zagospodarowanie muszli koncertowej np. kawiarenka, świetlica wiejska	20.03.2014
7.	droga między ulicami Górną i Szkolną (zgodnie z planem zagospodarowania przestrzennego) dojazd do ok.200 działek budowlanych	20.03.2014
8.	droga łącząca Dziurów z Adamowem przy posesji państwa Wilczyńskich	20.03.2014
9.	dokończenie ogrodzenia boiska	20.03.2014
10.	wiata przystankowa przy ul. Szkolnej okolice Przepompowni	20.03.2014
11.	modernizacja drogi Starachowice – Ruda przebiegającej przez las	20.03.2014
12.	modernizacja boiska przy SP	20.03.2014

Problemy zgłoszone przez mieszkańców sołectwa Brody

L.p.	Problem i jego opis	Kiedy problem został zgłoszony?
1.	oczyszczenie i zagospodarowanie zbiornika wodnego w Brodach	20.03.2014
2.	budowa drogi od ul. Leśnej do ul. Akacyjowej (przygotowanie terenu pod zabudowę mieszkalno-leśniskową)	20.03.2014
3.	poszerzenie drogi w obrębie tzw. tamy (przy schodkach) ul. Sportowa	20.03.2014
4.	rewitalizacja tzw. Centrum Brodów w tym: - nowy chodnik, remont przystanków, uporządkowanie terenu po PKP (zagospodarowanie budynku po dworcu PKP) - rozbudowa placu przy boisku w kierunku rekreacyjnym (ławki, plac zabaw, miejsce na grilla lub ognisko)	20.03.2014

	- budowa chodnika przy ul. Szkolnej (droga powiatowa) na całej długości oraz remont nawierzchni od wiaduktu do tzw. mostka - budowa chodnika przy ul. Relaksowej - modernizacja boiska przy SP Brody - doświetlenie ul. Stoczki, Akacyjowej i Leśnej - budowa zatoczek przy ul. Stoczki, Granicznej i Spokojnej	
5.	Modernizacja drogi powiatowej ul. Starachowicka	
6.	Rozbudowa i uporządkowanie dróg osiedlowych w rejonie ul. Relaksowej i osiedla „Górki” z pełną infrastrukturą	10.04.2014
7.	Uporządkowanie i modernizacja chodnika przy drodze powiatowej ul. Radomska (dawna krajowa nr 9), oznakowanie przejść dla pieszych, uporządkowanie przejazdu kolejowego	10.04.2014
8.	Demontaż wiaty drewnianej przy boisku sportowym i uporządkowanie całego terenu	10.04.2014
9.	Uporządkowanie planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Brody np. zagospodarowanie im. Stanisława Staszica itp.	10.04.2014
10.	Uporządkowanie i przeprowadzenie melioracji rzeczki wypływającej z Lubieni a wpływającej do Kamiennej przed mostem na rzece	10.04.2014
11.	Uporządkowanie i zagospodarowanie na potrzeby turystyki terenów nad rzeką Kamienną.	10.04.2014
12.	Bieżnia	10.04.2014

Problemy zgłoszone przez mieszkańców sołectwa Bór Kunowski

L.p.	Problem i jego opis	Kiedy problem został zgłoszony?
1.	zagospodarowanie działki nr 398/4 położonej w Borze Kunowskim za siedliskiem działki zabudowanej budynkiem byłej Szkoły Podstawowej poprzez: - wycięcie drzew, krzewów, wyrównanie i uporządkowanie terenu - zamontowanie ławek oraz stojaków na rowery - stworzenie placu zabaw dla dzieci - wykonanie altany rekreacyjnej z miejscem do grillowania i palenia ognisk (stworzenie miejsca rekreacyjnego do spotkań dla mieszkańców i turystów, których jest dużo, gdyż przez miejscowość przebiegają szlaki rowerowe i turystyczne)	20.03.2014
2.	stworzenie boiska najlepiej wielofunkcyjnego (plac przy ul. 4 lipca), stworzenie miejsca dla kibiców, ławeczek by mogły tam odbywać się mecze.	20.03.2014
3.	stworzenie w budynku po byłej SP przy ul. 4 lipca świetlicy dla dzieci i młodzieży	20.03.2014
4.	doświetlenie ul. Krótkiej	20.03.2014
5.	przebudowa istniejącej linii energetycznej tzn. poprowadzić nową linię energetyczną od ul. Akacyjowej Brody aby linia	20.03.2014

	szła pod ziemią	
6.	Budowa chodników przy ul. Długiej, Klonowej, Kolejowej	10.04.2014
7.	Naprawa boiska wiejskiego do gry w piłkę wraz z placem zabaw, świetlica dla dzieci w budynku SP	10.04.2014
8.	Kanalizacja, najchętniej przydomowa	10.04.2014
9.	Postawienie sygnalizacji świetlnej na przejazdach kolejowych	10.04.2014
10.	Bezpieczne przejście przez tory kolejowe dla pieszych	10.04.2014
11.	Budowa drogi biegnącej ze Stawu Kunowskiego ul. Długa w stronę Kunowa	10.04.2014
12.	Nakładka bitumiczna ul. Kolejowa, Nadrzeczna	10.04.2014
13.	Uregulowanie sprawy związanej z oczyszczeniem rowów melioracyjnych, stworzyć zagłębienie podczas dużych opadów deszczów	10.04.2014
14.	Dofinansowanie inwestycji proekologicznych w postaci odnawialnych źródeł energii	10.04.2014

Problemy zgłoszone przez mieszkańców sołectwa Budy Brodzkie

L.p.	Problem i jego opis	Kiedy problem został zgłoszony?
1.	remont drogi Młynek-Budy Brodzkie	20.03.2014
2.	kanalizacja lub przydomowe oczyszczalnie ścieków	20.03.2014
3.	utwardzenie drogi dojazdowej do posesji wzdłuż lasu (długość około 300 m)	20.03.2014
4.	utworzenie boiska dla dzieci i młodzieży + miejsce spotkań mieszkańców	20.03.2014

Problemy zgłoszone przez mieszkańców sołectwa Dziurów

L.p.	Problem i jego opis	Kiedy problem został zgłoszony?
1.	Modernizacja dróg: Leśna, Krótka, Graniczna, Sosnowa, Nad Kamienną (długość 200 m), Św. Jana	20.03.2014 08.04.2014
2.	remont mostu na rzece Kamiennej ul. Północna	20.03.2014
3.	budowa chodnika dla pieszych przy drodze powiatowej ul. Słoneczna i Św. Jana	20.03.2014
4.	remont ul. Złotej i Św. Jana. Regulacja cieków wodnych	20.03.2014
5.	przedszkole	20.03.2014
6.	boisko przy SP – syntetyczne na bazie obecnego	20.03.2014
7.	doświetlenie ul. Złota, Północna – końcowy przystanek autobusowy nr 5	20.03.2014
8.	utworzenie świetlicy dla młodzieży	20.03.2014
9.	Dofinansowanie do przydomowych oczyszczalni ścieków (ekologicznych)	8.04.2014
10.	Pogłębienie rowu (cieku wodnego)	8.04.2014

Problemy zgłoszone przez mieszkańców sołectwa Jabłonna

L.p.	Problem i jego opis	Kiedy problem został zgłoszony?
1.	światlica wiejska – klub, miejsce spotkań mieszkańców	20.03.2014
2.	naprawa i odbudowa dróg wraz z odwodnieniem: ul. Słoneczna i Ogrodowa	20.03.2014
3.	odwodnienie ul. Spacerowej, wykonanie rowów z podjazdami, przepustami i umocnieniami	20.03.2014
4.	wykonanie nawierzchni bitumicznej (utwardzenie) – połączenie ul. Spacerowej z drogą do Kałkowa	20.03.2014
5.	poprawa drogi – przedłużenie ul. Polnej do Stykowa	20.03.2014
6.	boisko	20.03.2014

Problemy zgłoszone przez mieszkańców sołectwa Krynki

L.p.	Problem i jego opis	Kiedy problem został zgłoszony?
1.	budowa ścieżek rowerowych wraz z chodnikiem i ławeczkami wzdłuż zalewu	20.03.2014
2.	budowa chodnika wraz z odwodnieniem przy ul. Górnej, przebudowa drogi z 4 m na 5,5 m do standardu drogi powiatowej	20.03.2014
3.	usunięcie rur azbestowych na ul. Poprzecznej, przebudowa drogi i budowa chodnika	20.03.2014
4.	budowa drogi na ulicy Skalnej	20.03.2014
5.	przebudowa drogi powiatowej	20.03.2014
6.	parkingi przy zalewie, pole namiotowe	20.03.2014
7.	zagospodarowanie budynku wcześniej planowanego na basen – na kompleks rekreacyjno-sportowy (sauna, fitness club, siłownia itd.)	20.03.2014
8.	opieka dzienna nad dziećmi (1-4 godz.)	20.03.2014
9.	Przebudowa ul. Starachowickiej Brody-Krynki od wiaduktu do drogi nr 42 (chodnik, ścieżka rowerowa, oświetlenie itp.)	10.04.2014
10.	Oczyszczenie zalewu Brodzkiego	10.04.2014
11.	Chodnik Krynki-Rudnik przy drodze krajowej nr 9	10.04.2014
12.	Przedłużenie ul. Aptecznej w kierunku Małych Krynek	10.04.2014
13.	Budowa ul. Nowej od masarni „Budzyń” w kierunku Rudnika	10.04.2014
14.	Budowa drogi „Skalna” w Krynkach	10.04.2014
15.	Wymiana rur azbestowych ul. Górna, Poprzeczna i inne w Krynkach	10.04.2014
16.	Budowa Ferm Fotowoltaicznych lub innych zakładów energii odnawialnych – wody geotermalne	10.04.2014
17.	Uporządkowanie planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Brody	10.04.2014
18.	Ukończenie budowy basenu + kompleks rekreacyjno-	10.04.2014

	wypoczynkowy	
19.	Pozyskać inwestorów firm produkcyjnych w celu stworzenia miejsc pracy	10.04.2014
20.	Odprowadzenie wód opadowych z działki stacji paliw spływających z ul. Kościelnej	10.04.2014
21.	Chodnik przy ul. Górnej	10.04.2014
22.	Internet	10.04.2014

Problemy zgłoszone przez mieszkańców sołectwa Kuczów

L.p.	Problem i jego opis	Kiedy problem został zgłoszony?
1.	budowa chodnika przy ul. Ostrowieckiej (droga krajowa 42)	20.03.2014
2.	Budowa wiaty przystankowej na ul. Ostrowieckiej w kierunku miejscowości Brody	20.03.2014
3.	zabudowa i renowacja studni wiejskiej na ul. Wysokiej	20.03.2014
4.	utworzenie rowu spływowego jednostronnego na ul. Łącznej	20.03.2014
5.	udrożnienie przepływu kanału Staszicowskiego	20.03.2014
6.	dokończenie nakładki asfaltowej na ul. Leśnej, Pogodnej i Polnej	20.03.2014
7.	budowa chodnika łączącego ul. Wysoką z Ostrowiecką na tzw. ul. Granicznej	20.03.2014

Problemy zgłoszone przez mieszkańców sołectwa Lipie

L.p.	Problem i jego opis	Kiedy problem został zgłoszony?
1.	chodnik przez wieś przy drodze powiatowej (wzdłuż drogi ul. Starachowickiej)	20.03.2014/ 11.04.2014
2.	budowa drogi dojazdowej do pól na końcu wsi koło dawnej leśniczówki na Podłaziska	20.03.2014
3.	budowa drogi dojazdowej do pól wzdłuż ulicy Komorniki	20.03.2014
4.	budowa drogi brukowanej od Krzyża do Zębca (tzw. brukówki)	20.03.2014/ 11.05.2014
5.	odwodnienie wsi (udrożnienie rowów melioracyjnych)	20.03.2014/ 11.05.2014
6.	ścieżka rowerowa i/lub szlak pieszy nad tamą	20.03.2014/ 11.05.2014
7.	budowa nowej drogi dojazdowej zwaną dawną „wierzbnicką” Lipie – Starachowice	20.03.2014/ 11.05.2014
8.	świetlica dla dzieci i młodzieży; kawiarenka internetowa	20.03.2014/ 11.05.2014
9.	Budowa kanalizacji lub przydomowe oczyszczalnie	20.03.2014/ 11.05.2014
10.	utwardzenie drogi Lipie – Małyszyn	20.03.2014/ 11.05.2014
11.	utwardzenie drogi na ul. Komorniki jako szlak turystyczny	20.03.2014

	do kolejki wąskotorowej	
12.	Siłownia (mini siłownia za szkoła na świeżym powietrzu)	11.05.2014
13.	Zadaszenie przystanków	11.05.2014
14.	Modernizacja szkoły, ogrodzenia i Sali gimnastycznej	11.05.2014
15.	Utworzenie rabaty koło krzyża w centrum wsi	11.05.2014
16.	Oczyszczenie zbiornika przeciwpożarowego	11.05.2014

Problemy zgłoszone przez mieszkańców sołectwa Lubienia

L.p.	Problem i jego opis	Kiedy problem został zgłoszony?
1.	kanalizacja	20.03.2014
2.	świetlica, kafejka internetowa, siłownia, stół do gry w bilard (zagospodarowanie terenu przy Ośrodku Zdrowia i OSP w Lubieni)	20.03.2014
3.	ławki, kosz na śmieci. Utwardzenie zatoczek służących do mijania się pojazdów w Lubieni ul. Henryk	20.03.2014
4.	modernizacja starodrožia przy SP w Lubieni	20.03.2014
5.	boisko dla trzech sołectw: Lubienia, Młynek i Przymiarki	20.03.2014
6.	rondo ul. Ilżecka , Starachowicka,	20.03.2014
7.	droga od ul. Podlesie do ul. Leśnej (tereny pod zabudowę)	20.03.2014
8.	Kanalizacja - priorytet	11.04.2014
9.	Świetlica i kafejka dla młodzieży (stół bilardowy i siłownia)	11.04.2014
10.	Odbudowa ul. Wschodniej i Zachodniej wraz z odwodnieniem i chodnik po jednej stronie	11.04.2014
11.	Zatoczki na ul. Henryk	11.04.2014
12.	Parking obok szkoły – barierki nad skarpą	11.04.2014
13.	Boisko – priorytet	11.04.2014
14.	Przedszkole	11.04.2014
15.	Przedłużenie drogi ul. Podlesie do ul. Leśnej (działki budowlane)	11.04.2014
16.	Zagospodarowanie placu przy Ośrodku Zdrowia i OSP	11.04.2014
17.	Rondo ul. Ilżecka i Starachowicka	11.04.2014
18.	Upamiętnienie osoby nadleśniczego p. R. Wasiaka (obelisk – tablica upamiętniająca)	11.04.2014

Problemy zgłoszone przez mieszkańców sołectwa Młynek

L.p.	Problem i jego opis	Kiedy problem został zgłoszony?
1.	plac zabaw dla dzieci	20.03.2014
2.	boisko ewentualnie łączone z sołectwem Lubienia	20.03.2014
3.	nawierzchnie ulicy Granicznej, Laskowej, Jodłowej, Pięknej, Podgórskiej	20.03.2014
4.	chodniki dla pieszych przy ul. Pięknej i Podgórskiej	20.03.2014
5.	Przebudowa skrzyżowania ul. Granicznej z drogą krajową nr 9 z przejściem dla pieszych	20.03.2014

6.	budowa drogi od nr 9 do ul. Jodłowej zgodnie z planem zagospodarowania przestrzennego	20.03.2014
7.	ścieżka rowerowa od ul. Podgórskiej do Przymiarek	20.03.2014
8.	Poczynić starania w kierunku budowy drogi przez pola w sołectwie Młynek w linii prostej na wysokości przystanku autobusowego w kierunku przepompowni ścieków przy ul. Jodłowej (powstaną nowe działki budowlane)	11.04.2014
9.	Poszerzenie wjazdu do drogi krajowej nr 9 na ulicę Graniczną oraz przejście przez drogę nr 9 do przystanku autobusowego (poprawi to bezpieczeństwo dzieci i mieszkańców)	11.04.2014
10.	Światła pulsujące pomarańczowe nad drogą nr 9 w rejonie skrzyżowania z ul. Graniczną	11.04.2014
11.	Odwodnienie i remont ul. Granicznej i Sosnowej	11.04.2014
12.	Przebudowa skrzyżowania drogi nr 9 z ul. Piękną i Podgórską	11.04.2014
13.	Poprawić – przebudować odcinek drogi nr 9 w okolicach cmentarza w Młynku (zapobieganie wypadkom drogowym, poprawi bezpieczny wjazd na parking przy cmentarzu)	11.04.2014
14.	Przygotowanie nowych terenów inwestycyjnych pod przedsiębiorstwa w zakresie nowych technologii + inkubatory przedsiębiorczości	11.04.2014

Problemy zgłoszone przez mieszkańców sołectwa Ruda

L.p.	Problem i jego opis	Kiedy problem został zgłoszony?
1.	chodnik przy drodze powiatowej w miejscowości Ruda od miejscowości Brody w kierunku Stykowa (nad zalewem, Widok) poprawa warunków bezpieczeństwa	20.03.2014
2.	droga ul. Krótka w Rudzie (200 m)	20.03.2014
3.	nakładka asfaltowa od ul. Dużej w stronę Adamowa przy lesie (300m)	20.03.2014
4.	chodnik ul. Wspólna	20.03.2014
5.	modernizacja drogi ul. Panoramiczna w Rudzie	20.03.2014
6.	modernizacja boiska piłkarskiego w Rudzie przy ul. Panoramicznej (stowarzyszenie „Czarni Ruda”)	20.03.2014

Problemy zgłoszone przez mieszkańców sołectwa Rudnik

L.p.	Problem i jego opis	Kiedy problem został zgłoszony?
1.	remont drogi ul. Górna	20.03.2014
2.	chodnik przy ul. Ostrowieckiej przy drodze krajowej	20.03.2014
3.	plac zabaw	20.03.2014
4.	boisko dla młodzieży	20.03.2014
5.	oczyszczalnie przydomowe	20.03.2014

Problemy zgłoszone przez mieszkańców sołectwa Staw Kunowski

L.p.	Problem i jego opis	Kiedy problem został zgłoszony?
1.	Modernizacja boiska wiejskiego	10.04.2014
2.	Powstanie małego placu zabaw	10.04.2014
3.	Zagospodarowanie budynku starej SP na miejsce spotkań młodzieży, mieszkańców w postaci remontu i doposażenia	10.04.2014
4.	Zbudowanie parkingu	10.04.2014
5.	Pole namiotowe	10.04.2014

Problemy zgłoszone przez mieszkańców sołectwa Styków

L.p.	Problem i jego opis	Kiedy problem został zgłoszony?
1.	po zatwierdzeniu Planu Zagospodarowania dla Stykowa należy zbudować infrastrukturę techniczną dla nowo powstałych działek budowlanych	20.03.2014
2.	rozbudowa i modernizacja drogi powiatowej ul. Słoneczna	20.03.2014
3.	funkcjonalne ławeczki wypoczynkowe na obwałowaniach zbiornika retencyjnego od strony Stykowa	20.03.2014
4.	budowa 100 m chodnika od ul. Rzemieślniczej przy drodze krajowej nr 42 po lewej stronie w kierunku Ostrowca, do chodnika już istniejącego	20.03.2014
5.	utwardzenie ul. Poprzecznej (kostka brukowa)	20.03.2014
6.	ścieżka rowerowa utwardzona po obwałowaniu zbiornika	20.03.2014
7.	profesjonalny tor krosowy na gruntach gminnych za dawną budową elektrowni wodne	20.03.2014
8.	Odnowa energii, zastosowanie biopaliw, energii wiatrowej	8.04.2014
9.	Zrobienie chodników dookoła zalewu	8.04.2014
10.	Brak planu zagospodarowania przestrzennego	8.04.2014
11.	Infrastruktura rekreacyjna wokół zalewu Brodzkiego, ścieżki rowerowe	8.04.2014
12.	Chodniki przy drodze nr 42 (dokończenie)	8.04.2014
13.	Utrzymanie czystości na chodnikach	8.04.2014
14.	„zamulone” rowy przydrożne	8.04.2014

Problemy zgłoszone przez Radnych i sołtysów, a dotyczące całej Gminy

L.p.	Problem i jego opis	Kiedy problem został zgłoszony?
1.	W każdym sołectwie radni i sołtysi wskazali liczne problemy z drogami. Oczekują ich naprawy, modernizacji itp. W większości przypadków przy drogach potrzebne są też chodniki.	20.03.2014

2.	Większość sołectw oczekuje kanalizacji/oczyszczalni; boiska; świetlice; placów zabaw.	20.03.2014
----	---	------------

Problemy zgłoszone przez Stowarzyszenia z terenu Gminy

L.p.	Problem i jego opis	Kiedy problem został zgłoszony?
1.	UG powinien przejąć Zalew Brodzki	6.03.2014
2.	Brudna woda w zbiorniku (kwitnienie wody)	6.03.2014
3.	Brak zagospodarowania nabrzeży	6.03.2014
4.	Zalegające śmieci w pobliżu zbiornika	6.03.2014
5.	Brak punktów gastronomicznych w pobliżu zalewu	6.03.2014
6.	Potrzeba racjonalnej gospodarki rybackiej	6.03.2014
7.	Podjęcie działań sprzyjających ochronie środowiska	6.03.2014
8.	Podjęcie działań na rzecz rozwoju wędkarstwa	6.03.2014
9.	Brak monitoringu na terenie obiektów sportowych	6.03.2014
10.	Brak środków na remonty boisk piłkarskich	6.03.2014
11.	Brak oświetlenia obiektów sportowych	6.03.2014
12.	Brak nagłośnienia na terenie obiektów sportowych	6.03.2014
13.	Brak odpowiedniego wyposażenia, sprzętu sportowego	6.03.2014

10. Analiza SWOT

Tempo rozwoju Gminy Brody w okresie obowiązywania Strategii będzie zależeć od umiejętności wykorzystania przez jej realizatorów czynników rozwojowych i zdolności do likwidacji barier. Wśród czynników rozwojowych, oprócz dotyczących gminy, wyróżniono także czynniki tkwiące w otoczeniu. Wśród barier wskazano tylko te, które dotyczą społeczności lokalnej.

Analiza SWOT została w niniejszym dokumencie została wykorzystana jako narzędzie do badania ogólnej sytuacji gminy. Narzędzie to jest jednocześnie kompleksową metodą planowania strategicznego, pozwalającą odpowiedzieć na pytanie: „gdzie jesteśmy”.

Gmina nie jest samoistnym tworem, lecz funkcjonuje w określonym otoczeniu, które tworzą inne jednostki samorządowe, administracja rządowa i służby administracji specjalnych oraz ich wzajemne powiązania o charakterze organizacyjnym, społecznym, ekonomicznym, czy środowiskowym.

Uwarunkowania zewnętrzne, które pozostają niezależne od decyzji władz lokalnych, w istotny sposób determinują rozwój danej społeczności, a wpływ na ten może być pozytywny bądź negatywny. Władze gminy mogą jedynie monitorować zmiany, które zachodzą w jej otoczeniu, co pozwala na identyfikację istniejących, a także przyszłych szans i zagrożeń rozwoju i zminimalizuje wpływ ewentualnych, negatywnych skutków. Znajomość uwarunkowań gminy pozwala na podjęcie działań sprzyjających rozwojowi potencjału lokalnego i wykorzystaniu nadarzających się okazji.

Celem analizy SWOT jest określenie i analiza czynników pod kątem pozytywnego i negatywnego wpływu na rozwój Gminy. Pozwala to wyodrębnić następujące grupy czynników, zjawisk i procesów:

- Szanse – pozytywne zewnętrzne (zjawiska i tendencje w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane staną się impulsem do rozwoju – czynniki egzogeniczne);
- Zagrożenia – negatywne zewnętrzne (wszystkie czynniki zewnętrzne, które postrzega się jako bariery, utrudnienia dla rozwoju – czynniki egzogeniczne);
- Mocne strony – pozytywne wewnętrzne (atuty, walory gminy, które w sposób pozytywny wyróżniają ją w otoczeniu, gmina sama wpływa na te zjawiska – czynniki endogeniczne);
- Słabe strony – negatywne wewnętrzne (zjawiska ograniczające możliwość rozwoju gminy, na które ona sama ma wpływ. Są one konsekwencją ograniczeń zasobów i niedostatecznych kwalifikacji – czynniki endogeniczne).

Tabela 32. Analiza SWOT dla kapitału społecznego

Analiza SWOT Domena (Kapitał): Społeczny	
S (Strenghts) – MOCNE STRONY Czynniki wewnętrzne <i>(wszystko co stanowi atut, przewagę, zaletę)</i>	W (Weaknesses) – SŁABE STRONY Czynniki wewnętrzne <i>(wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę)</i>
- Pozytywne nastawienie władz samorządowych do działań prorozwojowych podejmowanych przez mieszkańców - Dobrze działający samorząd - Duża ilość organizacji pozarządowych - Dostateczna liczba obiektów pełniących funkcje kulturalne i edukacyjne (w tym biblioteka gminna, Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej, duża aktywność zespołów muzycznych) - Zapewnienie dostępności usług społecznych dla ludności : 3 ośrodki zdrowia, komisariat policji, GOPS, - Korzystna i kompleksowa infrastruktura edukacji szkolnej - Przewaga liczebna grupy mieszkańców w wieku tzw. produkcyjnym - Atrakcyjne turystycznie położenie oraz liczne walory przyrodnicze, - Występujące na terenie gminy zabytki	- Niewystarczające możliwości finansowe, organizacyjne i kadrowe nad wzmocnieniem pozycji lokalnych liderów (np. organizacji pozarządowych, stowarzyszeń), - Mała aktywność stowarzyszeń w pozyskiwaniu środków zewnętrznych - Brak zainteresowania sfery biznesu włączaniem się w działalność społeczną, - Wysokie koszty oświaty w budżecie gminy, - Niewielka ilość zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży - Potrzeby edukacji przedszkolnej znacznie przewyższają możliwości dostępnej infrastruktury, - Wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych - Niewystarczający poziom identyfikacji mieszkańców z gminą - Potrzeby konsumpcyjne mieszkańców w znacznej części realizowane poza gminą - Duża liczba osób korzystająca z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej - Brak wystarczającej bazy noclegowej i gastronomicznej - Niewystarczające zagospodarowanie terenu wokół zbiornika wodnego w Brodach
O (Opportunities) – SZANSE Czynniki zewnętrzne <i>(wszystko to co stwarza dla Gminy szansę korzystniejszej zmiany)</i>	T (Threats) – ZAGROŻENIA Czynniki zewnętrzne <i>(wszystko to co stwarza dla Gminy niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej)</i>
Adaptacja kolejnych obiektów mających na celu poprawę rozwoju kulturalno-rekreacyjnego mieszkańców,	- Utrzymywanie stałej tendencji spadkowej w liczbie mieszkańców, w tym migracja osób młodych - Spadek liczby uczniów

• Dostępność zewnętrznych środków finansowych (w tym RPO, środki przeznaczone dla Obszaru Strategicznej Interwencji), • Nawiązanie stałej współpracy między organizacjami pozarządowymi z terenu gminy, • Inwestycje zwiększające atrakcyjność osiedleńczą terenów gminy, • Dostępność kursów i szkoleń organizowanych dla osób bezrobotnych i pracujących (wykorzystanie tzw. funduszy miękkich), • Wzmocnienie znaczenia tożsamości lokalnej, • Wykreowanie nowych, atrakcyjnych „produktów” turystycznych	• Starzenie się społeczeństwa • Postępujące zubożenie mieszkańców gminy • Niewystarczające środki finansowe przeznaczone z budżetu centralnego na wykorzystanie potencjału turystycznego gminy • Niewystarczająca dostępność transportu dalekobieżnego • Bliskość gmin o bardziej popularnych miejscach turystycznych np. Nowa Słupia, Święta Katarzyna
---	---

A(Activities) - DZIAŁANIA

• Podejmowanie działań aktywizujących mieszkańców do podejmowania własnej działalności gospodarczej: a) organizacja szkoleń i kursów dla osób chcących rozpocząć działalność gospodarczą b) ze środków UE zapewnienie wsparcia dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą poprzez utworzenie punktu doradczo – informacyjnego na temat dostępności funduszy • Kompleksowa pomoc merytoryczno-prawna, udzielana mieszkańcom gminy w przypadku prowadzenia przez nich organizacji pozarządowych (fundacji, stowarzyszenia). Pomoc również w przypadku wykazania inicjatywy stworzenia takiej organizacji. • Wspieranie lokalnych organizacji poprzez organizację szkoleń, aktywizowanie mieszkańców do podejmowania inicjatyw oddolnych i zachęcanie do samoorganizacji, • Wsparcie działań kulturalnych : a) Opracowanie koncepcji i organizacja cyklicznych imprez kulturalnych bazujących na walorach lokalnych o charakterze regionalnym i krajowym, b) Rozszerzenie oferty kulturalnej i ukierunkowanie jej na poszczególne grupy mieszkańców gminy, a także gmin okolicznych, c) Pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na realizację projektów o charakterze edukacyjno-kulturowym, d) Stworzenie programu partnerskiego pomiędzy Urzędem Gminy a lokalnymi przedsiębiorcami, mającego na celu pozyskanie od przedsiębiorców środków na kulturę zwiększenie ich zainteresowania tymi sferami, w zamian za promocję ich działalności, • Wsparcie inicjatyw sportowych z terenu gminy • Wzmocnienie pozycji lokalnych liderów: a) wytypowanie osób będących lokalnymi liderami b) organizacja spotkań i omówienie możliwości współpracy liderów z urzędem gminy c) wsparcie liderów przez urząd gminy w zakresie finansowym, lokalowym i logistycznym
--

• Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu: a) Rozwój form współpracy pomiędzy rodziną, szkołą, a podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo w gminie, b) Szkolenia dla nauczycieli i rodziców z zakresu profilaktyki oraz z zakresu rozpoznawania uzależnień, • Realizacja działań w obszarze edukacji: a) Utworzenie przedszkola b) Organizacja zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży • Podjęcie działań z zakresu profilaktyki zdrowotnej, w tym przede wszystkim dotyczących promocji zdrowego stylu życia oraz upowszechnianie zachowań prozdrowotnych wśród wszystkich grup wiekowych mieszkańców,
ANALIZA SMART
Cele
1. Doskonalenie warunków pracy administracji samorządowej oraz jakości usług świadczonych dla mieszkańców 2. Zapewnienie wysokiego standardu życia lokalnej społeczności 3. Poprawa atrakcyjności kulturalnej oraz wsparcie inicjatyw sportowych

Źródło: Opracowanie własne EPRD Sp. z o.o.,

Tabela 33. Analiza SWOT dla kapitału gospodarczego

Analiza SWOT	
Domena (Kapitał): Gospodarczy i źródeł finansowania	
S (Strengths) – MOCNE STRONY Czynniki wewnętrzne <i>(wszystko co stanowi atut, przewagę, zaletę)</i>	W (Weaknesses) – SŁABE STRONY Czynniki wewnętrzne <i>(wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę)</i>
• Różnorodność gleb, • Czyste powietrze coraz czystsza rzeka Kamienna sprzyjające rozwojowi turystyki/agroturystyki, • Korzystne położenie geograficzne, obejmujące liczne obszary leśne, obszary chronione, liczne zabytki stanowiące potencjalną atrakcję turystyczną • Wysoki potencjał turystyczny • Bliska odległość do miasta powiatowego – Starachowice • Spora liczba firm działających na terenie gminy – na koniec 2013 – 387 (budownictwo, motoryzacja, handel, zakłady przemysłowe, nieuciążliwe usługi) • Duże zasoby niewykorzystanej siły roboczej • Możliwość podjęcia mało obszarowej produkcji rolnej	• Wysokie bezrobocie, • Mała liczba charakterystycznych produktów regionalnych, • Niewystarczająca promocja Gminy pod względem walorów przyrodniczo-turystycznych, • Niedostateczny poziom zagospodarowania obiektów turystycznych, • Mała ilość szlaków turystycznych pieszych i rowerowych, • Niewystarczające połączenia komunikacyjne, • Niewielka dostępność dużych terenów inwestycyjnych (brak dostępu do specjalnej strefy ekonomicznej), • Brak kapitału lokalnego (pesymizm, mała aktywność mieszkańców) i utrudniony dostęp do kapitału zewnętrznego • Rozdrobnione gospodarstwa rolne, niewielka liczba ekologicznych gospodarstw rolnych.

• Stabilna sytuacja finansowa gminy	• Mała opłacalność produkcji rolnej • Mały popyt na rynku wewnętrznym
O (Opportunities) – SZANSE Czynniki zewnętrzne <i>(wszystko to co stwarza dla Gminy szansę korzystniejszej zmiany)</i>	T (Threats) – ZAGROŻENIA Czynniki zewnętrzne <i>(wszystko to co stwarza dla Gminy niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej)</i>
• Pobudzenie przedsiębiorczości wśród mieszkańców m.in. poprzez promocję innowacyjnych pomysłów wpływających na rozwój gospodarczy gminy, • Dostępność zewnętrznych środków finansowania inwestycji np. z UE, ułatwienie dostępu informacji o możliwych źródłach finansowania inwestycji, • Możliwość finansowania inwestycji infrastrukturalnych ze środków UE, EOG itp. • Korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa ekologicznego oraz gospodarstw agroturystycznych • Przekształcanie się gospodarstw rolnych w małe przedsiębiorstwa – właściwie jedyna szansa na zachowanie opłacalności produkcji rolnej • Racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczo-turystycznych gminy w tym renowacja zabytków, zagospodarowanie zbiornika wodnego • Wzrost popularyzacji ekologicznych stylów życia – w zgodzie z naturą oraz wypoczynku na wsi • Łatwa dostępność obszaru dla mieszkańców dużych aglomeracji – Radom, Warszawa • Założenie stowarzyszenia przez przedsiębiorców	• Mała ilość inwestorów zewnętrznych, • Klęski żywiołowe, • Postępująca degradacja zabytków oraz dewastacja niezagospodarowanych obiektów i terenów przemysłowych, spowodowana niewystarczającymi funduszami na ich odnowę, • Rosnące bezrobocie w ośrodkach miejskich sąsiadujących z gminą oraz małe możliwości zatrudniania dla młodych osób wpływające na wzrastającą migrację, • Wzrost stopy bezrobocia, a tym samym konsekwencje finansowe dla Gminy – spadek dochodów, wzrost wydatków, • Niejasne i niestabilne przepisy prawa, • Słaby przepływ informacji o możliwościach rozwoju, wspomaganych przez dofinansowanie inwestycji ze środków unijnych, • Wzrost liczby zadań przekazywanych gminie bez zabezpieczenia środków finansowych • Niekorzystne uregulowania prawne dotyczące możliwości budowy na gruntach rolnych (w zakresie klasy gruntów I-III).
A(Activities) – DZIAŁANIA	
• Opracowanie systemu ulg i okresowych zwolnień podatkowych dla przedsiębiorców tworzących nowe miejsca pracy, • Wspieranie powoływania stowarzyszenia reprezentującego lokalnych przedsiębiorców • Dofinansowanie organizacji kursów i szkoleń dla przedsiębiorców, • Promocja lokalnych marek i produktów, • Organizacja szkoleń z zakresu marketingu i promocji gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych.	

- Program osadnictwa dla zasobnych obywateli
- zachęcanie obywateli do zamieszkania na terenie gminy poprzez promocję jej walorów krajoznawczych, przyrodniczych, ekologicznych, czystości powietrza i wód
- Tworzenie nowych stanowisk pracy, gospodarstw agroturystycznych itp.
- Stwarzanie przedsiębiorcom korzystnych warunków do rozwijania działalności poprzez ulgi w podatku od nieruchomości przez 1 rok
- Tworzenie punktów konsultacyjno – informacyjnych pomagających w zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej, w tym też w pozyskiwaniu środków finansowych na ten cel.
- Informowanie społeczności lokalnej o formach doradztwa i innej pomocy w zakresie aktywizacji zawodowej,
- Rozwijanie współpracy z instytucjami otoczenia biznesu, także poza gminą,
- Realizacja projektów przy współpracy Powiatowego Urzędu Pracy oraz organizacji pozarządowych promujących przedsiębiorczość wśród młodzieży,
- Organizacja cyklicznych spotkań z lokalnymi przedsiębiorcami w celu poznania ich potrzeb,
- Opracowanie programu promocji marki gminy, aby zachęcić inwestorów do lokowania swoich środków w gminie konieczne jest wykreowanie wyrazistego wizerunku gminy jako otwartej, przyjaznej i nowoczesnej),
- Przygotowanie analizy potencjalnych branż i rodzajów biznesów, które mogą lokować swoją działalność na terenach inwestycyjnych gminy,
- Poszerzenie oferty inwestycyjnej o nowe tereny z przeznaczeniem pod przemysł i usługi,
- Opracowanie w kilku wersjach językowych profesjonalnej oferty inwestycyjnej (zarówno w wersji drukowanej, jak i multimedialnej),
- Prezentacja oferty inwestycyjnej na stronie internetowej gminy,
- Rozpowszechnienie informacji o możliwościach stwarzanych inwestorom w trakcie misji gospodarczych, imprez targowych i innych spotkań z przedstawicielami biznesu,
- Program zachęcający obywateli do zamieszkania na terenie gminy poprzez promocję jej walorów krajoznawczych, przyrodniczych, ekologicznych, czystości powietrza i wód
- Działania mające na celu ochronę i udostępnianie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego

ANALIZA SMART

Cel

Kreowanie postaw przedsiębiorczych i aktywności zawodowej wśród mieszkańców
Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy
Zwiększony udział turystyki w gospodarce gminy

Źródło: Opracowanie własne EPRD Sp. z o.o.,

Tabela 34. Analiza SWOT dla kapitału dotyczącego infrastruktury technicznej

Analiza SWOT	
Domena (Kapitał): Infrastruktury Technicznej	
S (Strenghts) – MOCNE STRONY Czynniki wewnętrzne <i>(wszystko co stanowi atut, przewagę,</i>	W (Weaknesses) – SŁABE STRONY Czynniki wewnętrzne <i>(wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę)</i>

zaletę)	
• Stosunkowo dobra telefonizacja • Gmina w 95% zводociągowana • Dostęp do kanalizacji w wielu sołectwach w Gminie (wskaźnik skanalizowania Gminy wynosi 77,48%, zaś długość sieci kanalizacyjnej wynosi 98 km) • Własne oczyszczalnie ścieków w Krynkach i Stykowie • Wystarczające zasoby wód podziemnych, • Wystarczająca wydajność istniejących stacji na ujęciach wody • Objęcie mieszkańców zorganizowanym odbiorem odpadów komunalnych zgodnie z nową ustawą tzw. śmieciową • Prawie cała gmina jest zgazyfikowana (97%) • Przeprowadzono termomodernizację wszystkich budynków użyteczności publicznej na terenie gminy	• Drogi i infrastruktura towarzysząca (chodniki, oświetlenie, wiaty przystankowe) wymagające modernizacji • Niewystarczający transport komunikacyjny, zwłaszcza w małych miejscowościach, gdzie przewoźnikom prywatnym „nie opłaca” się jeździć, • Brak przystanku, na którym zatrzymywałyby się autobusy dalekobieżne kursujące do większych ośrodków miejskich • Niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych • Brak skanalizowania części miejscowości w Gminie • Brak wodociągu w niektórych miejscowościach • Centrum gminy wymaga rewitalizacji
O (Opportunities) – SZANSE Czynniki zewnętrzne <i>(wszystko to co stwarza dla Gminy szansę korzystniejszej zmiany)</i>	T (Threats) – ZAGROŻENIA Czynniki zewnętrzne <i>(wszystko to co stwarza dla Gminy niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej)</i>
• Rozbudowa sieci kanalizacyjnej • Stworzenie przystanku w Lubieni dla autobusów dalekobieżnych • Wsparcie wymiany źródeł ciepła z węglowych na gazowe (ponad 95% gminy jest zgazyfikowane) • Dostępność środków zewnętrznych na finansowanie inwestycji infrastrukturalnych	• Brak wkładu własnego koniecznego do finansowania projektów infrastrukturalnych ze środków zewnętrznych • Ograniczony dostęp do środków UE i trudne procedury aplikacyjne • Konieczność dostosowania inwestycji do wymogów stawianych projektom dofinansowanym z funduszy UE • Wzrastające natężenie ruchu samochodowego • Brak sprecyzowanej koncepcji inwestycyjnej gminy na najbliższe lata
A(Activities) – DZIAŁANIA	
• Opracowanie planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy • Opracowanie koncepcji i rozbudowa/modernizacja infrastruktury społecznej • Działania mające na celu zabezpieczenie energetyczne gminy w tym zmiana konwencjonalnych źródeł ciepła na odnawialne, • Rozbudowa i modernizacja dróg oraz infrastruktury towarzyszącej • Rozbudowa i modernizacja sieci wod-kan • Poprawa ładu zagospodarowania przestrzennego gminy • Rozmowy z przewoźnikami transportu dalekobieżnego celem stworzenia przystanku na terenie Gminy Brody	

ANALIZA SMART
Cel
Poprawa stanu infrastruktury technicznej Ożywienie gospodarcze i społeczne miasta poprzez poprawę harmonii przestrzennej w gminie

11. Wizja i misja

Przeprowadzona diagnoza stanu stanowi podstawę sformułowania wizji rozwojowej.

Wizja jest nieokreślonym w czasie i przestrzeni spojrzeniem w przyszłość i odpowiedziem sobie na pytanie jak wyobrażamy sobie naszą lokalną w dłuższej perspektywie czasu. Jest też określeniem miejsca, w którym mieszkańcy gminy chcą żyć.

Tworząc wizję starano się określić jakie cechy powinny charakteryzować gminę w przyszłości. Określenie pożądanego przez lokalną społeczność obrazu ich miejsca zamieszkania jest bardzo istotne z punktu widzenia formułowania celów rozwoju i kierunków planowanych działań.

Wizja Gminy Brody do 2020:

Gmina Brody to miejsce przyjazne mieszkańcom, które wykorzystuje potencjał gospodarczy i turystyczno-przyrodniczy. To aktywny ośrodek w realizacji wydarzeń kulturalnych i promowaniu aktywnego wypoczynku.

Misja jest wyrażeniem, które określa główny cel gminy. Jest wyrazem dążeń i oczekiwań w stosunku do gminy dla której została sformułowana. Wypracowana misja rozwoju gminy poprzez wizję, pokazuje pozytywny obraz gminy Brody w perspektywie do 2020 roku.

Misja dla gminy Brody jest opisem wizji gminy poprzez realizację określonych działań w najbliższych latach. Koncentruje się ona na istocie rzeczy, dostosowuje cele operacyjne do długoterminowych celów strategicznych, równocześnie pełni funkcje motywacyjne i promocyjne. Misja wyraźnie określa charakter gminy i wskazuje na jej atuty.

Misja Gminy Brody do 2020:

Misją Gminy Brody jest stworzenie mieszkańcom jak najlepszych warunków do życia i wszechstronnego rozwoju poprzez wykorzystanie walorów turystycznych i przyrodniczych, wspieranie lokalnych inicjatyw, w tym w szczególności w obszarze kultury i sportu.

12. Cele strategiczne

W dążeniu do urzeczywistnienia wizji rozwoju Gminy Brody kluczową rolę odgrywa sformułowanie celów, nakreślających kierunki zrównoważonego rozwoju Gminy, pozostającego w harmonii z polityką regionu i państwa. Zgodnie z wynikami przeprowadzanej diagnozy oraz analizy SWOT wyróżniono następujące obszary w których następnie określono cele planowane o realizacji w latach 2014-2020:

- Obszar 1: Infrastruktura techniczna i społeczna
- Obszar 2: Potencjał gospodarczy gminy
- Obszar 3: Kapitał ludzki i społeczny

Obszar 1: Infrastruktura techniczna i społeczna

Infrastruktura społeczna jest niezbędnym elementem sprawnej realizacji zadań publicznych przez gminę. Wytworzona infrastruktura dotyczy praktycznie wszystkich obszarów działalności gminy m.in. dróg, sieci wodno-kanalizacyjnych, telekomunikacyjnych, infrastruktury dla potrzeb ochrony zdrowia, edukacji, kultury, rekreacji itp. Jedynie sprawne zarządzanie posiadanymi zasobami może przyczynić się do zaspokojenia potrzeb mieszkańców, a także do zapewnienia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.

Cele planowane do realizacji w ramach obszaru to m.in.:

1. Poprawa stanu infrastruktury technicznej
2. Zwiększona dostępność komunikacyjna
3. Ożywienie gospodarcze i społeczne miasta poprzez poprawę harmonii przestrzennej w gminie

Dla realizacji powyższych celów konieczne jest podjęcie szeregu działań zarówno koncepcyjnych, jak i dotyczących konkretnych realizacji. Biorąc pod uwagę wyniki przeprowadzonej diagnozy obszaru dotyczącego infrastruktury technicznej w gminie dostrzega się potrzebę opracowania dokumentów przedstawiających plany inwestycyjne gminy na najbliższe lata. Stworzenie planów bądź koncepcji dotyczących m.in. zagospodarowania przestrzennego, rozbudowy infrastruktury technicznej czy też

zabezpieczenia energetycznego gminy pozwolą na wskazanie najbardziej optymalnych rozwiązań, które powinny zostać wdrożone do realizacji.

Etap wdrożenia (realizacji) powinien zatem objąć: m.in. rozbudowę i modernizację dróg (wraz z infrastrukturą towarzyszącą), rozbudowę i modernizację sieci wod-kan oraz pozostałej infrastruktury technicznej w gminie. Istotnym będzie także zintensyfikowanie działań mających na celu poprawę ładu zagospodarowania przestrzennego gminy, która przyczyni się do zahamowania zjawiska degradacji niektórych obszarów gminy, a także efektywnego zagospodarowania przestrzeni rewitalizowanych.

Z przeprowadzonej diagnozy dla obszaru gminy wynika, że znacznym problemem dla mieszkańców jest brak bezpośrednich połączeń transportowych do większych ośrodków miejskich takich jak Warszawa, Rzeszów przy pomocy komunikacji publicznej. Powoduje to konieczność przemieszczania z przesiadkami, co znacznie wydłuża czas podróży. Zalecanym jest zatem podjęcie działań mających na celu zwiększenie dostępności transportowej gminy, w tym stworzenie przystanku w Lubieni, na którym zatrzymywałyby się autobusy dalekobieżne.

Obszar 2: Potencjał gospodarczy gminy

Szeroko pojęty rozwój potencjału gospodarczego jest jednym z podstawowych elementów przyczyniających się do poprawy sytuacji ekonomicznej gminy. Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw oraz wzmocnienie aktywności zawodowej mieszkańców przyczynią się zarówno do wzrostu gospodarczego gminy, jak i poprawy sytuacji finansowej mieszkańców, a tym samym gminy.

Cele planowane do realizacji w ramach obszaru to m.in.:

1. Kreowanie postaw przedsiębiorczych i aktywności zawodowej wśród mieszkańców
2. Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy
3. Zwiększony udział turystyki w gospodarce gminy

Realizacja powyższych celów operacyjnych odbywać się będzie poprzez wykonanie szeregu działań wskazanych w *Tabela 35*. Wskazane działania dotyczą dwóch głównych obszarów, które bezpośrednio wpływają na rozwój gospodarczy gminy. tj. pobudzenie aktywności

gospodarczej mieszkańców oraz zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy dla obecnych przedsiębiorców oraz inwestorów zewnętrznych.

W ramach pierwszego ze wskazanych powyżej obszarów (tj. pobudzenie aktywności gospodarczej mieszkańców) sugeruje się podjęcie działań, które będą się koncentrowały na zachęceniu mieszkańców gminy do założenia własnej działalności. Koniecznym będzie m.in. wzmocnienie aktywności w zakresie organizacji szkoleń dla mieszkańców, tworzenie punktów konsultacyjnych pomagających w zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej, oraz promocji postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców.

Drugi obszar dotyczy wsparcia istniejących przedsiębiorstw na terenie gminy oraz zachęcenia inwestorów zewnętrznych do rozpoczęcia działalności na terenie gminy. Wsparcie dla lokalnych przedsiębiorców powinno dotyczyć przede wszystkim: opracowania systemu ulg dla pracodawców tworzących nowe miejsca pracy, udzielenia wsparcia przy organizacji szkoleń i kursów dla przedsiębiorców, wzmacniania aktywności przedsiębiorców w projektach dotyczących rynku pracy, organizacja cyklicznych spotkań pozwalających na poznanie potrzeb biznesu.

Proponuje się wzmocnienie działań pozwalających na wykreowanie przestrzeni inwestycyjnej w gminie (w tym nowych terenów inwestycyjnych) z uwzględnieniem uwarunkowań przestrzennych gminy. Powstanie nowych terenów inwestycyjnych będzie elementem zachęty dla rozwoju wielosektorowych przedsiębiorstw na terenie gminy. Istotnym jest także intensyfikacja aktywności gminy w zakresie opracowania programów zachęcających do osiedlania się na terenie gminy, co przyczyniałoby się do poprawy sytuacji finansowej gminy. Niezbędnym jest także promocja lokalnych marek i produktów, oraz samej gminy jako obszaru przyjaznego przedsiębiorcom. W ramach obu obszarów gmina powinna zintensyfikować działania ułatwiające przedsiębiorcom pozyskanie środków zewnętrznych na realizację nowych inwestycji lub tworzenie miejsc pracy. Koniecznym będzie także podjęcie działań promujących czynności podejmowane przez gminę na rzecz rozwoju gospodarczego, które pozwolą na dotarcie do zainteresowanych mieszkańców oraz przedsiębiorców.

Dla rozwoju gospodarczego gminy istotnym jest także podjęcie działań zwiększających atrakcyjność turystyczną gminy. Gmina powinna zintensyfikować promocję gminy, celem przyciągnięcia turystów. Istotnym będzie także dokonanie rewitalizacji obszaru gminy, w tym zagospodarowanie terenu wokół zbiornika, co przyczyni się do odpowiedniego wykorzystania potencjału turystycznego gminy. Zalecanym jest także wsparcie działań mających na celu

rozwinięcie istniejącej infrastruktury turystycznej (także przy wykorzystaniu środków zewnętrznych). Powyższe aktywności przyczynią się do zwiększenia liczby turystów oraz rozwój turystyki w gminie.

Obszar 3: Kapitał ludzki i społeczny

Istotnym elementem życia społeczności jest zaspokojenie potrzeb lokalnej społeczności oraz rozwój kapitału ludzkiego i społecznego. W obszarze tym zwiera się nie tylko dostęp do kultury, opieki zdrowotnej, zapewnienie bezpieczeństwa oraz edukacji na odpowiednim poziomie, ale także wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Jednak nawet najlepiej opracowane plany nie zostaną zrealizowane bez aktywnego udziału samych mieszkańców. Dlatego istotne jest podejmowanie działań mających na celu pobudzenie obywatelskiej aktywności, inicjacja współpracy i wzajemne wsparcie w podejmowanych wyzwaniach.

Cele planowane do realizacji w ramach tego obszaru to:

1. Doskonalenie jakości usług świadczonych dla mieszkańców
2. Zapewnienie wysokiego standardu życia lokalnej społeczności
3. Poprawa atrakcyjności kulturalnej oraz wsparcie inicjatyw sportowych

W ramach pierwszego celu będą realizowane przedsięwzięcia polegające m.in. na wsparciu obszaru edukacji i opieki nad dziećmi poprzez utworzenie przedszkola oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży w wieku szkolnym dodatkowych zajęć edukacyjnych.

Realizacja drugiego celu będzie dotyczyła głównie wsparcia mieszkańców w podejmowaniu aktywności w sektorze pozarządowym, realizacji działań mających służyć integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wsparciem objęte zostaną także osoby chcące rozpocząć własną działalność gospodarczą.

Trzeci cel strategiczny to przede wszystkim wsparcie kultury poprzez opracowanie planu i organizację cyklicznych imprez kulturalnych, rozszerzenie oferty kulturalnej oraz opracowanie programu partnerskiego zachęcającego do zaangażowania lokalnych przedsiębiorców we wspieranie inicjatyw kulturalnych i sportowych z ternu gminy.

Tabela 35. Wyszczególnienie celów w ramach poszczególnych obszarów wraz z działaniami przyczyniającymi się do ich realizacji

Obszar 1: Infrastruktura techniczna i społeczna	
Cele	Działania
Cel 1: Rozbudowa infrastruktury technicznej	1. Opracowanie koncepcji i rozbudowa/ modernizacja infrastruktury społecznej 2. Działania mające na celu zabezpieczenie energetyczne gminy w tym zmiana konwencjonalnych źródeł ciepła na odnawialne, 3. Rozbudowa i modernizacja dróg oraz infrastruktury towarzyszącej 4. Rozbudowa i modernizacja sieci wod-kan
Cel 2: Ożywienie gospodarcze i społeczne miasta poprzez poprawę harmonii przestrzennej w gminie	1. Opracowanie planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy 2. Poprawa ładu zagospodarowania przestrzennego gminy
Cel 3: Zwiększona dostępność komunikacyjna	1. Rozmowy z przewoźnikami transportu dalekobieżnego celem stworzenia przystanku na terenie Gminy Brody
Obszar 2: Potencjał gospodarczy	
Cele	Działania
Cel 1: Kreowanie postaw przedsiębiorczych i aktywności zawodowej wśród mieszkańców	1. Organizacja szkoleń z zakresu marketingu i promocji gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych. 2. Wspieranie powoływania stowarzyszenia reprezentującego lokalnych przedsiębiorców 3. Dofinansowanie organizacji kursów i szkoleń dla przedsiębiorców, 4. Promocja lokalnych marek i produktów, 5. Tworzenie punktów konsultacyjno – informacyjnych pomagających w zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej, w tym też w pozyskiwaniu środków finansowych na ten cel. 6. Informowanie społeczności lokalnej o formach doradztwa i innej pomocy w zakresie aktywizacji zawodowej, 7. Rozwijanie współpracy z instytucjami otoczenia biznesu, także poza gminą, 8. Realizacja projektów przy współpracy Powiatowego Urzędu Pracy oraz organizacji pozarządowych promujących przedsiębiorczość wśród młodzieży,
Cel 2: Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy	1. Opracowanie systemu ulg i okresowych zwolnień podatkowych dla przedsiębiorców tworzących nowe miejsca pracy, 2. Poszerzenie oferty inwestycyjnej o nowe tereny z przeznaczeniem pod przemysł i usługi, 3. Opracowanie w kilku wersjach językowych profesjonalnej oferty inwestycyjnej (zarówno w wersji drukowanej, jak i multimedialnej), 4. Prezentacja oferty inwestycyjnej na stronie internetowej gminy, 5. Rozpowszechnienie informacji o możliwościach stwarzanych inwestorom w trakcie misji gospodarczych, imprez targowych i innych spotkań z przedstawicielami biznesu, 6. Organizacja cyklicznych spotkań z lokalnymi przedsiębiorcami w celu poznania ich potrzeb, 7. Opracowanie programu promocji marki gminy, aby zachęcić inwestorów do lokowania swoich środków w gminie konieczne jest wykreowanie wyrazistego wizerunku gminy jako otwartej, przyjaznej i nowoczesnej), 8. Przygotowanie analizy potencjalnych branż i rodzajów biznesów, które mogą lokować swoją działalność na terenach inwestycyjnych gminy,

	9. Program zachęcający obywateli do zamieszkania na terenie gminy poprzez promocję jej walorów krajoznawczych, przyrodniczych, ekologicznych, czystości powietrza i wód
Cel 3 : Zwiększony udział turystyki w gospodarce gminy	1. Działania zwiększające atrakcyjność turystyczną gminy: a) Zwiększenie promocji gminy w celu przyciągnięcia turystów b) Przygotowanie oraz rozwinięcie istniejącej infrastruktury turystycznej (w tym zagospodarowanie terenów wokół zbiornika, analiza możliwości i szans na utworzenie schroniska turystycznego, zachęcenie mieszkańców do tworzenia gospodarstw agroturystycznych), c) Rewitalizacja obszaru gminy m.in. poprzez zapewnienie odpowiedniej bazy rozwoju kultury fizycznej i rekreacji dla mieszkańców i turystów, d) Wyszukiwanie programów pomocowych skierowanych na wsparcie turystyki 2. Działania mające na celu ochronę i udostępnianie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego
Obszar 3: Kapitał ludzki i społeczny	
Cele	Działania
Cel 1: Doskonalenie jakości usług świadczonych dla mieszkańców	1. Realizacja działań w obszarze edukacji: a) Utworzenie przedszkola b) Organizacja zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży 2. Podjęcie działań z zakresu profilaktyki zdrowotnej, w tym przede wszystkim dotyczących promocji zdrowego stylu życia oraz upowszechnianie zachowań prozdrowotnych wśród wszystkich grup wiekowych mieszkańców, 3. Podniesienie standardów i rozszerzenie zakresu usług opieki medycznej dla mieszkańców
Cel 2: Zapewnienie wysokiego standardu życia lokalnej społeczności	1. Kompleksowa pomoc merytoryczno-prawna, udzielana mieszkańcom gminy w przypadku prowadzenia przez nich organizacji pozarządowych (fundacji, stowarzyszenia). Pomoc również w przypadku wykazania inicjatywy stworzenia takiej organizacji. 2. Pomoc również w przypadku wykazania inicjatywy stworzenia takiej organizacji. 3. Wspieranie sektora pozarządowego poprzez organizację szkoleń, aktywizowanie mieszkańców do podejmowania inicjatyw oddolnych i zachęcanie do samoorganizacji, 4. Wzmocnienie pozycji lokalnych liderów: a) wytypowanie osób będących lokalnymi liderami b) organizacja spotkań i omówienie możliwości współpracy liderów z urzędem gminy c) wsparcie liderów przez urząd gminy w zakresie finansowym, lokalowym i logistycznym 5. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu: a) Rozwój form współpracy pomiędzy rodziną, szkołą, a podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo w gminie, b) Szkolenia dla nauczycieli i rodziców z zakresu profilaktyki oraz z zakresu rozpoznawania uzależnień, 6. Podejmowanie działań aktywizujących mieszkańców do podejmowania własnej działalności gospodarczej: a) organizacja szkoleń i kursów dla osób chcących rozpocząć działalność gospodarczą

	b) ze środków UE zapewnienie wsparcia dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą poprzez utworzenie punktu doradczo – informacyjnego na temat dostępności funduszy
Cel 3: Poprawa atrakcyjności kulturalnej oraz wsparcie inicjatyw sportowych	1. Wsparcie działań kulturalnych : a) Opracowanie koncepcji i organizacja cyklicznych imprez kulturalnych bazujących na walorach lokalnych o charakterze regionalnym i krajowym, b) Rozszerzenie oferty kulturalnej i ukierunkowanie jej na poszczególne grupy mieszkańców gminy, a także gmin okolicznych, c) Pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na realizację projektów o charakterze edukacyjno-kulturowym, d) Stworzenie programu partnerskiego pomiędzy Urzędem Gminy a lokalnymi przedsiębiorcami, mającego na celu pozyskanie od przedsiębiorców środków na kulturę zwiększenie ich zainteresowania tymi sferami, w zamian za promocję ich działalności, 2. Wsparcie inicjatyw sportowych z terenu gminy.

Źródło: Opracowanie własne EPRD Sp. z o.o.,

Miernikiem realizacji poszczególnych celów będą wskaźniki podstawowe (przedstawione w tabeli poniżej). Dodatkowo wskazano także jednostki organizacyjne gminy odpowiedzialne za realizację wskaźnika.

Tabela 36. Wyszczególnienie wskaźników realizacji poszczególnych celów wskazanych do realizacji na lata 2014-2020

Cele	Wskaźniki podstawowe	Odpowiedzialne jednostki organizacyjne Gminy
Obszar: Infrastruktura techniczna i społeczna		
1. Poprawa stanu infrastruktury technicznej	– Opracowana koncepcja rozbudowy i modernizacji infrastruktury technicznej – Modernizacja infrastruktury społecznej – Liczba wymienionych konwencjonalnych źródeł ciepła na odnawialne – Długość rozbudowanych i zmodernizowanych dróg (wraz z infrastruktura towarzyszącą) – Długość rozbudowanych i zmodernizowanych sieci wod-kan	Referat inwestycyjny Urzędu Gminy w Brodach
2. Ożywienie gospodarcze i społeczne miasta poprzez poprawę harmonii przestrzennej w gminie	– Opracowany ogólnego plan zagospodarowania przestrzennego gminy – Odsetek powierzchni Gminy objęty aktualnymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	Referat Planowania Przestrzennego, Bezpieczeństwa i Ochrony Środowiska oraz Referat inwestycyjny Urzędu Gminy w Brodach
3. Zwiększona dostępność komunikacyjna	– Liczba kursów dalekobieżnego transportu zbiorowego z podziałem na przewoźników	??
Obszar: Potencjał gospodarczy		
1. Kreowanie postaw przedsiębiorczych i aktywności zawodowej wśród mieszkańców	– Liczba szkoleń/kursów dla osób planujących rozpocząć działalność gospodarczą oraz przedsiębiorców – Liczba spotkań promujących postawy przedsiębiorcze oraz aktywność zawodową – Liczba punktów konsultacyjnych dla osób rozpoczynających działalność oraz poszukujących źródeł finansowania inwestycji – Utworzone stowarzyszenie reprezentującego lokalnych	Referat org. Kard i Spraw obywatelskich Urzędu Gminy w Brodach Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Organizacja pozarządowe z terenu gminy Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej

	przedsiębiorców – Kwota pozyskanych dofinansowań na rzecz wspierania aktywności zawodowej oraz przedsiębiorczości – Liczba nawiązanych relacji z instytucjami otoczenia biznesu – Liczba produktów lokalnych objętych promocją przy wsparciu gminy	
2. Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy	– Utworzony system ulg okresowych i zwolnień podatkowych – Liczba utworzonych miejsc pracy dzięki wprowadzonemu systemowi ulg i zwolnień podatkowych – Liczba nowoutworzonych przedsiębiorstw – Liczba przedsiębiorstw, które rozpoczęły działalność na terenie gminy ze względu na preferencyjne warunki – Liczba hektarów nowopowstałych obszarów inwestycyjnych – Opracowana oferta inwestycyjna (w tym na stronie internetowej) oraz program promocji gospodarczej gminy – Liczba zorganizowanych spotkań z przedsiębiorcami oraz potencjalnymi inwestorami – Opracowany program zachęający do osiedlania się na terenie gminy	Referat finansów oraz Referat inwestycyjny Urzędu Gminy w Brodach
3. Poszanowanie bogactwa krajobrazu i środowiska naturalnego	– Liczba turystów rok do roku – Wykorzystanie potencjału noclegowego (liczba noclegów na 1 miejsce noclegowe); – Kwota środków pomocowych przeznaczonych na infrastrukturę turystyczną – Liczba zrealizowanych projektów dotyczących rewitalizacji gminy	???? Referat inwestycyjny oraz Referat Planowania Przestrzennego, Bezpieczeństwa i Ochrony Środowiska Urzędu Gminy w Brodach
Obszar: Kapitał ludzki i społeczny		
1. Doskonalenie jakości usług świadczonych dla mieszkańców	– Liczba przedszkoli na terenie gminy – Liczba zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży – Liczba osób biorących udział w programach profilaktycznych – Czas oczekiwania na wybrane usługi medyczne – Liczba dostępnych usług	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Placówki oświatowe z terenu gminy Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej

	medycznych	
2. Zapewnienie wysokiego standardu życia lokalnej społeczności	– Liczba udzielonych porad dla mieszkańców prowadzących organizacje pozarządowe – Liczba szkoleń mających na celu aktywizację mieszkańców – Liczba organizacji pozarządowych w gminie na 1000 mieszkańców – Liczba liderów lokalnych wspieranych przez gminę – Liczba inicjatyw lokalnych zrealizowanych przy współpracy z liderami lokalnymi – Liczba spotkań i szkoleń na temat profilaktyki uzależnień oraz bezpieczeństwa – Liczba nauczycieli objętych procesem doszkalania – Liczba przedsiębiorców, którzy otrzymali dofinansowanie na rozpoczęcie działalności gospodarczej	Referat org. Kard i Spraw obywatelskich Urzędu Gminy w Brodach Dyrektorzy placówek oświatowych na terenie gminy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej Organizacje pozarządowe
3. Poprawa atrakcyjności kulturalnej oraz wsparcie inicjatyw sportowych	– Opracowana koncepcja cyklicznych imprez kulturalnych w gminie – Liczba imprez kulturalnych organizowanych w gminie – Kwota środków zewnętrznych pozyskanych na projekty edukacyjno-kulturalne – Liczba przedsiębiorców zaangażowanych we wspieranie inicjatyw kulturalnych na terenie gminy – Liczba inicjatyw sportowych wspartych funduszami prywatnymi	Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej Urząd gminy Przedsiębiorcy Organizacje pozarządowe

Źródło: Opracowanie własne EPRD Sp. z o.o.,

13. Źródła finansowania inwestycji

Jak wynika z przeprowadzonej analizy sytuacji finansowej gminy, kondycja finansowa gminy jest względnie korzystna. Gmina nie przekroczyła w ostatnich 3 latach ustawowych wskaźników zadłużenia, jednak wolne środki pozostające w budżecie gminy nie pozwalają na dowolną realizację wszystkich planów inwestycyjnych gminy. Ograniczone środki własne obligują gminę do stałego poszukiwania korzystnych źródeł finansowania inwestycji, w tym dotacji.

Gmina przystępując do realizacji inwestycji może rozważyć pozyskanie kredytu komercyjnego na sfinansowanie poniesionych wydatków. W niektórych przypadkach warto rozważyć możliwość realizacji projektów wg modelu partnerstwa publiczno-prywatnego. Formuła ta oparta jest o wspólną realizację zadania publicznego przez samorząd oraz partnera prywatnego.

Gmina może także starać się o pozyskanie finansowania zewnętrznego w postaci dotacji m.in. z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz innych programów krajowych i unijnych skierowanych do jednostek samorządu terytorialnego. Poniżej przedstawiono opis głównych programów, z których gmina może pozyskać finansowanie w perspektywie 2014-2020.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 (dalej: RPO WŚ).

Jest to dokument planistyczny, określający obszary wsparcia dla regionu województwa świętokrzyskiego w nowej perspektywie finansowej 2014-2020. Program obejmuje zarówno środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (przeznaczony głównie na działania inwestycyjne) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (skierowany na projekty „miękkie”). Alokacja ze środków unijnych wynosi ponad 1,3 mld euro (z EFRR 980,7 mln euro, z EFS ponad 383 mln euro).

Działania przewidziane do realizacji w perspektywie 2014-2020 zostały skierowane głównie na umacnianie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz budowaniu potencjału przedsiębiorstw. Zarząd województwa planuje także przeznaczyć środki na wsparcie obszaru dziedzictwa naturalnego i kulturowego, rynku pracy, włączenie społeczne i edukacja, a także zwiększanie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych. Planowane są także interwencje dla tzw. obszarów strategicznych (dalej OSI) tj. miast i otaczających je obszarów

wymagających restrukturyzacji i rewitalizacji, obszarów wiejskich. Gmina Brody znajduje się w zasięgu obszaru OSI dedykowanego miastom północnej części regionu (tj. Ostrowca, Skarżyska i Starachowic). Na wsparcie będą mogły liczyć m.in. projekty z zakresu efektywności energetycznej, rewitalizacji, a także projekty miękkie dotyczące rozwoju kadr i firm czy dotyczące szkolnictwa zawodowego²⁹. Gmina Brody złożyła także 4 fiszki projektowe na realizację których zamierza pozyskać finansowanie z RPO WŚ.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (dalej: PROW) został opracowywany na podstawie przepisów Unii Europejskiej, a jego celem jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich.

Program będzie realizował wszystkie sześć priorytetów wyznaczonych dla unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014 – 2020, dotyczących:

- Ułatwiania transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.
- Poprawy konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych.
- Poprawy organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie.
- Odtwarzania, chronienia i wzmacniania ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa.
- Wspierania efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.
- Zwiększania włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich³⁰.

²⁹http://wyborcza.biz/biznes/1,100969,17775327,Swietokrzyskie__Unijne_pieniadze_dla_Kielc_i_miast.html#ixzz3eMBUtV84.

³⁰ <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2014-2020>.

Pozostałe źródła finansowania

Poniżej przedstawiono pozostałe źródła finansowania, z których gmina może pozyskać finansowanie w perspektywie 2014-2020, wraz ze wskazaniem obszarów projektów, które mogą być realizowane w ramach danego programu:

1. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko – projekty dotyczące gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska, przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu, transportu i bezpieczeństwa energetycznego
2. Program Operacyjny Polska Cyfrowa – działania dotyczące rozwoju cyfrowego
3. Program Operacyjny Polska Wschodnia – działania wspierające rozwój 5 województw wschodniej Polski
4. Program Operacyjny Wiedza Edukacja i Rozwój - projekty dotyczące kursów i szkoleń mających na celu dokształcanie kadry
5. inne programy krajowe i unijne przewidziane do realizacji w latach 2014-2020, w ramach których finansowanie będą mogły pozyskać jednostki samorządu terytorialnego.

14. Spójność strategii z dokumentami wyższego szczebla

Wizja i misja gminy oraz cele określone w niniejszej strategii powinny być zgodne z dokumentami wyższego szczebla tj. dokumentami strategicznymi opracowanymi dla województwa, powiatu czy kraju. Analiza zgodności Strategii Gminy z dokumentami nadrzędnymi jest niezwykle istotna gdyż powoli realizować działania strategiczne w oparciu o współpracę z otoczeniem regionalnym.

Poniżej przedstawiono analizę spójności Strategii Gminy Brody na lata 2014-2020 z najważniejszymi dokumentami na szczeblu regionalnym tj..

- Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020, Kielce 2006 – (dalej SRWŚ)
- Strategia Rozwoju Powiatu Starachowickiego do roku 2020, Starachowice 2014 – (dalej. SRPS)

Dokument Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 został opracowany z uzgodnieniem zasady zrównoważonego rozwoju, rozumianej jako zachowanie równowagi pomiędzy celami gospodarczymi, społecznymi i środowiskowymi³¹.

Tabela 37. Tabela wskazująca na zgodność celów określonych w strategii z celami określonymi w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020

Cele warunkujące oraz priorytety i kierunki działań wynikające z SRWŚ	Cele określone w strategii gminy
Cel warunkujący 1. Przyspieszenie rozwoju bazy ekonomicznej i wzrostu innowacyjności województwa P1. Tworzenie otoczenia przyjaznego dla powstawania i rozwoju nowoczesnego biznesu, szczególnie sektora małych i średnich przedsiębiorstw	Poprawa stanu infrastruktury technicznej
Cel warunkujący 4 Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego województwa P4. Zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych	
Cel warunkujący 5. Rozwój systemów infrastruktury technicznej i społecznej P1. Rozbudowa i podnoszenie standardów infrastruktury społecznej P2. Podnoszenie standardów i stworzenie spójnego układu komunikacyjnego oraz gospodarki przestrzennej stymulującej rozwój regionu P3. Rozwój systemów informatycznych –szeroko-pasmowego	

³¹ Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020, Kielce 2006.

dostępu do Internetu oraz regionalnej zintegrowanej platformy usług elektronicznych P4. Rozwój komunalnej infrastruktury ochrony środowiska P5. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego	
Cel warunkujący 3. Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody i dóbr kultury P3. Tworzenie warunków zrównoważonego rozwoju umożliwiających prawidłowe funkcjonowanie systemów ekologicznych Cel warunkujący 4. Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego województwa P4. Zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych Cel warunkujący 5. Rozwój systemów infrastruktury technicznej i społecznej P2. Podnoszenie standardów i stworzenie spójnego układu komunikacyjnego oraz gospodarki przestrzennej stymulującej rozwój regionu P6. Poprawa stanu infrastruktury mieszkaniowej jako czynnika warunkującego wzrost mobilności zasobów ludzkich i racjonalnego kształtowania ośrodków osadniczych	Ożywienie gospodarcze i społeczne miasta poprzez poprawę harmonii przestrzennej w gminie
Cel warunkujący 4 Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego województwa P4. Zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych	Zwiększona dostępność komunikacyjna
Cel warunkujący 1. Przyspieszenie rozwoju bazy ekonomicznej i wzrostu innowacyjności województwa P1. Tworzenie otoczenia przyjaznego dla powstawania i rozwoju nowoczesnego biznesu, szczególnie sektora małych i średnich przedsiębiorstw P2. Wspieranie rozwoju gospodarki opartej na wiedzy Cel warunkujący 2. Rozwój zasobów ludzkich P1. Doskonalenie systemu szkolnictwa z uwzględnieniem rynku pracy P3. Rozwój form kształcenia ustawicznego P4. Aktywna polityka rynku pracy P5. Zintegrowana polityka społeczna Cel warunkujący 4 Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego województwa P1. Instytucjonalne przygotowanie województwa do realizacji polityki rozwoju regionalnego Cel warunkujący 6. Aktywizacja rolnictwa i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich P1. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich umożliwiający przechodzenie ludności wiejskiej do zawodów pozarolniczych	Kreowanie postaw przedsiębiorczych i aktywności zawodowej wśród mieszkańców
Cel warunkujący 1. Przyspieszenie rozwoju bazy ekonomicznej i wzrostu innowacyjności województwa P1. Tworzenie otoczenia przyjaznego dla powstawania i rozwoju nowoczesnego biznesu, szczególnie sektora małych i średnich przedsiębiorstw	Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy

Cel warunkujący 4 Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego województwa P3. Rozszerzenie współpracy z partnerami krajowymi i zagranicznymi P5. Marketing regionalny Cel warunkujący 6. Aktywizacja rolnictwa i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich P3. Rozbudowa otoczenia instytucjonalnego rynku rolnego	
Cel warunkujący 1. Przyspieszenie rozwoju bazy ekonomicznej i wzrostu innowacyjności województwa P3. Kształtowanie specjalizacji regionalnej w gospodarce Cel warunkujący 2. Rozwój zasobów ludzkich P6. Społeczeństwo obywatelskie Cel warunkujący 3. Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody i dóbr kultury P1. Tworzenie warunków rozwoju turystyki, sportu i rekreacji P2. Ochrona i udostępnienie dziedzictwa kulturowego P3. Tworzenie warunków zrównoważonego rozwoju umożliwiających prawidłowe funkcjonowanie systemów ekologicznych Cel warunkujący 4. Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego województwa P5. Marketing regionalny	Zwiększony udział turystyki w gospodarce gminy
Cel warunkujący 4. Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego województwa P4. Zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych Cel warunkujący 5. Rozwój systemów infrastruktury technicznej i społecznej P1. Rozbudowa i podnoszenie standardów infrastruktury społecznej	Doskonalenie warunków pracy administracji samorządowej oraz jakości usług świadczonych dla mieszkańców
Cel warunkujący 1. Przyspieszenie rozwoju bazy ekonomicznej i wzrostu innowacyjności województwa P1. Tworzenie otoczenia przyjaznego dla rozwoju nowoczesnego biznesu, szczególnie sektora małych i średnich przedsiębiorstw Cel warunkujący 2. Rozwój zasobów ludzkich P1. Doskonalenie systemu szkolnictwa z uwzględnieniem rynku pracy P3. Rozwój form kształcenia ustawicznego P4. Aktywna polityka rynku pracy P5. Zintegrowana polityka społeczna Cel warunkujący 4 Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego województwa P4. Zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych Cel warunkujący 6. Aktywizacja rolnictwa i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich P1. Wielofunkcyjny rozwój obszarów	Zapewnienie wysokiego standardu życia lokalnej społeczności

wiejskich umożliwiającą przechodzenie ludności wiejskiej do zawodów pozarolniczych	
Cel warunkujący 1. Przyspieszenie rozwoju bazy ekonomicznej i wzrostu innowacyjności województwa P3. Kształtowanie specjalizacji regionalnej w gospodarce Cel warunkujący 2. Rozwój zasobów ludzkich P6. Społeczeństwo obywatelskie Cel warunkujący 3. Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody i dóbr kultury P1. Tworzenie warunków rozwoju turystyki, sportu i rekreacji P2. Ochrona i udostępnienie dziedzictwa kulturowego Cel warunkujący 4. Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego województwa P3. Rozszerzenie współpracy z partnerami krajowymi i zagranicznymi P5. Marketing regionalny	Poprawa atrakcyjności kulturalnej gminy

Źródło: Opracowanie własne EPRD Sp. z o.o.,

Strategia Rozwoju Powiatu Starachowickiego na lata 2014-2020 jest dokumentem określającym kierunki długookresowego rozwoju regionu. Realizacja strategii ma przyczynić się m.in. do zwiększenia atrakcyjności powiatu dla przedsiębiorstw, inwestorów i mieszkańców, stworzenie klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości, pełne wykorzystanie możliwości Specjalnej Strefy Ekonomicznej, poprawa dostępności komunikacyjnej, wysokiej sprawności usług publicznych oraz wykorzystania potencjału turystycznego powiatu.³²

Tabela 38. Tabela wskazująca na zgodność celów określonych w strategii z celami określonymi w Strategii Rozwoju Powiatu Starachowickiego do roku 2020

Cele warunkujące oraz priorytety i kierunki działań wynikające z SRPS	Cele określone w strategii gminy
2.1. Podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw, sprzyjanie tworzeniu nowych firm, aktywizacja sektora rolnego wraz z podniesieniem mobilności i dostępności obszarów wiejskich oraz rozwój turystyczno – gospodarczy na terenie powiatu 2.2. Wspieranie rozwoju rolnictwa i działań proekologicznych 2.4. Poprawa dostępności do nowoczesnej infrastruktury teleinformatycznej 2.5. Rozbudowa i modernizacja bazy sportowo – rekreacyjnej 3.6. Internet narzędziem przyszłości 4.3. Poprawa i rozbudowa infrastruktury turystycznej powiatu	Poprawa stanu infrastruktury technicznej
3.3. Rewitalizacja infrastruktury publicznej	Ożywienie gospodarcze i społeczne miasta poprzez poprawę harmonii przestrzennej w gminie

³² Uchwała Nr XLIX/345/2014 Rady Powiatu Starachowickiego z dnia 30 - czerwca - 2014 roku.

2.1. Podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw, sprzyjanie tworzeniu nowych firm, aktywizacja sektora rolnego wraz z podniesieniem mobilności i dostępności obszarów wiejskich oraz rozwój turystyczno – gospodarczy na terenie powiatu	Zwiększona dostępność komunikacyjna
1.1. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości 2.1. Podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw, sprzyjanie tworzeniu nowych firm, aktywizacja sektora rolnego wraz z podniesieniem mobilności i dostępności obszarów wiejskich oraz rozwój turystyczno – gospodarczy na terenie powiatu 2.3. Podniesienie jakości kształcenia 3.4. Edukacja kluczem do rozwoju Powiatu	Kreowanie postaw przedsiębiorczych i aktywności zawodowej wśród mieszkańców
1.1. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości	Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy
1.2. Promocja wizerunku powiatu 2.1. Podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw, sprzyjanie tworzeniu nowych firm, aktywizacja sektora rolnego wraz z podniesieniem mobilności i dostępności obszarów wiejskich oraz rozwój turystyczno – gospodarczy na terenie powiatu 2.5. Rozbudowa i modernizacja bazy sportowo – rekreacyjnej 3.5. Rozszerzenie oferty kulturalnej Powiatu 4.1. Podjęcie działań zmierzających do utworzenia Geoparku „Dolina Kamiennej” 4.2. Kontynuacja współpracy z innymi powiatami w ramach projektu „Nad Czarną i Kamienną” 4.3. Poprawa i rozbudowa infrastruktury turystycznej powiatu 4.4. Stworzenie zintegrowanej oferty turystycznej z udziałem samorządów, instytucji kultury, organizacji społecznych i przedsiębiorców	Zwiększony udział turystyki w gospodarce gminy
3.1. Poprawa dostępności do usług medycznych poprzez modernizację infrastruktury i podniesienie kwalifikacji personelu 3.2. Rozwój infrastruktury publicznej i usług służących osobom niepełnosprawnym	Doskonalenie warunków pracy administracji samorządowej oraz jakości usług świadczonych dla mieszkańców
1.1. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości 2.3. Podniesienie jakości kształcenia 3.4. Edukacja kluczem do rozwoju powiatu	Zapewnienie wysokiego standardu życia lokalnej społeczności
1.2. Promocja wizerunku powiatu 2.5. Rozbudowa i modernizacja bazy sportowo – rekreacyjnej 3.5. Rozszerzenie oferty kulturalnej powiatu	Poprawa atrakcyjności kulturalnej gminy

Źródło: Opracowanie własne EPRD Sp. z o.o.,

W trakcie realizacji procesu powstawania Strategii Rozwoju Gminy Brody na lata 2014 – 2020 oraz na etapie określania celów w ramach niniejszej strategii dokonano wnikliwej analizy dokumentów nadrzędnych pod kątem zgodności priorytetów. Analiza wykazała, iż działania zaplanowane do realizacji na poziomie gminy w pełni korespondują z celami strategicznymi określonymi w dokumentach określających długoterminowe kierunki rozwoju województwa i powiatu.

15. Wdrażanie i zarządzanie strategią

Skuteczna realizacja Strategii opiera się na następujących zasadach:

1. Podejście całościowe,
2. Posiadanie priorytetów,
3. Koncentracja środków na zadaniach o największych społecznych korzyściach,
4. Tworzenie planów i działań zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju,
5. Prowadzenie otwartej komunikacji z mieszkańcami,
6. Prowadzenie działań mających na celu monitoring i ewaluację Strategii,
7. Konsekwencja w realizacji zadań dla długookresowych celów Strategii.

Strategia Rozwoju Gminy Brody to dokument określający kierunki rozwoju gminy perspektywie długofalowej. Osiągnięcie założonych w strategii celów realizacyjnych zostanie zapewnione przez zespół działań składających się na cykl zarządzania realizacją strategii obejmujących takie etapy jak:

- Wdrażanie
- Monitorowanie i ewaluacja
- Uspołecznienie strategii
- Aktualizowanie

15.1 Wdrażanie

W celu efektywnego i sprawnego wdrożenia Strategii oraz osiągnięcia założonych w niej celów utworzony zostanie specjalny Zespół ds. Wdrażania Strategii. Będzie on odpowiedzialny za zarządzanie, a zarazem koordynowanie i kontrolę przebiegu wszelkich zadań służących realizacji założeń dokumentu, a także za przeprowadzenie ewaluacji. W skład zespołu wejdzie: Wójt Gminy, kluczowi pracownicy Urzędu Gminy oraz przedstawiciele Rady Gminy, Centrum Kultury i Aktywności Lokalnej, jednostek organizacyjnych gminy, sektora przedsiębiorstw, organizacji pozarządowych działający m.in. w obszarze edukacji, kultury, sportu. Zespół ds. Wdrażania Strategii Rozwoju Gminy opracuje swój regulamin. Jego celem będzie nadzór nad skutecznością i jakością realizacji Strategii. Do zadań Zespołu będzie należało w szczególności:

1. przygotowywanie rocznych sprawozdań z realizacji Strategii,

2. przedkładanie Radzie Gminy propozycji zmian w treści Strategii,
3. zapoznanie się z uwagami Rady Gminy dotyczącymi rocznego sprawozdanie z realizacji Strategii,
4. opiniowanie wniosków przedkładanych przez organizacje pozarządowe, przedsiębiorców czy też mieszkańców dotyczących zadań realizowanych w ramach Strategii,
5. ewaluację Strategii,
6. podejmowanie decyzji odnośnie regulaminu prac Zespołu, wyboru sekretarza, itp.
7. inne określone w Regulaminie i mające znaczenie dla realizacji Strategii.

Zespół wdrażający strategię będzie dbał o to, by działania w ramach realizacji strategii były każdorazowo ujmowane w wieloletnich programach inwestycyjnych Gminy. Uczestnictwo w pracach Zespołu ma charakter społeczny i za udział w nich nie przysługuje wynagrodzenie. Zespół spotyka się nie rzadziej niż dwa razy w roku. Decyzje podejmowane w ramach Zespołu są podejmowane - o ile to możliwe w ramach konsensu, szczegółowy tryb podejmowania decyzji zostanie zaproponowany w Regulaminie Zespołu.

Istotna rola w procesie realizacji Strategii przypadnie Radzie Gminy. Jej zadaniem, w razie konieczności, będzie uchwalenie dokumentów szczegółowych służących realizacji strategii. Ważne jest by zsynchronizować perspektywę finansową tych dokumentów z obecnym okresem programowania Unii Europejskiej co pozwoli na wykorzystanie funduszy unijnych.

Podczas wdrażania strategii Władze Gminy mogą występować w różnych rolach, między innymi jako:

- Samodzielny i bezpośredni wykonawca działań,
- Inicjator oraz animator działań,
- Uczestnik działań podejmowanych wspólnie z partnerami,
- Wsparcie organizacyjne, techniczne i finansowe działań podejmowanych przez partnerów lokalnych.

Wdrażanie przez władze Gminy strategii wymaga stosowania operacyjnych narzędzi planistycznych, które pozwolą na podjęcie ostatecznych decyzji co do wyboru działań i przeznaczonych na ich realizację wielkości środków. Takimi narzędziami mogą być:

- Wieloletni Plan Inwestycyjny,
- Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego,

- Budżet Gminy
- Konkretnie projekty i programy
- Aplikacje o zewnętrzne źródła finansowania,
- Zadania wyznaczone gminnym urzędnikom i jednostkom podległym Gminie
- Szczegółowe polityki Gminy.

Wyżej opisany sposób planowania i wdrażania strategii pozwoli świadomie oddziaływać na długookresowe procesy społeczne, gospodarcze, przyrodnicze i przestrzenne.

15.2 Monitoring i ewaluacja

Monitoring i ewaluacja są immanentnymi elementami procesu planowania strategicznego. Gromadzenie danych, ich analiza i interpretacja pozwalają ocenić stopień realizacji Strategii oraz wprowadzić ewentualne zmiany i korekty.

System monitorowania strategii opierał się będzie na okresowej ocenie. Proponuje się, aby bieżąca ocena realizacji założeń dokumentu strategicznego dokonywana była w okresie rocznym, na specjalnie w tym celu organizowanych spotkaniach zespołu odpowiedzialnego za wdrażanie strategii. Monitorowanie strategii będzie służyło, oprócz modyfikacji poszczególnych elementów realizowanych projektów, ale także uwzględnianie nowych, dodatkowych projektów, które będą wpisywały się w wyznaczone w Strategii cele.

Wprowadzenie systemu monitoringu oraz powiązanego z nim systemu ewaluacji, pozwoli znacząco zminimalizować ryzyko dezaktualizacji założeń i celów strategii wynikających ze zmieniających się warunków funkcjonowania wynikających np. ze zmian prawodawstwa oraz innych warunków i okoliczności mogących wpłynąć na zasadność podejmowanych działań.

Funkcję monitorującą wdrażanie Strategii będzie pełnić Rada Gminy Brody. Co najmniej raz w roku będą analizowane postępy w realizacji Strategii. Rada Gminy jako instytucja kontrolna i uchwałodawcza będzie mieć za zadanie:

1. akceptację rocznych sprawozdań z realizacji Strategii przygotowanych przez Zespół ds. Wdrażania Strategii, w szczególności osiągnięcia celów, rezultatów,
2. analizowanie i zatwierdzanie wniosków o zmianę treści Strategii,
3. aktualizację Strategii,
4. uwzględnienie zadań zaplanowanych do realizacji przy przyjmowaniu budżetu gminy oraz wieloletniej prognozy inwestycyjnej lub innych dokumentów strategicznych o znaczeniu lokalnym.

Integralnym elementem cyklu zarządzania realizacją strategii jest jej ewaluacja. Ma ona na celu m.in. sprawdzenie skuteczności działań, promowanie osiągniętych sukcesów, zapobieganie niepowodzeniom przy realizacji poszczególnych projektów służących realizacji zakładanych celów.

Ocena realizacji celów w ramach strategii polegać będzie na ich ewaluacji okresowej i ewaluacji ex post. Ewaluacja będzie dokonywana pod kątem realizacji strategii na poziomie celów i celów strategicznych określonych w dokumencie. Sprawozdania z oceny realizacji Strategii powinny być sporządzane zgodnie z zaleceniami Rady Gminy, instytucji przyznających dofinansowanie projektów przewidzianych do realizacji w ramach Strategii z udziałem środków zewnętrznych. Podmiotem odpowiedzialnym za ewaluację Programu jest Zespół ds. Wdrażania Strategii. Ewentualne zmiany w zapisach strategii wynikające z procesu monitorowania i ewaluacji jej wdrażania mogą być dokonywane na bieżąco podczas realizacji poszczególnych projektów służących osiągnięciu celów strategii. Natomiast zasadnicze zmiany dotyczące celów mogą być wprowadzone przez Radę Gminy na wniosek Zespołu ds. Wdrażania Strategii.

15.3 Uspołecznienie strategii

Zasada „partnerstwa” jest jedną z kluczowych zasad przyświecających przygotowaniu i wdrażaniu Strategii. Inicjowanie współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi oraz włączenie w prace nad realizacją strategii wszystkich mieszkańców stanowi kontynuację prac nad Strategią.

W miarę możliwości i potrzeb informacje na temat wdrażania działań przewidzianych w Strategii w odniesieniu do obszarów problemowych będą przekazywane na zebraniach wiejskich, imprezach cyklicznych oraz za pomocą innych instrumentów, które przygotowuje Zespół ds. Wdrażania Strategii. Współpraca różnych środowisk ma na celu:

- wykorzystanie potencjału organizacji i społeczności lokalnej poprzez skoordynowanie działań w ramach jednego, spójnego planu strategicznego akceptowanego i wspieranego przez wszystkich uczestników,
- optymalne wykorzystanie kompetencji i zasobów będących w dyspozycji gminy, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców,

- wsparcie innowacyjności proponowanych rozwiązań, wyrażającą się zastosowaniem nowych podejść do problemów związanych z rozwojem lokalnym.
- Realizacja Strategii musi opierać się na właściwym odbieraniu informacji zwrotnej, tak aby móc dobrze ją modyfikować. Celem działań informacyjnych będzie:
- zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o możliwościach uzyskania wsparcia w ramach funduszy strukturalnych dla wszystkich grup docelowych,
- zapewnienie bieżącego informowania o zakresie i wymiarze środków zewnętrznych dla poszczególnych projektów i rezultatach działań za które odpowiada Urząd Gminy Brody,
- zapewnienie współpracy z instytucjami zaangażowanymi w monitorowanie i realizowanie Strategii w zakresie działań informacyjnych i promocyjnych poprzez wymianę informacji i wspólne przedsięwzięcia,
- wykorzystanie nowoczesnych technologii, takich jak Internet, poczta elektroniczna, elektroniczna archiwizacja dokumentów, w celu usprawnienia komunikacji pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w realizacji Strategii.

15.4 Aktualizacja strategii

Strategia jest dokumentem „żywym” i wprowadzanie zmian w jej zapisach jest nie tylko możliwe, lecz w niektórych sytuacjach wręcz konieczne. Ze względu na zmieniające się uwarunkowania, zarówno wewnątrz Gminy jak i w jej otoczeniu, zachodzi konieczność modyfikacji Strategii. Najlepszą metodą na wprowadzanie zmian w dokumencie jest ich weryfikacja w społecznym procesie, zbliżonym do tego, jaki towarzyszył tworzeniu Strategii. Wójt po zapoznaniu się ze sprawozdaniami przedstawionymi przez Zespół d/s Wdrażania Strategii podejmie decyzję o przedłożeniu aktualizacji Strategii na sesji Rady Gminy w celu zatwierdzenia. Organem uprawnionym do aktualizacji Strategii jest Rada Gminy Brody i będzie ona dokonywana w przypadku wniesionych uwag.

Spis tabel:

Tabela 1. Liczba mieszkańców w poszczególnych jednostkach administracyjnych gminy w latach 2011- 2013r. stan na 31.12.2013r.....	8
Tabela 2. Liczba ludności wg grup wiekowych w poszczególnych miejscowościach na terenie gminy na dzień 29.04.2014 r.	10
Tabela 3. Urodzenia i zgony w latach 2011-2013.....	11
Tabela 4. Liczba urodzeń dzieci wg płci w latach 2011-2013.	12
Tabela 5. Liczba rodzin i osób korzystających ze wsparcia GOPS z tytułu bezrobocia.	13
Tabela 6. Stan bezrobocia na terenie Gminy Brody na koniec 2011, 2012 i 2013 roku	14
Tabela 7. Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy w Gminie Brody w latach 2011-2013	15
Tabela 8. Lista zarejestrowanych organizacji pozarządowych.....	17
Tabela 9. Wykaz Uczniowskich Klubów Sportowych	19
Tabela 10. Wykaz stowarzyszeń oświatowych	19
Tabela 11. Wykaz jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej	20
Tabela 12. Liczba rodzin i osób korzystających ze świadczeń GOPS z powodu ubóstwa w latach 2011-2013.....	23
Tabela 13. Liczba rodzin i osób korzystających ze świadczeń GOPS z tytułu niepełnosprawności w latach 2011-2013	24
Tabela 14. Liczba rodzin i osób korzystających ze świadczeń GOPS z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2011-2013	24
Tabela 15. Liczba rodzin i osób korzystających ze świadczeń GOPS z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, trudności po opuszczeniu zakładów karnych, alkoholizmu, sytuacji kryzysowych i zdarzeń losowych w latach 2011 - 2013	24
Tabela 16. Przestępczość stwierdzona w latach 2011-2013.....	35
Tabela 17. Gospodarstwa agroturystyczne na terenie Gminy Brody	66
Tabela 18. Wykaz ośrodków wypoczynkowych	66
Tabela 19. Wykaz restauracji w Gminie Brody	67
Tabela 20. Przebieg dróg powiatowych na terenie Powiatu Starachowickiego na Terenie Gminy Brody.....	68
Tabela 21. Wykaz dróg i ulic na terenie Gminy Brody z podziałem na klasy	70
Tabela 22. Wykaz numerów dróg gminnych na terenie gminy Brody	71
Tabela 23. Ujęcia wody pitnej w Gminie Brody	73
Tabela 24. Kanalizacja sanitarna na terenie Gminy	75
Tabela 25. Oczyszczalnie ścieków komunalnych - stan na dzień 31.12.2013	75
Tabela 26. Obiekty użyteczności publicznej po termomodernizacji oraz instalacji ogrzewania gazowego.....	78
Tabela 27. Liczba zarejestrowanych w EDG podmiotów gospodarczych	80
Tabela 28. Potencjalne tereny inwestycyjne w Gminie Brody	83
Tabela 29. Użytkowanie gruntów - wg stanu na dzień 31.12.2013 r.	86
Tabela 30. Gospodarstwa powyżej 1 ha przeliczeniowego z podziałem na sołectwa na terenie Gminy Brody.....	86
Tabela 31. Budżet Gminy Brody w latach 2012 – 2015	88
Tabela 32. Analiza SWOT dla kapitału społecznego	104
Tabela 33. Analiza SWOT dla kapitału gospodarczego	106

Tabela 34. Analiza SWOT dla kapitału dotyczącego infrastruktury technicznej.....	108
Tabela 35. Wyszczególnienie celów w ramach poszczególnych obszarów wraz z działaniami przyczyniającymi się do ich realizacji.....	116
Tabela 36. Wyszczególnienie wskaźników realizacji poszczególnych celów wskazanych do realizacji na lata 2014-2020	119
Tabela 37. Tabela wskazująca na zgodność celów określonych w strategii z celami określonymi w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020	125
Tabela 38. Tabela wskazująca na zgodność celów określonych w strategii z celami określonymi w Strategii Rozwoju Powiatu Starachowickiego do roku 2020	128

Spis wykresów:

Wykres 1. Saldo migracji w gminie Brody w latach 2012-2014.....	9
Wykres 2. Mieszkańcy gminy w 2014 w podziale na płeć.....	9
Wykres 3. Procentowy udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w latach 2012- 2014 roku. ..	12
Wykres 4. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci	13
Wykres 5. Liczba uczniów i absolwentów w szkołach podstawowych w gminie Brody w latach 2011-2013.....	28
Wykres 6. Liczba uczniów i absolwentów w gimnazjach w gminie Brody w latach 2011-2013	29
Wykres 7. Liczba osób korzystających z noclegów na terenie gminy Brody w latach 2011-2014.....	66
Wykres 8. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne na terenie gminy Brody w latach 2011-2013.....	74
Wykres 9. Ilość zmieszanych odpadów komunalnych zebranych na terenie gminy Brody w latach 2011-2013, w tonach	76
Wykres 10. Liczba mieszkań znajdujących się na terenie gminy Brody wyposażonych w instalacje centralnego ogrzewania oraz gaz sieciowy w latach 2011-2013.....	77
Wykres 11. Przedsiębiorstwa w gminie Brody wg grup rodzajów działalności w 2014 roku	82
Wykres 12. Zestawienie dochodów i wydatków bieżących Gminy Brody w latach 2012 – 2014 ...	88